POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

Podmíněné odsouzení s dohledem

Diplomová práce

Conditional sentence with supervision

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
JUDr. Lucie Budayová, Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Bc. Michal Preisler

PRAHA
2025

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Ve Sněžném, dne 6. 3. 2025

Bc. Michal Preisler

Poděkování

Děkuji JUDr. Lucii Budayové, Ph.D., vedoucí diplomové práce, za odborné vedení a cenné rady, děkuji Mgr. Kamile Odehnalové z Probační a mediační služby ve Žďáru nad Sázavou za poskytnutí odborného rozhovoru, děkuji své manželce a našim třem neposedným dětem, že mě podporovali při psaní této diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na alternativní trestání v českém soudnictví, s akcentem na podmíněné odsouzení s dohledem. Podmíněné odsouzení s dohledem je v diplomové práci popisováno jak z hlediska trestního práva hmotného, tak i z hlediska trestního práva procesního. Poměrná část práce je pak věnována činnosti Probační a mediační služby, neboť právě tento orgán hraje ve vykonávacím řízení velkou roli. V závěru práce je pak nastíněna polská úprava alternativního trestání zaměřená na podmíněné odsouzení s dohledem. V praktické části autor práce nashromážděné teoretické poznatky ověřil, komparoval a analyzoval společně se statistickými údaji a polostrukturovanými rozhovory s probačním úředníkem a s odsouzenými osobami.

KLÍČOVÁ SLOVA

trest * alternativní trest * podmíněné odsouzení * dohled * řádný život * zkušební doba * probace * probační úředník

ANNOTATION

The thesis focuses on alternative sentencing in the Czech justice system, with an emphasis on suspended sentences with supervision. Conditional sentencing with supervision is described in the thesis both from the point of view of substantive criminal law and from the point of view of criminal procedural law. A considerable part of the thesis is then devoted to the activities of the Probation and Mediation Service, as this body plays a major role in the execution procedure. The thesis then concludes with an outline of the Polish alternative sentencing system, which focuses on suspended sentences with supervision. In the practical part of the thesis the author verified the theoretical knowledge gathered, compared and analyzed together with statistical data and semi-structured interviews with probation officers and convicted persons.

KEYWORDS

punishment * alternate sentence * suspended sentence * supervision * ordinate life * probation period * probation * probation officer

Obsah

ÚVOD 7

1 TRESTY A OCHRANNÁ OPATŘENÍ 10

1.1 POJETÍ TRESTU A TRESTÁNÍ Z KRIMINOLOGICKÉHO HLEDISKA 11

1.2 POČÁTKY RESOCIALIZACE A RESTORATIVNÍ JUSTICE 13

1.3 OBECNÉ ZÁSADY UKLÁDÁNÍ TRESTNÍCH SANKCÍ 14

2 ALTERNATIVNÍ OPATŘENÍ 16

2.1 TREST ODNĚTÍ SVOBODY 17

2.2 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ 17

2.3 PŘEDPOKLADY PRO PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ S DOHLEDEM 20

2.4 ZKUŠEBNÍ DOBA 21

2.5 PŘIMĚŘENÁ OMEZENÍ A PŘIMĚŘENÉ POVINNOSTI 21

2.6 ULOŽENÍ VÝCHOVNÝCH POVINNOSTÍ 23

2.7 KONTROLA NAD PODMÍNĚNĚ ODSOUZENÝMI 23

2.8 ROZHODNUTÍ O OSVĚDČENÍ PŘI VYSLOVENÍ DOHLEDU 25

2.9 ELEKTRONICKÝ KONTROLNÍ SYSTÉM 27

2.10 ZAHLAZENÍ ODSOUZENÍ 28

3 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA 30

3.1 PROBACE 31

3.2 OBECNĚ K ÚPRAVĚ DOHLEDU 33

3.3 PROBAČNÍ ÚŘEDNÍCI A PROBAČNÍ ASISTENTI 34

3.4 PROBAČNÍ PLÁN DOHLEDU 35

3.5 PRAVIDELNÝ OSOBNÍ KONTAKT 37

3.6 PORUŠENÍ POVINNOSTÍ 38

3.7 MLADISTVÍ A PROBAČNÍ SLUŽBA 38

3.8 SOUČINNOST PMS S DALŠÍMI ORGÁNY 40

3.9 KONCEPCE ROZVOJE PROBACE A MEDIACE DO ROKU 2025 40

4 SANKČNÍ SYSTÉM V POLSKU V POROVNÁNÍ S ČR 43

4.1 ZÁKLADNÍ ZÁSADY VYMĚŘOVÁNÍ SANKCÍ 44

4.2 TREST ODNĚTÍ SVOBODY V POLSKU 45
4.3 PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY 46
4.4 DOHLED NA ODSOUZENÝM POMOCÍ EMS 49
4.5 DOHLED 50
4.6 DOHLED PROBAČNÍHO ÚŘEDNÍKA NAD MLADISTVÝMI 52
4.7 KOMPARACE ČESKÉ A POLSKÉ ÚPRAVY 53

5 NÁVRHY DE LEGE FERENDA 54

6 PRAKTICKÁ ČÁST 59

6.1 ANALÝZA STATISTICKÝCH DAT V OBLASTI TRESTNÍHO PRÁVA 59
6.2 VYHODNOCENÍ ZJIŠTĚNÝCH ÚDAJŮ 65
6.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A VÝZKUMNÉ OTÁZKY 66
6.4 ANALÝZA ROZHOVORŮ 68
6.5 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ PODOTÁZKY VPO 77
6.6 ODPOVĚĎ NA HLAVNÍ VÝZKUMNOU OTÁZKU HVO 79

ZÁVĚR 81

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 84

SEZNAM ZKRATEK 90

SEZNAM PŘÍLOH 92

PŘÍLOHY: 93

CELÝ ROZHOVOR S RESPONDENTKOU R1 – PROBAČNÍ ÚŘEDNICE, VEDOUCÍ PMS ŽĎÁR NAD SÁZAVOU. 93
CELÝ ROZHOVOR S RESPONDENTEM R2 – ODSOUZENÝ D. Š. (1969) 106
CELÝ ROZHOVOR S RESPONDENTEM R3 – ODSOUZENÝ J. M. (1987) 111

Úvod

Téma podmíněného odsouzení s dohledem si autor této diplomové práce zvolil proto, že pracuje jako komisař/vyšetřovatel na Oddělení obecné kriminality Územního odboru ve Žďáru nad Sázavou a s trestním řízením, respektive s obviněnými nebo odsouzenými osobami je téměř v denním kontaktu. Autor této diplomové práce čtenáře seznámí s uvedenou problematikou v obecné rovině a také v uvedené problematice hledá odpovědi na stanovené cíle v podobě celkového zhodnocení aktuálně nastaveného systému ukládání podmíněného odsouzení s dohledem, jeho „vymáhání“, efektivitu a účinnost zejména ve vztahu k nápravě pachatelů trestných činů. Problematika je vysvětlována pomocí metod analýzy a syntézy dat, tedy čerpáním teoretických poznatků z právních předpisů, judikatur, odborných článků či právních výkladů zejména od známých českých odborníků v oblasti trestního práva, přičemž takto získané informace jsou určitým způsobem logicky vysvětlovány a vzájemně komparovány se získanými informacemi z praktické části v podobě řízených rozhovorů a statistických údajů. Obecně lze tedy konstatovat, že zpracovaná práce by mohla mít přínos pro ty, kteří se trestnímu právu věnují nebo jej studují, neboť diplomová práce čtenáře seznamuje s problematikou jak z hlediska teoretického, tak i z hlediska praktického. Práce tedy může sloužit jako ucelený odborný studijní materiál, neboť veškerý text v teoretické části této práce je čerpán z ověřených zdrojů, a v praktické části jsou zjištěná fakta ověřována s vybranými respondenty v podobě rozhovorů.

V prvních kapitolách a podkapitolách je čtenář seznámen s obecným pojmem trestu, ochranného opatření a trestání, a to jak z hlediska trestně právního, tak i z hlediska kriminologického, neboť světoví kriminologové se problematikou trestání zabývají již několik století, přičemž v různých dekádách se jejich názory na trestání, respektive na restorativní justici, značně lišily. Právě restorativní justice značným způsobem ovlivnila současné pojetí ukládání trestů, které je zaměřené spíše na reintegraci pachatele a vytváření vhodných podmínek ve společnosti vedoucích ke snížení rizika kriminality. Autor práce analyzoval nejen současnou právní úpravu, ale i minulost zkoumaného objektu, tj. různé formy alternativních trestů s akcentem na podmíněné odsouzení

nejen v českém soudnictví. Prosté podmíněné odsouzení anebo podmíněné odsouzení s dohledem je v posledních letech jedním z hojně ukládaných trestů nejen v českém soudnictví, ale i v tom světovém. Jedná se o trest, který není přímo spojen s odnětím svobody, pokud tedy není určitá "podmínka" ve zkušební době ze strany odsouzeného porušena. Uvedený trest je zakotven v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „*TrZ*") a uplatňuje se zejména pomocí zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „*TrŘ*"). Vzájemně se tedy prolíná trestní právo hmotné a trestní právo procesní. U mladistvých pachatelů je pak právní úprava zakotvena v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „*ZSM*"), přičemž tento zákon je ve vztahu speciality k TrZ a TrŘ.

Role Probační a mediační služby (dále jen „*PMS*") úzce souvisí s podmíněným odsouzením s dohledem, a proto je poměrná část diplomové práce zaměřena právě na problematikou významu a činnosti probačního úředníka a jeho roli zejména ve vykonávacím řízení. Dále je čtenář seznámen s právní úpravou v Polsku, a to s akcentem na podmíněné odsouzení s dohledem a na samotný dohled probačního úředníka podle polské právní úpravy.

V rámci praktické části této diplomové práce jsou analyzována statistická data získaná z legitimních zdrojů v podobě ukládání různých trestů za období od roku 2014 do roku 2023 s akcentem na podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem, nepodmíněný trest odnětí svobody a další alternativní tresty pro dokreslení situace. Graficky jsou pak znázorněny vybrané, pravomocně uložené tresty, včetně uložených přiměřených omezení a povinností dospělým pachatelům, načež obdobná data jsou graficky znázorněna v podobě uložených opatření mladistvým. Zjištěné údaje jsou pak komparovány s celkovou kriminalitou na území ČR v daném období. Ve druhé polovině praktické části pak autor zvolil řízené polostrukturované rozhovory, a to s probační úřednicí a dvěma odsouzenými muži s bohatou trestní minulostí. Z rozhovorů je pak analyticky zjišťován aktuální faktický stav v efektivitě ukládání alternativních trestů v komparaci s aktuální legislativou a aktuálně nastavenou praxí, přičemž byla vytvořena hlavní výzkumná otázka a čtyři dílčí výzkumné podotázky.

Samotné rozhovory jsou pak tvořeny pomocí tazatelských otázek, kdy doslovný přepis rozhovorů se nachází v příloze této diplomové práce. Z rozhovorů bylo zjišťováno především to, jak respondenti svoji činnost fyzicky vnímají a prožívají, přičemž zjištěné skutečnosti nelze paušalizovat pro celý výzkumný soubor, neboť se jedná pouze o subjektivní názory vybraných respondentů. Z obsahové analýzy jednotlivých rozhovorů, respektive z odpovědí na vytvořené výzkumné otázky pak autor stanovuje určité návrhy de lege ferenda, k čemuž bez pochyb využívá i zjištěných skutečností vyplývajících z teoretické části této diplomové práce.

V závěru diplomové práce pak autor kriticky komplexně hodnotí zjištěná data zkoumaného objektu jak z části teoretické, tak z části praktické, načež je učiněn závěr s hodnocením stávající právní úpravy institutu podmíněného odsouzení s dohledem a efektivity jeho ukládání. V závěru práce autor dále hodnotí zjištěné skutečnosti, zejména zda bylo dosaženo stanoveného cíle v podobě celkového zhodnocení aktuálně nastaveného systému ukládání podmíněného odsouzení s dohledem, jeho „vymáhání“, efektivitu a účinnost zejména ve vztahu k nápravě pachatelů trestných činů.

1 Tresty a ochranná opatření

Podle Jelínka je pojem trestu definován jako zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání, respektive právní následek za spáchání trestného činu, přičemž takový následek, sankce, je jednou z funkcí trestní represe. Jedná se o určitou újmu nebo zlo, která by podle zákonodárce měla být pachatelem přijímána. Sankce je jednou z funkcí trestní represe a je otázkou, zda je trest cílem „sám o sobě“, prostředkem převýchovy pachatele nebo odstrašením dalších pachatelů. Trest lze charakterizovat také jako prostředek státního donucení k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem a v neposlední řadě k ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Trestem za spáchaný trestný čin se rozumí určitá újma na svobodě odsouzeného či újma na jeho majetkových nebo jiných právech, kterou může uložit pouze soud v souladu se zákonem, přičemž trest jako takový by měl zasáhnout výlučně pachatele trestného činu. [1]

V zákoně č. 140/1960 Sb., trestní zákon, který byl účinný do konce roku 2009, byl účel trestu definován jako určitá ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránění odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a jeho výchova zejména k vedení řádného života, čímž měl působit výchovně i na ostatní členy ve společnosti. V současném znění aktuálně účinného TrZ však konkrétní formulaci účelu trestu nenajdeme. Jak uvádí Novotný, cílem trestního práva je ochrana práv jak osob fyzických, tak i osob právnických. Trestně právní ochrana, respektive trestní právo určuje, které společensky škodlivé činy jsou trestné, a podle závažnosti pak stanoví tresty za páchání. [2]

Obecný pojem sankčního systému vykládá Ščerba tak, že dualistická koncepce trestních sankcí se uplatňuje nejen k fyzickým osobám, ale i k osobám právnickým, tj. ukládání trestů a ochranných opatření. Monismus trestních sankcí u osob mladistvých je mírně odlišný. V současné době lze podle platné legislativy, zejména podle § 46 až § 48 TrZ, vedle uložení trestu odnětí svobody

---

[1] JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8 vydání*. Praha: Leges, 2022, s. 401 - 403, ISBN 978-80-7502-576-0.

[2] NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie a ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné: Obecná část. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 33. ISBN 978-80-7357-509-01.

nebo ochranného opatření, jakožto reakci na spáchání trestného činu, uložit pachateli i jiné tresty. Další specifickou kapitolou jsou v dnešní době hojně užívané odklony v trestním řízení. Ščerba uvádí, že charakteristickým rysem trestu je působení určité újmy pachateli trestného činu, přičemž by měl citelně zasahovat do jeho práv a svobod. Taková míra by ale neměla převyšovat míru potřebnou k dosažení účelu trestu. Pojmové znaky trestu jakožto trestu soudního, jej odlišují například od sankcí za přestupek, popř. trestu chápaného jako morální sankci. Ochranná opatření Ščerba vymezuje tak, že se jedná o určité specifické právní následky nejen za spáchaný trestný čin, ale i za čin jinak trestný. Na rozdíl od trestů je možné ochranná opatření uložit navíc i osobám, které nejsou z důvodu nedostatku věku nebo nepříčetnosti trestně odpovědné. [3]

Mladistvým pachatelům není za spáchání provinění ukládán trest jako dospělým pachatelům, nýbrž jim jsou ukládána různá opatření, jejichž účel je stanoven ZSM. Na rozdíl od dospělých pachatelů se u mladistvých dbá zejména na vytváření podmínek pro jejich sociální a duševní rozvoj, a to na základě jimi dosaženého stupně rozumového a mravního vývoje, rodinné výchově, prostředí, kde mladiství vyrůstají, z něhož pocházejí, jakožto i ochrana před škodlivými vlivy a zejména prevence před dalším páchání provinění. [4]

1.1 Pojetí trestu a trestání z kriminologického hlediska

Obecně je známo, že v každé lidské společnosti se vytváří určitý systém reakcí na situace, kdy nejsou dodržovány její základní normy a její existence je tak ohrožena. Stejně tak to platí i u pachatelů trestných činů, kteří svým jednáním takové hodnoty a fungování společnosti ohrožují. [5]

Při srovnání současných trestních systémů s těmi, které platily před více než 30 lety, lze konstatovat, že téměř ze všech zemí zmizely jednoduché systémy trestání jako je pouhé uvěznění, pokuty či odkládání trestů. Podoba

---

[3] ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář. Svazek 1, § 1 až 204. Beckova edice komentované zákony*. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 557 – 559. ISBN 978-80-7400-807-8.

[4] JELÍNEK, J, a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8 vydání*. Praha: Leges, 2022, s. 403 - 404, ISBN 978-80-7502-576-0.

[5] VÁLKOVÁ, Helena; KUCHTA, Josef a HULMÁKOVÁ, Jana. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 214. ISBN 978-80-7400-732-3.

dnešních trestů a opatření se rozšířila o různé alternativy, které ale vyžadují zapojení společnosti a účast určité komunity a zejména i ochotu pachatele spolupracovat s takovými institucemi. Takový náhled na trestání značně vytlačuje do té doby hojně užívaný systém retribuční justice. Účel alternativních trestů a opatření tedy více přispívá k reintegraci pachatele do společnosti, přičemž nedochází k jeho odloučení, ale naopak je pachatel zapojen do určité komunálně orientované, specificky zaměřené infrastruktury. Nezbytná je v takových případech obvykle součinnost pracovníka Probační a mediační služby, o které bude blíže psáno v následujících kapitolách. Koncept restorativní justice je pak zaměřen spíše na obnovení narušených společenských vztahů poškozeného v trestním řízení zejména výchovným působením na pachatele. [6]

Se vznikem Československé republiky byl přijat zákon číslo 11/1918 Sb., který ale dosavadní zemské a říšské zákony ponechal prozatím v platnosti. V této době se objevily instituty podmíněného odsouzení a podmíněného propuštění, které byly do zákona implementovány zákonem č. 562/1919 Sb. o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění.[7] Po přijetí zákona číslo 140/1961 Sb., trestní zákon, došlo na poli trestního práva ke značnému vývoji, mimo jiné novelizací zákonem číslo 45/1973 Sb., kterým byl zaveden ochranný dohled a byla vyplněna mezera mezi trestem smrti a maximální délkou trestu odnětí svobody, přičemž jako nejtvrdší trest stále setrvával trest smrti. [8]

V roce 1989 došlo zákonem č. 175/1990 Sb. k novelizaci trestního zákona, který stávající znění poměrně změkčil, neboť byl zrušen trest smrti a jako alternativa k němu byl zaveden výjimečný trest, spočívající v odnětí svobody na doživotí. V čl. 6 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „*LZPS*“), je garantována nepřípustnost trestu smrti. LZPS je podle čl. 3 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „*Ústava*“) součástí ústavního pořádku České republiky, přičemž Česká republika je vázána

---

[6] KURILOVSKÁ Lucia a SVOBODA Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 63, 64, 87. ISBN: 978-80-8054-886-5.

[7] VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* 3., nezm. vyd. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 32 – 44. ISBN 978-80-210-4056-4.

[8] Tamtéž s. 57.

sdělením č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (dále jen „*Úmluva*“), která v Protokolu č. 6 k Úmluvě garantuje, že se trest smrti ruší a nikdo nemůže být k takovému trestu odsouzen a ani nemůže být popraven. [9]

Rok 1997 byl významným v oblasti podmíněného odsouzení, neboť novelou č. 253/1997 Sb. původního trestního zákona č. 140/1961 Sb. bylo možné až tří letý trest odnětí svobody podmíněně odložit za současného uložení dohledu po dobu jednoho až pěti let. Definice dohledu pak byla jasně specifikována až novelou č. 265/2001 Sb. výše uvedeného trestního zákona. Byl zde rozveden mimo jiné i rozsah povinností pro pachatele. Funkci dohledu pak vykonává Probační a mediační služba.

1.2 Počátky resocializace a restorativní justice

Již v roce 1930 byl v Belgii přijat zákon o ochraně společnosti, který upravoval zacházení s různými kategoriemi recidivistů, zaváděl detence pro neléčitelné psychopaty, zaváděl psychopatologické a psychiatrické programy, přičemž výsledky byly posuzovány odbornými komisemi, které rozhodovaly o další budoucnosti takových pachatelů. Uvedený zákon byl v roce 1964 nahrazen novým předpisem, jenž platil přinejmenším do roku 2009. V 50. – 60. letech se ve Spojených státech amerických začala formovat určitá resocializace pachatele, tj. diagnostika osobnosti a celkově jeho život ve vztahu k nastalému trestu. Uvedený projekt „Correctional Code“, neboli Resocializační zákon se ale v roce 1970 neuplatnil, avšak řada myšlenek tohoto projektu se v tradičním trestním právu Spojených států amerických i přesto uplatňuje. Z českého právního řádu lze uvést zejména ZSM jakožto zákon, ve kterém se hojně objevuje restorativní justice, a to v podobě alternativních přístupů včetně alternativních trestů.[10] Poměrně hojně se v oblasti trestního práva hovoří

[9] KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*. *Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Řada teoretická*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 50. ISBN 80-210-1197-1.

[10] SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva*. *Hlava I.* Praha: Novatrix, 2009, s. 42 - 46. ISBN 978-80-254-4033-9.

o restorativní justici, která chápe trestný čin zejména jako určitý konflikt mezi pachatelem a obětí trestného činu. Restorativní justice, v doslovném překladu také justice obnovující, spíše upřednostňuje zájmy oběti v náhradě škody nebo urovnání konfliktu před potrestáním pachatele. Na potrestání pachatele bývá spíše zájem ze strany státního aparátu. Je snaha o reintegraci pachatele a také o vytváření vhodných podmínek ve společnosti, které snižují riziko kriminality. Mediace se v konceptu restorativní justice jeví jako nejvhodnější metoda řešení konfliktů mezi pachatelem a obětí trestného činu. [11]

Naopak retributivní justice je vysvětlována jako justice odplatná, která vychází z odpovědnosti státu na dopadení pachatelů trestné činnosti a jejich spravedlivé potrestání. Retributivní justice sahá poměrně daleko do historie, neboť již v období středověku jsou zmínky o takové koncepci trestání. [12] V dnešní době je však vytlačována justicí restorativní, neboť se za méně závažné trestné činy ukládají spíše alternativní tresty nespojené s odnětím svobody, při kterých se pachatel může lépe resocializovat a trest by pro něj neměl být likvidační. Jejím projevem jsou též například odklony v trestním řízení.

1.3 Obecné zásady ukládání trestních sankcí

Trestní zákoník zakotvuje obecné zásady v § 37 – 38 TrZ, které určitým způsobem dotváří ustanovení nejen pro tresty, ale i pro ochranná opatření, z nichž je pak nutné vycházet při jejich samotném ukládání. **Zásada zákonnosti** patří mezi základní a také nejdůležitější zásadu v oblasti sankcionování v trestním právu. Podle ní lze uložit trestní sankce jen podle trestního zákona, čímž není myšlen původní, dnes již neúčinný trestní zákon, ale současný účinný TrZ, ZSM a zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob (dále jen „*TOPO*“). **Zásada humanity** zajišťuje, že pachatel trestného činu nesmí být ponížen na lidské důstojnosti, nelze mu uložit ani kruté, či nepřiměřené trestní sankce. Zásada se vztahuje jak na proces ukládání, tak i na jejich následný výkon. Obecně lze tuto zásadu charakterizovat tak, že trestní sankce

[11] KURILOVSKÁ, Lucia a SVOBODA, Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 16 – 17. ISBN: 978-80-8054-886-5.

[12] Tamtéž s. 17 – 18.

nesmí být v hrubém nepoměru k pachatelem spáchanému trestnému činu. **Zásada přiměřenosti** stanovuje, že se trestní sankce ukládají přiměřeně v závislosti na spáchaném trestném činu. Tato zásada určitým způsobem individualizuje trestní sankce, tedy umožňuje uložit trest nebo ochranné opatření pachateli „na míru“. **Zásada subsidiarity přísnější sankce** je určitá modifikace zásady přiměřenosti, neboť spočívá v tom, aby pachateli byla uložena trestní sankce s menším postihem, tedy aby pachateli nebyla uložena sankce přísnější. Otázku přísnosti trestní sankce je nutné vždy řádně zkoumat u každého konkrétního pachatele. Zásada představuje jakousi subsidiaritu trestní represe v procesu sankcionování, neboť vybízí k hojnějšímu využívání alternativních trestů nespojených s odnětím svobody. **Zásada zohlednění zájmů poškozeného** zohledňuje v prvé řadě zejména ochranu společnosti a při ukládání trestních sankcí i chráněné zájmy osob trestným činem poškozených z hlediska nejen materiálního aspektu ve smyslu náhrady škody, ale i prosté satisfakce. Nezakládá to ale soudu povinnost se těmito aspekty přímo řídit, neboť například uložení trestu zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel by mohlo vést u pachatele ke ztrátě výdělků, a tedy i k nemožnosti náhrady škody poškozenému.[13]

[13] BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, s. 240 – 242. ISBN 978-80-7380-866-2.

2 Alternativní opatření

Alternativní opatření lze strukturovat v závislosti na tom, v jaké fázi trestního řízení se jednotlivé druhy těchto opatření aplikují. Z hmotněprávního hlediska je lze dělit na alternativní tresty a alternativy k potrestání. Z procesního hlediska je lze dělit na tzv. odklony v trestním řízení. Jedná se tedy o určitý souhrn institutů, kterými se nahrazuje nepodmíněný trest odnětí svobody. Alternativní opatření jistě existují i v mimoprávní praxi, v této diplomové práci bude ale pojímáno o alternativních opatřeních regulovaných právem trestním. [14]

Alternativní tresty lze v širším pojetí chápat jako všechny tresty uvedené v ustanovení § 52 TrZ s výjimkou trestu odnětí svobody. V užším pojetí jejich smysl spočívá v náhradě za nepodmíněný trest odnětí svobody.[15] Trestní zákoník umožňuje uložit celkem třináct druhů trestů, přičemž odnětí svobody je spojováno s každým trestným činem uvedeným ve zvláštní části TrZ, jedná se tedy o univerzální druh trestu, vedle kterého je v určitých případech možné uložit právě trest alternativní, popř. ochranné opatření.[16] Zvláštností této kategorie trestů je, že vyžadují určitou součinnost pachatele, pak mohou být smysluplně realizovatelné. Takové pojetí trestání lze zařadit do kategorie restorativní justice, neboť pachatel není odloučen ze společnosti a může se osobně podílet na odčinění způsobené škody nebo újmy. [17]

Jednotná či zákonná definice pro alternativní sankce v žádných předpisech nebo v jiné odborné literatuře není. Podle mezinárodních dokumentů Organizace spojených národů a Rady Evropy jsou alternativní sankce vysvětlovány jako určitý trest pro pachatele, který není spojován přímo s odnětím

---

[14] ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Teoretik. Praha: Leges, 2011, s. 30. ISBN 978-80-87212-68-4.

[15] Tamtéž s. 31.

[16] BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, s. 266 – 267. ISBN 978-80-7380-866-2.

[17] KURILOVSKÁ, Lucia a SVOBODA, Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 63. ISBN: 978-80-8054-886-5.

svobody, ale je vynesen soudcem v případech, ve kterých by jinak byl pachatel odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. [18]

2.1 Trest odnětí svobody

Trest odnětí svobody je v TrZ zakotven celkem ve čtyřech variacích, a to jako odnětí svobody podle § 52 odstavec 1 písmeno a) TrZ, respektive § 55 TrZ, výjimečný trest podle § 54 TrZ, podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody podle § 81 TrZ a podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem podle § 84 TrZ, přičemž poslední uváděný bude blíže rozebírán v následujících kapitolách této diplomové práce. S jistotou lze ale konstatovat, že samotný trest odnětí svobody je nejpřísnějším druhem ze všech trestů, jelikož se dotýká přímo pachatelovi osobní svobody, neboť je dočasně vyjmut ze svého prostředí a po určitou dobu je pak izolován v zařízení pro výkon tohoto trestu. [19]

2.2 Podmíněné odsouzení

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody podle § 81 a násl. TrZ je institut trestního práva, který však nemá v aktuálním právním řádu České republiky charakter samostatného trestu, jedná se o určitou modifikaci trestu odnětí svobody. Někdy je citovaný institut též nazýván jako podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody. V případě, že soud uloží trest odnětí svobody, jehož výměra nepřevýší dobu tří roků, může soud zároveň povolit odklad tohoto trestu. Soud musí ale řádně prověřit dosavadní život a prostředí, ve kterém pachatel žil a pracoval, popř. další důležité okolnosti a dospět k závěru, že odsouzený povede řádný život i bez nutnosti uvěznění. [20]

Soud ukládá takovouto formu trestu zejména pachatelům, kteří spáchali nepříliš závažnou trestnou činnost, a to odsuzujícím rozsudek, ve kterém je uložený trest odnětí svobody odložen s určitou podmínkou, že se pachatel

---

[18] VÁLKOVÁ, Helena; KUCHTA, Josef; HULMÁKOVÁ, Jana a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2019, s. 248. ISBN 978-80-7400-732-3.

[19] BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, s. 271. ISBN 978-80-7380-866-2.

[20] ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Svazek 1, § 1 až 204. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 938. ISBN 978-80-7400-807-8.

ve stanovené zkušební době, která je stanovena na jeden až pět roků, bude chovat řádně. [21]

Jedná se o jednu z tradičních alternativ uvěznění, přičemž do trestního práva byl na našem území zaveden již zákonem č. 562/1919 Sb., jak již bylo blíže zmiňováno v kapitole 1 této diplomové práce. Od té doby proběhla celá řada novelizací. Podle Ščerby by podmíněné odsouzení mělo na pachatele působit výchovně, přičemž výchovné působení je založeno zejména na pohrůžce výkonem trestu. [22]

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem je určitou modifikací prostého podmíněného odsouzení. Obecně lze konstatovat, že samotné podmíněné odsouzení nemá až tak přílišné omezující následky na osobu odsouzeného pachatele, spíše tento trest lze chápat jako určitou výstrahu nebo varování. Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem podle § 84 a násl. TrZ je pak doplněno právě o zmiňovaný dohled. Podmínky pro uložení takovéhoto modifikovaného trestu jsou stejné jako u prostého podmíněného odsouzení bez dohledu. Samotný dohled pak vykonává probační úředník. Zjednodušeně lze konstatovat, že je to specifický druh kontroly či sledování odsouzeného pachatele, který je na svobodě. [23]

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem je určitým projevem humanity a pomocné role trestní represe, přičemž má výrazný výchovný charakter. Jmenovaný institut umožňuje další individualizaci v přístupu soudu při trestání pachatelů tam, kde již není možné využít prostého podmíněného odsouzení bez dohledu. Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem je také typickým příkladem probace, která bude blíže popsána v dalších kapitolách této diplomové práce. [24]

---

[21] BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, s. 280 - 281. ISBN 978-80-7380-866-2.

[22] ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Teoretik. Praha: Leges, 2011, s. 210. ISBN 978-80-87212-68-4.

[23] BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, s. 282 – 283. ISBN 978-80-7380-866-2.

[24] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 1373. ISBN 978-80-7400-893-1.

Jak již bylo uváděno v kapitole 1.3 této diplomové práce, institut podmíněného odsouzení s uložením dohledu byl do našeho práva implementován zákonem č. 253/1997 Sb., který byl účinný od počátku roku 1998. Takové inovace dospěl i institut podmíněného upuštění od potrestání, který lze od této doby aplikovat také s dohledem. [25]

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem lze uložit jak trestním příkazem, tak odsuzujícím rozsudkem. Z ustanovení § 122 odst. 1 TrŘ vyplývá, že soud je povinen ve výroku o trestu v odsuzujícím rozsudku vždy uvést i dobu trvání zkušební doby a v případě, že je nad pachatelem vysloven dohled, musí být z rozsudku zřejmé, zda jsou pachateli ukládány i další přiměřená omezení, či přiměřené povinnosti. V případě ukládání trestu, který lze podmíněně odložit, nesmí v rozsudku chybět výrok o povolení takového odkladu, popř. s jakými podmínkami je odklad vázán.[26] Soud tedy v rozsudku přímo pověří Probační a mediační službu k výkonu dohledu nad odsouzeným pachatelem. [27]

Uplatnění institutu podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem nelze explicitně omezovat pouze na pachatele, kteří v době před spácháním trestného činu nežili řádným životem a takto uloženým dohledem by mělo dojít k jejich nápravě. Dohled má své opodstatnění i u pachatelů, kteří doposud žili žádným životem, neboť se jedná pouze o určité zpřísnění obecných podmínek prostého podmíněného odsouzení. [28]

Obdobně Ústavní soud vykládá, že by se neměl reflektovat předchozí počet minulých odsouzení či jiná trestní minulost odsouzeného v případě rozhodování o jeho podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, neboť žádná z takových skutečností nemůže rezolutně vyloučit možnost podmíněného propuštění, neboť hodnocení očekávání vedení řádného života

---

[25] ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Teoretik. Praha: Leges, 2011, s. 226. ISBN 978-80-87212-68-4.

[26] § 122 trestního řádu v platném znění.

[27] ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů.* Praha: Portál, 2010, s. 73. ISBN 978-80-7367-757-2.

[28] Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10.05.2000, sp. zn. 8 To 45/2000.

není možné zakládat na počtu předchozích odsouzení. Uložení doprovodného opatření při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v podobě probačního dohledu může výrazně napomoci při dovršení nápravy a také při přechodu z výkonu trestu na svobodu. [29]

2.3 Předpoklady pro podmíněné odsouzení s dohledem

Obecné kumulativní předpoklady, za jejichž splnění lze rozhodnout o podmíněném odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, jsou zakotveny v § 84 TrZ. Stejně tak se podmínky aplikují i v případě prostého podmíněného odsouzení bez dohledu podle § 81 TrZ. Jak již bylo zmiňováno, podmíněně lze odložit soudem uložený trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky. Nejedná se ani o horní, ani o dolní hranici trestu odnětí svobody, nýbrž o fakticky soudem uložený trest v konkrétní trestní věci. Je zcela bez významu, zda se jedná o trest odnětí svobody, o jehož odkladu se rozhoduje, uložen za trestný čin spáchaný úmyslně nebo z nedbalosti, nezáleží ani na tom, zda jde o trest úhrnný nebo souhrnný, nezáleží ani na tom, zda se rozhoduje o trestu společném za pokračování v trestné činnosti. Soud může dále rozhodovat o uložení podmíněného odsouzení s dohledem tehdy, když při stanovení výměry trestu odnětí svobody postupuje v souladu s ustanovením § 40 odst. 2 TrZ a § 58 TrZ, tedy když sníží jeho výměru pod dolní hranici sazby, která by bez využití citovaných ustanovení jinak podmíněné odsouzení s dohledem neumožňovala. Druhým předpokladem k úspěšnému uložení podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem je přihlédnutí k dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém pachatel žije a pracuje a k okolnostem trestní věci, pro kterou je pachatel souzen. Při vyhodnocení těchto otázek pak soud musí mít důvodně za to, že není třeba výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody k tomu, aby pachatel vedl řádný život. [30]

---

[29] Nález Ústavního soudu ze dne 13.7.2021, sp. zn. IV. ÚS 575/21.

[30] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 1375. ISBN 978-80-7400-893-1.

2.4 Zkušební doba

V případě, že soud povolí výkon uloženého trestu odnětí svobody podmíněně odložit, ať už s dohledem nebo bez dohledu, musí obligatorně stanovit zkušební dobu, která je v minimálním trvání jednoho roku, avšak nepřevyšující pět let. U mladistvých odsouzených může soud uložit trestní opatření odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu se stanovením zkušební doby od jednoho roku nanejvýše do tří let. V takto stanovené době musí podmíněně odsouzený vést řádný život, přičemž je sledováno zejména jeho chování, popř. dodržování stanovených přiměřených omezení a povinností. Zkušební dobu stanoví soud, a to v trvání jednoho roku až pěti let. Kratší dobu, než je délka podmíněně odloženého trestu, uložena nesmí být. Obecně soud určuje délku zkušební doby podle nebezpečnosti pachatele. Dnem, kdy odsuzující rozsudek nebo trestní příkaz nabyde právní moci, počíná běžet stanovená zkušební doba, tudíž podmíněně odsouzený již musí dodržovat povinnosti související s podmíněným odsouzením. [31]

Počítání času, respektive počátek zkušební doby u podmíněného odsouzení je unesením Nejvyššího soudu ze dne 28.01.2015, sp. zn. 8 Tdo 1501/2014 odůvodněn tak, že počíná běžet dnem nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku nebo trestního příkazu, přičemž se v tomto případě neuplatní obecné ustanovení o počítání času ve smyslu ustanovení § 139 TrZ, kde zákon spojuje určitý účinek až s uplynutím určité doby, tedy se do ní nezapočítává den určující její začátek. Citované usnesení demonstrativně uvádí i další případy, kde se neuplatní obecná pravidla o počítání času. [32]

2.5 Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti

Vedle obligatorní podmínky v podobě stanovení zkušební doby, může soud v odsuzujícím rozsudku nebo v trestním příkazu fakultativně stanovit i další povinnosti směřující k vedení řádného života v podobě přiměřených omezení

---

[31] ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Svazek 1, § 1 až 204. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 943 – 944. ISBN 978-80-7400-807-8.

[32] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.01.2015, sp. zn. 8 Tdo 1501/2014.

a přiměřených povinnosti. Uvedené instituty jsou zakotveny v § 82 odst. 2 TrZ, přičemž demonstrativní výčet nalezneme v ustanovení o podmíněném upuštění od potrestání v § 48 odst. 4 TrZ. Přiměřená omezení lze chápat jako určité zákazy nebo omezování určitého chování u osoby odsouzeného, respektive zdržení se nežádoucího chování. V případě přiměřených povinností pak odsouzený musí naopak něco aktivně konat.

Konkrétně se jedná o následující omezení, respektive povinnosti:

- *„podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,*
- *podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,*
- *podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným*
- *léčením podle trestního zákoníku,*
- *podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,*
- *zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,*
- *zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob,*
- *zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek,*
- *zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek,*
- *uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku,*
- *veřejně se osobně omluvit poškozenému, nebo*
- *poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.“* [33]

Soud by pak podmíněně odsouzenému měl vždy stanovit povinnost podle svých sil nahradit škodu nebo odčinit nemajetkovou újmu způsobenou svým protiprávním jednáním, či vydat svojí trestnou činností získané obohacení. Co se týká pachatelů ve věku blízkém věku mladistvých mohou jim být soudem uložena také některá výchovná opatření podle ZSM. [34]

---

[33] § 48 odst. 4 trestního zákoníku v platném znění.

[34] ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Svazek 1, § 1 až 204. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 946. ISBN 978-80-7400-807-8.

2.6 Uložení výchovných povinností

Ustanovení § 85 odst. 4 TrZ umožňuje uložit pachatelům, kteří jsou ve věku blízkém věku mladistvých, jejichž výkon byl podmíněně odložen společně s uložením dohledu, popř. jim byly uloženy některé přiměřené povinnosti nebo opatření, též i výchovná opatření podle ZSM. Výčet výchovných povinností a výchovných omezení se také částečně shoduje v ZSM a v TrZ, proto musí soud pečlivě rozmýšlet o jejich uložení.[35] Vzhledem k tomu, že je právní úprava ZSM úpravou speciální, neuplatní se tedy zpravidla znění TrZ. Například probační program je více strukturovaný a komplexnější než výchovná povinnost, která je více neformální, zaměřená jen na určité aspekty života. Sotolář ve své publikaci uvádí, že probační program je určen pro hlouběji narušené mladistvé, kteří mají značné problémy v životě a páchají tak závažnější trestnou činnost. [36]

2.7 Kontrola nad podmíněně odsouzenými

O kontrole nad podmíněně odsouzeným pachatelem z procesněprávního hlediska je pojímáno v ustanovení § 329 TrŘ. Nejedná se striktně o dohled probačního úředníka, nýbrž o kontrolu, která patří do působnosti prvoinstančního soudu, ač třeba až odvolací soud rozhodl o uložení podmíněného odsouzení s dohledem. Jak již bylo několikrát zmiňováno, k fyzické kontrole podmíněně odsouzeného ve zkušební době je příslušný soud, respektive předseda senátu, který ke kontrole může pověřit probačního úředníka tím, že mu zašle opis rozsudku s nabytím právní moci, ač zákon nevylučuje možnost provádění kontroly odsouzeného přímo soudem vlastními prostředky. Pověření probačního úředníka soudem by nemělo být nikterak zneužíváno, ku příkladu, aby soud záměrně neulehčoval vlastním zaměstnancům, na druhou stranu probační úředník je schopný pružněji reagovat na vzniklé situace, dokáže s odsouzenými a dalšími subjekty, které se podílejí na určitém působení na odsouzeného, pracovat efektivněji. Takto pověřený probační úředník pak podává nejméně

---

[35] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 1380. ISBN 978-80-7400-893-1.

[36] SOTOLÁŘ, Alexander. K probačním programům v systému soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue, 2006, č. 12, s. 376.

jedenkrát za šest měsíců zprávu na soud, kde jej informuje o svých krocích a s jakou efektivitou jsou plněny, o přístupu odsouzeného k plnění přiměřených povinností a omezení. V případě, že odsouzený řádně nespolupracuje, má probační úředník bezodkladnou informační povinnost, což zavdává možnosti soudu k přeměně uloženého trestu v nepodmíněný trest. Je na probačním úředníkovi, aby danou situaci operativně vyhodnotil, zda je schopen sjednat nápravu při opakovaném porušování povinností ze strany odsouzeného, popř. musí zhodnotit jeho celkové chování a přístup a v případě, že odsouzený nesjedná nápravu, probační úředník musí o zjištěných nedostatcích informovat soud, který jej pověřil k výkonu dohledu. Pověření nelze brát dogmaticky, neboť i v případě, že dohled na odsouzeným vykonává probační úředník, může soud vlastními prostředky vyžadovat a ověřovat různé informace spojené s osobou odsouzeného. Například soud, který v prvním stupni rozhodoval a je příslušný k úkonům vykonávacího řízení ohledně osoby odsouzené, může formou dožádání od okresních soudů, kde odsouzený pracuje nebo bydlí, vyžadovat, aby potřebnou kontrolu nad odsouzeným vykonával probační úředník činný v tom konkrétním místě, a to zejména kvůli zvýšení efektivity samotné kontroly.[37]

V případě, když soud nepověří probačního úředníka nad výkonem kontroly podmíněně odsouzeného a jeho chování v průběhu zkušební doby kontroluje sám, je vázán šesti měsíční lhůtou na vyžadování podkladů ke zjištění, zda podmíněně odsouzený vede řádný život a zároveň, zda dodržuje uložená omezení. Šesti měsíční lhůta je ta nejzazší, zpravidla soudy vyžadují podklady i v dobách kratších. Samotné lhůty stanovuje předseda senátu. Nejdůležitějšími vyžadovanými podklady jsou zejména opisy rejstříku trestů a zprávy z příslušného obecního úřadu, kde odsouzený bydlí nebo se zdržuje, dále se zjišťuje, zda odsouzený řádně plní svoji vyživovací povinnost, pokud mu byla stanovena, zda uhradil způsobenou škodu svým protiprávním jednáním, zda řádně chodí do práce, popř. dodržuje léčebné povinnosti. Vedení řádného života se tedy nevztahuje jen a pouze na trestnou činnost odsouzeného, ale celkově se vztahuje na řádné plnění všech uložených povinností, či omezení,

[37] DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. II. díl, (§ 180 až 471). Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 876 – 877. ISBN 978-80-7552-600-7.

bezúhonnost a dodržování pravidel slušného chování. Veškeré úkony uplatňované z pozice soudu, kterými se zjišťuje chování podmíněně odsouzeného ve zkušební době, zpravidla nevykonává předseda senátu, ale vyšší soudní úředník, tajemník nebo justiční čekatel. V případě, že zjistí v průběhu zkušební doby nějaké závady, spis předá předsedovi senátu k rozhodnutí o přeměně podmíněně odloženého trestu na trest nepodmíněný.

V případě, že zájmové sdružení občanů nabídlo záruku za chování u podmíněně odsouzeného, soud se na něj formou opatření může obrátit se žádostí o jeho výchovné spolupůsobení. I v tomto případě jsou požádáni o informování o průběhu v pravidelných intervalech. Pokud zájmové sdružení občanů záruku za chování odsouzeného odvolá, musí to neprodleně sdělit soudu, avšak to nezakládá důvodu k rozhodnutí, že se odsouzený ve zkušební době neosvědčil. Soud se v těchto případech může obrátit na jiná zájmová sdružení občanů, což připouští ustanovení § 330a odst. 1 TrŘ v případě rozhodnutí o podmíněném odsouzení s dohledem. [38]

2.8 Rozhodnutí o osvědčení při vyslovení dohledu

Z ustálené judikatury Ústavního soudu, zejména z vyplývá, že při rozhodování obecných soudů rozhodujících ve věci přeměny trestu, má odsouzený v souladu s trestním řádem právo na projednání věci za jeho přítomnosti a OČTŘ jsou povinny mu umožnit uplatnění jeho práv. Podle ustanovení § 330 TrŘ je možné rozhodnout o přeměně trestu jen po provedení veřejného zasedání u soudu, neboť pokud osobě hrozí určitý zásah do jeho osobní svobody, nesmí mu být odepřena zásada ústnosti a bezprostřednosti, tedy možnost se obhajovat proti skutečnostem směřujícím v neprospěch odsouzeného. V případě, že je podána stížnost proti rozhodnutí soudu prvního stupně, který rozhodl o ponechání podmíněného odsouzení, a až stížnostní soud bude chtít přeměnit podmíněný trest v trest nepodmíněný, mělo by být vždy při takovém řízení vyhlášeno veřejné zasedání. [39]

---

[38] Tamtéž s. 877 - 878.

[39] Nález Ústavního soudu ze dne 29.6.2021, sp. zn. I.ÚS 2959/20-2.

V uvedeném případě je pověření probačního úředníka dohledem obligatorní, neboť podle ustanovení § 330a TrŘ soud dohled nevykonává. V případech prostého podmíněného odsouzení bez vysloveného dohledu je na posouzení předsedy senátu, zda věc předá na PMS ke kontrole chování podmíněně odsouzeného. Takové rozhodnutí musí být řádně přezkoumané v závislosti na okolnostech ve vztahu ke konkrétní trestní věci pachatele. Rozsah, v jakém bude probační úředník sledovat chování a dodržování stanovených povinností nebo omezení, vyplývá z § 49 – § 51 TrZ s přihlédnutím k jejich specifikaci uvedené ve výroku odsuzujícího rozsudku v souladu s ustanovením § 48 odst. 4 TrZ, respektive podle plánu probačního dohledu, kde jsou povinnosti odsouzeného blíže konkretizovány. Další povinnosti si ale probační úředník v probačním plánu dohledu nemůže svévolně stanovovat. Rozhodnutí, zda se podmíněně odsouzený ve zkušební době osvědčil nebo neosvědčil, je stejné jak pro prosté podmíněné odsouzení, tak pro podmíněné odsouzení s dohledem, přičemž jedinou výjimkou je to, že v druhém případě existuje zpráva probačního úředníka o průběhu vykonávaného dohledu se zhodnocením jeho chování ve zkušební době. [40]

Rozhodnutí o nařízení výkonu podmíněně odloženého trestu odnětí svobody s dohledem i bez dohledu musí být plně v souladu s ústavním pořádkem, zejména s čl. 38 odst. 2 LZPS, kdy každý má právo na řádný soudní proces a čl. 40 odst. 2 LZPS, který deklaruje požadavek presumpce neviny. Z nálezu Ústavního soudu vyplývá, že podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody příliš nevede k omezení života odsouzeného, spíše se jedná o určité varování. V případě podmíněného odsouzení s dohledem je takové varování umocněno o určitý tlak na uspořádání života a také změnu životního stylu odsouzeného. Trest odnětí svobody je pak pro odsouzeného ten nejzásadnější zásah do života. V případech rozhodování o výkonu podmíněného odsouzení a v případech rozhodování o přeměnách alternativních trestů nespojených s odnětím svobody je nutné postupovat v souladu se zásadou „v pochybnostech ve prospěch obviněného“. Soudem uložené omezení či povinnosti nad minimální

[40] DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. II. díl, (§ 180 až 471). Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 884 – 885. ISBN 978-80-7552-600-7.

rámec by měly vycházet z poznání specifik a charakteristik konkrétního pachatele, které by jej měly vést k vedení řádného života. V případě nestanovení takových povinností by pak měl být pojem řádný život vyznačován zejména nepácháním trestných činů nebo přestupků v souvislosti s činností, pro kterou byl pachatel podmíněně odsouzen. Prof. Oto Novotný v knize O trestu a vězeňství uváděl, že od lidí, u kterých se po celá léta utvářely negativní rysy, je najednou požadováno, aby byli dokonalejší než dokonalí. Z tohoto hlediska tedy není reálně možné u chronických recidivistů požadovat, aby najednou přešli z kriminální dráhy na dráhu spořádaných občanů. Různé kriminologické výzkumy ohledně desistence, neboli opouštění kriminální dráhy, vysvětlují, že takový proces se děje velmi pomalu. Nastavení hranic, kdy odsouzený v rámci zkušební doby bude moci prohlásit, že se osvědčil, je pro většinu recidivistů nereálná. Vzhledem k tomu tedy není možné u odsouzených požadovat, aby najednou byli dokonalí. Obecné soudy by pak měly individuálně posuzovat důvody nedodržování stanovených programů a také vývoj odsouzeného. Princip individualizace v tomto směru naznačuje, že by se s každým pachatelem, respektive odsouzeným, mělo zacházet jako s jedinečným subjektem. Jen soud rozhoduje, zda nařídí výkon trestu nebo jaké řešení by mohlo vést k vedení řádného života v dlouhodobém výhledu. [41]

2.9 Elektronický kontrolní systém

Probační a mediační službou byl dne 18.7.2024 spuštěn ověřovací provoz elektronického kontrolního systému, tzv. náramků (dále jen „*EKS*“). PMS tak bude moci využívat další nástroj pro kontrolu alternativních trestů v České republice, zejména při dohledu nad výkonem trestu domácího vězení.[42] EKS lze podle současné právní úpravy uplatnit u nahrazení vazby, u trestu domácího vězení, u opatření spojených s povinností zdržovat ve stanoveném časovém období ve svém obydlí nebo v části obydlí, u mladistvých v rámci trestního opatření domácího vězení. Trestní řád upravuje využívání EKS v různých

[41] Nález Ústavního soudu ze dne 15.8.2017, sp. zn. I. ÚS 1202/17.

[42] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *PMS spustila elektronický monitoring v ověřovacím provozu v praxi*. Online. 2024. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-spustila-elektronicky-monitoring-v-overovacim-provozu-v-praxi/. [citováno 2025-02-12].

ustanoveních. Ustanovení § 73 TrŘ vymezuje pravidla u institutu nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem, kde je pojem probačního dohledu zaznamenám v třetím odstavci tohoto ustanovení, ve smyslu nahrazení vazby, kdy se obviněný musí stanovených lhůtách dostavovat k probačnímu úředníkovi a podrobovat se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí. Ve čtvrtém odstavci téhož ustanovení je pak uvedeno, že soud rozhodující o vazbě může rozhodnout o nahrazení vazby výkonem elektronické kontroly prostřednictvím EKS, jenž umožňuje detekci pohybu obviněného, což plní také určitou formu dohledu, stejně tak i ustanovení § 334b TrŘ, které vymezuje pravidla kontroly výkonu trestu domácího vězení úředníky PMS prostřednictvím EKS. [43]

2.10 Zahlazení odsouzení

Jedná se o institut, který je upraven v § 105 TrZ. V případě, že je pachatel soudem odsouzen pro spáchání trestného činu, vykoná uložený trest, neznamená to, že dnem vykonání trestu je odsouzený „čistý“. Negativní stránkou odsouzení je v mnoha případech pro pachatele zápis takového odsouzení do evidence rejstříku trestů. Záleží ale na konkrétní délce a druhu vykonaného trestu. V některých případech je záznam z rejstříku trestů vymazán vykonáním trestu, v některých případech si musí o zahlazení odsouzení požádat sám odsouzený na soudu, jinak je zahlazení odsouzení navázáno na uplynutí určitého času. Záznam o odsouzení se automaticky zobrazuje v opisu rejstříku trestů tak i ve výpise z rejstříku trestů. Rozdíl v opisu a výpisu z rejstříku trestu je takový, že opis je veřejnou listinou, kterou disponují OČTŘ a lze v něm najít veškerá odsouzení. Naopak ve výpisu, který si odsouzený může vyžádat například v Czech POINTu nebo na Portále Občana, se záznamy o odsouzení časem automaticky mažou, anebo se mažou na základě zahlazení odsouzení, o kterém rozhoduje soud. Aby soud mohl rozhodnout o zahlazení odsouzení, musí odsouzený splnit určité podmínky. První podmínkou je, aby trest, o jehož zahlazení žádá, byl vykonán, prominut, nebo promlčen. Odsouzený musí po

[43] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Elektronický monitoring v kontextu právních předpisů*. Online. Dostupné z: https://msp.gov.cz/web/msp/pravni-uprava-trestu-domaciho-vezeni. [citováno 2025-02-12].

splnění vést nepřetržitě řádný život po dobu uvedenou v TrZ. Uvedené doby odsouzení se počítají podle skutečně vykonaného trestu, ne podle fakticky soudem uloženého trestu. Odsouzený může soudu dokázat, že se napravil i v době, kdy doba vedení řádného života po vykonání trestu ještě neuplynula, pak je na soudu, zda v takových případech rozhodne o zahlazení odsouzení. O splnění podmínek pro zahlazení odsouzení rozhoduje předseda senátu usnesením, proti kterému je přípustná stížnost s odkladným účinkem. Po nabytí právní moci dochází k výmazu záznamu z rejstříku trestů. [44]

[44] HLOŽÁNEK, Petr. *Zahlazení odsouzení a jak na něj*. Online. Epravo.cz. 2024. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/zahlazeni-odsouzeni-a-jak-na-nej-118525.html. [citováno 2025-02-10].

3 Probační a mediační služba

Historicky se prvky probační činnosti objevovali již v raném období, přičemž zprvu dohled nad pachateli trestné činnosti nebo dohled nad výkonem trestů vyplýval z práva zvykového, později pak z práva psaného. V období 20. století došlo k silnému rozvoji probační služby, neboť docházelo k určité institucionalizaci této služby a do té doby dobrovolnická služba se začala nahrazovat placenými úředníky.[45] Probační a mediační služba, tak jak je dnes známa, byla v České republice zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (dále jen „*zákon PMS*"). Jedná se o útvar působící na celém území České republiky, a především vytváří podmínky pro různé formy odklonů trestního řízení a v neposlední řadě také probační úředník vykonává dohled nad podmíněně odsouzenými pachateli, tedy pracují zejména s pachateli trestné činnosti. [46]

Prvky probace se v tuzemském právu objevují ale ještě dříve, než výše citovaný zákon nabyl účinnosti. S přijetím novelizačního zákona č. 253/1997 Sb. a zároveň tedy s přijetím výše uvedených institutů doplněných o dovětek „s dohledem", nacházíme všechny podstatné prvky probace v tuzemském právu již od počátku roku 1998.[47] Od roku 1996 probační úředníci působili na okresních a krajských soudech, přičemž plnili některé úkoly probace ve smyslu zajišťování výkonu trestů obecně prospěšných prací nebo při kontrole chování odsouzených pachatelů ve zkušební době prostého podmíněného odsouzení, popř. podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Probační úředníci takto vykonávali činnost bez zákonného podkladu. Činnost PMS lze dělit na čtyři oblasti. První jako probační činnost, druhá činnost mediační, třetí činnost při plnění úkolů v řízení v řízení proti dětem a mladistvým a poslední činnost jako práce s poškozenými osobami a obětmi trestné činnosti. PMS fakticky působí

[45] ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů.* Praha: Portál, 2010, s. 18 – 19. ISBN 978-80-7367-757-2.

[46] KURILOVSKÁ, Lucia a SVOBODA, Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 15. ISBN: 978-80-8054-886-5.

[47] ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Teoretik. Praha: Leges, 2011, s. 226. ISBN 978-80-87212-68-4.

svojí činností i při ukládání trestů, neboť soudy vycházejí z doporučujících zpráv od probačních úředníků. Od 1.1.2022 byla novelou trestního řádu posílena výměna informací mezi orgány činnými v trestním řízení a PMS. [48]

3.1 Probace

Pojem probace vznikl z latinského termínu „probatio“, což v překladu znamená zkoušet, dohlížet či ověřovat. Ve spojení s Probační a mediační službou jde zejména o výkon dohledu nad výkonem některých z alternativních trestů nespojených s odnětím svobody, sledování chování odsouzeného pachatele, popř. individuální pomoc a působení na pachatele.[49] V § 49 TrZ je stanoven základní rámec pro práci probačního úředníka v oblasti odborného vedení, pomoci, sledování a kontroly pachatele, které jsou klíčovými atributy k výkonu dohledu. Tyto činnosti jsou založeny spíše na neformálních postupech, které nevyžadují podrobnější zákonnou úpravu. V případech, kdy dochází k zásahům do práv a svobod, jsou povinnosti pachatele upraveny v § 50 TrZ, přičemž pravomoci a povinnosti probačního úředníka jsou dále upraveny v § 51 TrZ, v § 350k TrŘ a dále i v § 2 až 5 a § 7 zákona PMS, přičemž tyto instituty budou podrobněji rozebírány v dalších kapitolách této diplomové práce. Nedílnou součástí probace je institut dohledu, který je šířeji definován v zákoně o PMS a podrobněji bude popisován v následujících kapitolách. Z trestně právního hlediska je podstata dohledu definována právě v § 49 TrZ a je charakterizován jako dozor nad pachatelem, kontrola alternativních trestů nespojených s odnětím svobody, dohled nad plněním omezení a povinností uložených v souvislosti s různými podmíněnými opatřeními či individuální pomoc a působení na pachatele a jeho určité nasměrování

[48] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 7. vydání.* Praha: Leges, 2023, s. 317 - 319. ISBN 978-80-7502-687-3.

[49] ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů.* Praha: Portál, 2010, s. 71. ISBN 978-80-7367-757-2.

k vedení řádného života a následnému obnovení narušených společenských a právních vztahů. [50]

Mezi **pozitivní stránky** probace patří zejména to, že probační činnost zahrnuje odborné činnosti zaměřené na zajištění výkonu rozhodnutí soudu a státního zástupce, a to vhodným kombinováním kontroly chování pachatele s odborným vedením pachatele, přičemž výsledkem by měla být jeho pozitivní motivace směřující právě k obnovení narušených společenských a právních vztahů. Mezi výhody podmíněného odsouzení s dohledem a s tím spojené probace, respektive dohledu probačního úředníka, patří zejména ochrana pachatele před negativními zkušenostmi z vězení. Tím, že pachatel není nuceně izolován od běžných sociálních kontaktů a zůstává ve společnosti, učí se na sebe přebírat jistou dávku odpovědnosti, může živit sebe i rodinu a není tak odkázán na státní aparát. Na svobodě může jednodušeji nahradit způsobenou škodu, popř. odčinit způsobenou nemajetkovou újmu trestným činem. Taková náprava může mít na pachatele pozitivní terapeutický význam. Probace je považována za humánnější přístup k odsouzeným, než je tomu u nepodmíněných trestů odnětí svobody, méně narušující sociální vazby a psychiku pachatele. Naopak **negativní stránky** probace jsou spojeny s možnou liberalizací přístupu k pachatelům trestné činnosti spojené s nedostatečnou ochranou společnosti. Probace jako taková tím ale není dotčena, neboť se jedná spíše o nesprávné využití tohoto institutu v reálné praxi. Obsah probačního plánu dohledu je individuální pro každého pachatele, vždy je ale vhodné kombinovat všechny atributy dohledu vyplývající z ustanovení § 49 odstavec 1 TrZ, načež probační úředník reaktivně posuzuje rizika recidivy a konkrétní potřeby pachatele. Poměr těchto atributů se liší podle konkrétního případu a konkrétních potřeb pachatele. [51]

---

[50] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 974. ISBN 978-80-7400-893-1.

[51] Tamtéž s. 973 – 975.

3.2 Obecně k úpravě dohledu

Dohled jako takový může obecně vykonávat každý jedinec, aniž by si to vůbec uvědomoval. Každý si všímá dění ve svém okolí, přičemž se chová přirozeně. Takový dohled může v některých případech působit i jako přirozená prevence kriminality.

Obecná právní úprava pojmu dohled je specifikována v § 49, § 50 a § 51 TrZ, jakožto významného institutu využívaného při ukládání alternativních trestů jejich pachatelům. Obecně výše citovaná ustanovení vycházejí z úpravy původního trestního zákona č. 140/1961 Sb., kde byl dohled zakomponován v § 26a a v § 26b. Současný trestní zákoník úpravu převzal, upřesnil a doplnil, aniž by došlo k její podstatné změně. Zejména byla provedena změna tehdejšího pojmu „probační program“ za pojem „probační plán dohledu“, neboť dřívější pojem je při dnešní právní úpravě jedno z výchovných opatření, která mohou být ukládána mladistvým delikventům podle § 17 ZSM. Dohled se uplatní jak při výkonu alternativních sankcí nespojených s odnětím svobody, tak i například po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, při trestu domácího vězení a zejména při podmíněném odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem podle ustanovení § 86 odstavec 1 písmeno a) TrZ. Novelou č. 220/2021 Sb. se poměrná část práv a povinností probačního úředníka vykonávajícího dohled přesunula z § 51 TrZ do trestního řádu, zejména do § 350k TrŘ. Za poměrně významnou z uvedené novely lze považovat i možnost rozhodnutí o předčasném zrušení dohledu, nejdříve ale po šesti měsících, tedy po prvním zjištění, zda podmíněně odsouzený vedl řádný život, prokázal polepšení. Zkušební doba však zůstává nedotčena, jde o pouhé předčasné zrušení dohledu. U mladistvých a nezletilých delikventů je probační dohled odlišný, což bude blíže rozvedeno v následujících kapitolách této diplomové práce. U právnických osob zákon TOPO, nikterak nezakazuje využití institutu dohledu, subsidiárně ani jiný právní předpis, ale prakticky je to neproveditelné, neboť podle ustanovení § 50 TrZ probační úředník systematicky sleduje chování fyzických osob. Podle zákona TOPO se s trestem, kde by se uplatňoval dohled probačního úředníka, prakticky nepočítá, a to i přesto, že by to zřejmě bylo možné za situace, kdyby například

obchodní společnost disponovala pouze jedním společníkem, tedy jednou fyzickou osobou. [52]

Co se týká mezinárodní spolupráce při výkonu dohledu nad podmíněně odsouzeným, tak zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále jen „*ZOMJS*“) umožňuje s odkazem na ustanovení § 138 předání výkonu dohledu a kontroly nad odsouzeným do zahraničí, spočívající zejména ve sledování jeho chování ve zkušební době, popř. o plnění uložených omezení a povinností a v podávání zpráv o jeho chování v pravidelných termínech. [53]

3.3 Probační úředníci a probační asistenti

Úředník Probační a mediační služby se řadí podle trestního řádu mezi pomocné osoby orgánů činných v trestním řízení. Dále o oprávněních a povinnostech probačního úředníka pojímá i trestní zákoník a zejména již zmiňovaný zákon o Probační a mediační službě.[54] Úkoly Probační a mediační služby nejen ve smyslu dohledu zajišťují přímo úředníci a asistenti PMS, a to v rámci příslušných středisek, která působí v sídlech okresních soudů, respektive obvodních či městských soudů. Příslušnost těchto středisek je vázána s příslušností soudů.[55] Probační úředník se při výkonu dohledu nad odsouzeným považuje za úřední osobu ve smyslu ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) TrZ, neboť jakožto zaměstnanec Probační a mediační služby odpovídá orgánu veřejné moci při realizaci některého soudem uloženého výkonu trestu nespojeného s odnětím svobody. Probační úředník se tedy přímo podílí na realizaci výkonu konkrétního soudního rozhodnutí. [56]

Podle trestního řádu probační úředník provádí v trestním řízení úkony probace a mediace, o pachatelích zjišťuje informace, zjišťuje jejich rodinné

---

[52] Tamtéž s. 973 - 974.

[53] § 138 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních v posledním znění.

[54] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 7. vydání.* Praha: Leges, 2023, s. 260. ISBN 978-80-7502-687-3.

[55] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 984. ISBN 978-80-7400-893-1.

[56] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.3.2013, sp. zn. 8 Tdo 197/2013.

sociální poměry a v neposlední řadě vytváří podmínky pro následné rozhodnutí o uložení trestu zejména nespojeného s odnětím svobody. Takovou činnost vykonává za základě pověření orgánů činných v trestním řízení, popř. stanoví-li trestní řád nebo jiný právní předpis něco jiného, činnost vykonává i bez opatření.[57]

3.4 Probační plán dohledu

Jedná se o prostředek, díky kterému probační úředník vykonává činnost dohledu. Sestavování a následné uplatňování programu by v ideálních případech mělo probíhat na základě spolupráce pachatele s probačním úředníkem. Jen takovým způsobem je možné probační plán dohledu sestavit „na míru" a reagovat tak určité potřeby, popř. rizika spojená s konkrétní osobou pachatele. Takto sestavený probační plán dohledu by měl pozitivně motivovat pachatele při jeho plnění.[58] Pojem probačního dohledu není explicitně v trestním zákoně nikde vymezen a nejsou explicitně vymezeny ani povinnosti podmíněně odsouzeného. Je tedy nutné, aby soud ve svém rozhodnutí vždy konkrétně stanovil povinnosti podmíněně odsouzenému. Takové rozhodnutí je pak směrodatné pro výkon činnosti probačního úředníka. [59]

Samotný obsah probačního plánu dohledu tedy záleží zejména na pravomocném rozhodnutí soudu, neboť právě v takovém rozhodnutí je zákonné vymezení dohledu, které může být doplněno i o další přiměřená omezení či přiměřené povinnosti, respektive výchovná opatření, a to na základě konkrétních specifických okolností vyplývající z dané trestní věci pachatele. Obsahem probačního plánu dohledu je zejména vymezení postupu realizace daného dohledu, místo faktického bydliště pachatele, stanovení intervalů, ve kterých se bude pachatel dostavovat do střediska Probační a mediační služby, jakožto naopak i způsob provádění osobního kontaktu pachatele

---

[57] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 987. ISBN 978-80-7400-893-1.

[58] ŠČERBA, Filip a kol. *Beckova edice komentované zákony. Trestní zákoník: komentář § 1-204*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 735. ISBN 978-80-7400-807-8.

[59] KURILOVSKÁ, Lucia a SVOBODA, Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 127 - 130. ISBN: 978-80-8054-886-5.

probačním úředníkem v místě jeho bydliště či zaměstnání. Nedílnou součástí dohledu je samozřejmě i stanovení způsobu odčinění způsobené hmotné škody či nemajetkové újmy osobě poškozené trestným činem, popř. vydání bezdůvodného obohacení získané trestným činem, sepsání omluvného dopisu nebo poskytnutí jiné formy zadostiučinění, v případech existence osoby poškozené. V případě, že se pachatel odmítá podílet na tvorbě probačního plánu dohledu, je i tak povinen jej vykonávat, neboť povinnosti spolupráce pachatele s probačním úředníkem je specifikována v ustanovení § 50 TrZ.[60] Práce probačního úředníka s pachatelem trestného činu v přípravném řízení může mít i vliv na uložení trestu, popř. na jiné formě skončení trestního řízení. Další formy probačního dohledu zahrnují například i pomoc s vyhledáváním zaměstnání, nabídky různých odvykacích programů pro drogově či alkoholově závislé. Takový přístup s odsouzenými „case work“, v překladu případový přístup, je založen na dobrém osobním vztahu mezi odsouzeným a probačním pracovníkem. [61]

Probační úředník je povinen o průběhu vykonávaného dohledu zpracovávat zprávy. V případě, že soudce nebo státní zástupce nestanoví něco jiného, se zpráva zpracovává jedenkrát za šest měsíců. Zpráva obsahuje zhodnocení celé spolupráce s pachatelem, vedle základních informací zejména zhodnocení jeho aktuální životní situace a návrhy jak pro případ plnění, tak pro případ neplnění podmínek dohledu.[62] V závěrečné zprávě, která je probačním úředníkem sepisována na konci stanovené zkušební doby, by mělo být komplexně zhodnoceno, zda odsouzený pachatel plnil nebo neplnil podmínky probačního plánu dohledu, přičemž se nejedná pouze o poslední šesti měsíční období, ale o celou zkušební dobu. Na základě takto zpracované zprávy pak soudce rozhoduje o tom, zda se odsouzený pachatel ve zkušební době osvědčil

---

[60] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 976 – 977. ISBN 978-80-7400-893-1.

[61] KURILOVSKÁ, Lucia a SVOBODA, Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 127 - 130. ISBN: 978-80-8054-886-5.

[62] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005, s. 293. ISBN 80-7367-002-X.

nebo naopak neosvědčil. V případě, že se odsouzený pachatel neosvědčí, pak vykoná zprvu podmíněně odložený trest odnětí svobody. [63]

3.5 Pravidelný osobní kontakt

Základem úspěšného dohledu je pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem. Je nemožné efektivně vykonávat dohled bez přímého kontaktu nebo prostřednictvím jiné osoby či instituce. Osobní setkání umožňují probačnímu úředníkovi detailně poznat pachatele, jeho životní situaci a problémy, na které může reagovat. Tímto způsobem může úředník využít své odborné znalosti a dovednosti k osobě pachatele při poskytování určité psychosociální podpory, poradenství či pomoci při řešení jeho problémů. Pravidelný osobní kontakt je nezbytný také pro zajištění plnění přiměřených omezení nebo povinností, které mu byly soudem uloženy, například účast na výcviku pro získání určité pracovní kvalifikace, účast v programu sociálního výcviku, léčbě závislosti, která ovšem není uložena jako ochranné léčení, nebo programech psychologického poradenství. Zákon klade důraz na pravidelnost kontaktů mezi pachatelem a probačním úředníkem, což umožňuje systematickou práci, průběžné řešení problémů pachatele, kontroly plnění jemu uložených podmínek a také aktuální informovanost probačního úředníka o plnění probačního plánu dohledu. Institut dohledu podle ustanovení § 49 odst. 1 TrZ se realizuje také prostřednictvím povinností stanovených pachateli, které jsou upraveny v § 50 TrZ a povinností stanovených probačnímu úředníkovi, které jsou upraveny v § 51 TrZ, resp. v § 350k TrŘ. Pachatel je například povinen dostavovat se ve stanovených lhůtách k probačnímu úředníkovi, přičemž taková spolupráce mezi pachatelem a probačním úředníkem je realizována v souladu s probačním plánem dohledu. Návštěvy pachatele probačním úředníkem v aktuálním místě bydliště jsou klíčové pro hodnocení jeho aktuální životní situace. Návštěvy dále slouží i jako ověření informací, které pachatel prvotně poskytl probačnímu úředníkovi. [64]

---

[63] ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů.* Praha: Portál, 2010, s. 82. ISBN 978-80-7367-757-2.

[64] ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 975 – 976. ISBN 978-80-7400-893-1.

3.6 Porušení povinností

V případě, že odsouzený pachatel, kterému byl rozsudkem uložen dohled, opakovaně závažným způsobem porušuje stanovené podmínky dohledu, respektive povinnosti vyplývající z probačního plánu dohledu a odmítá spolupracovat, probační úředník neprodleně informuje předsedu senátu o vzniklých problémech. Jako závažné porušení podmínek dohledu lze chápat takové porušení, které ohrožuje dosažení účelu stanoveného dohledu, popř. vedení řádného života nebo ohrožuje řádné plnění stanovených přiměřených povinností či omezení. Opakovaným porušením se rozumí alespoň ve dvou případech. Nemusí se přímo jednat o dvojí porušení téže povinnosti a jako rozhodná se nepovažuje ani závažnost porušení. V případě méně závažného porušení povinností zpravidla probační úředník pachatele upozorní na zjištěné nedostatky s poučením, že v případě opakování porušení určité povinnosti, omezení či výchovného opatření bude informovat předsedu senátu o zjištěných skutečnostech. [65]

3.7 Mladiství a probační služba

V trestních věcech mladistvých pachatelů je činnost probační a mediační služby nezastupitelná, neboť působí výchovně na mladistvé delikventy, zejména z hlediska zajištění prevence před dalším páchání trestné činnosti a ochraně oprávněných zájmů, a to ve spolupráci s orgány pověřenými péčí o mládež. [66]

Probační dohled je v trestních věcech mladistvých delikventů poměrně širší než u dospělých pachatelů. Zásadní rozdíl je ten, že u mladistvých delikventů jej můžeme uložit již v průběhu trestního řízení před meritorním rozhodnutím, popř. v rozhodnutích o odklonu. Samozřejmě je vyslovení dohledu vyloučeno v případě uložení nepodmíněného odnětí svobody nebo když je mladistvý stíhán vazebně. Samotný výkon dohledu nad mladistvými je pak obdobný jako u dospělých pachatelů, ale je kladen důraz na specifické poměry mladistvého, zejména na jeho chování v rodině, výchovné působení rodičů.

[65] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 7. vydání.* Praha: Leges, 2023, s. 323 - 324. ISBN 978-80-7502-687-3.

[66] KURILOVSKÁ, Lucia a SVOBODA, Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 95. ISBN: 978-80-8054-886-5.

Mladistvému je poskytována pomoc, poradenství a jeho vedení ke správnému životu korespondující s obecně platnými právními předpisy. Probační dohled by měl být doplňován o různé probační aktivity, které vytváří vhodné prostředí, ve kterém by si mladistvý měl ujasnit své vnitřní postoje ke spáchanému provinění, a tak odčinit či zmírnit způsobenou újmu. Taková činnost je důležitá i jako určitá prevence při opakování trestné činnosti. Stejně jako u dospělých pachatelů, je vhodné sestavovat probační plán dohledu společně s mladistvým pachatelem. Samotný výkon probačního dohledu pak u mladistvých probíhá v místě jejich faktického bydliště. Poměrně zajímavé je ustanovení § 16 ZSM, kdy mladistvý nesmí bránit probačnímu úředníkovi při výkonu dohledu při vstupu do obydlí. Probační úředník je oprávněn udělit dohlíženému výstrahu za méně závažné porušení programu načež o své činnosti zpracovává průběžné zprávy a záznamy. O zjištěných skutečnostech pak informuje příslušný orgán činný v trestním řízení. [67]

Podmíněné odsouzení mladistvého pachatele k trestnímu opatření odnětí svobody s dohledem je víceméně stejný institut jako u dospělých pachatelů trestné činnosti. V případě mladistvých delikventů je takovéto opatření zařazeno mezi trestní opatření podle § 24 odst. 1 ZSM, avšak podmínky jeho ukládání jsou pak upraveny v ustanoveních § 84 až § 87 TrZ. Odlišná je zkušební doba, která činí pouhé tři roky oproti pěti rokům u dospělých pachatelů. Ve zkušební době pak lze mladistvému delikventovi uložit pouze výchovná opatření podle ZSM a nikoliv přiměřená omezení a přiměřené povinnosti podle TrZ, respektive podle ZSM. Vzhledem k tomu, že u mladistvých delikventů jsou sazby trestního opatření odnětí svobody změkčené (snížené) v souladu s ustanovením § 31 odst. 1, 3 ZSM a navíc ještě mladistvým lze mimořádně snížit výměru odnětí svobody pod dolní hranici sazby, je pak logicky institut podmíněného odsouzení s dohledem uplatnitelný pro širší škálu okruhu provinění. [68]

---

[67] *Trestněprávní revue.* Praha*:* C.H. Beck, 2005, č. 9, s. 229. ISSN 1213-5313.

[68] ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. 3. vydání.* C. H. Beck, 2023, s.1374 - 1375. ISBN 978-80-7400-893-1.

3.8 Součinnost PMS s dalšími orgány

Úředník Probační a mediační služby musí při výkonu své činnosti spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, neboť v přípravném řízení se státním zástupcem nebo se soudcem konzultuje své postupy. Tak probační úředník ve své zprávě poskytuje pro OČTŘ důležité informace pro budoucí rozhodnutí v trestní věci pachatele. Ve zprávě probační úředník navrhuje uložení vhodné sankce nebo opatření. V praxi se osvědčuje takový návrh vždy předem konzultovat se státním zástupcem nebo soudcem. Návrhy vyplývající ze zprávy probačního úředníka musí být podložené zjištěnými skutečnostmi spočívajících v postoji pachatele, jeho motivaci k odstranění následků a zejména by měly motivovat pachatele ke snížení rizika recidivy. Vedle pachatele pak úředník zapojuje zástupce místní komunity, popř. další osoby, které pachatele znají z osobního či pracovního života a jejich názory jsou relevantní při hodnocení osoby pachatele. V hlavním líčení je pak zpráva přečtena soudcem. [69]

S ohledem na závažnost spáchaného trestného činu může soud na návrh probačního úředníka uložit některý z alternativních trestů. V případě uložení podmíněného odsouzení může soud přistoupit právě i k uložení výše popisovaného dohledu, popř. i dalších přiměřených omezení a povinností. [70]

3.9 Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025

Koncepce rozvoje vznikla díky spolupráci několika subjektů a resortů, přičemž byla schválena vládou dne 11.10.2017 usnesením č. 733. PMS se zaměřuje na neustálé zdokonalování práce s pachateli a oběťmi trestných činů, sleduje nejnovější trendy ve svém oboru, podílí se na výzkumech a udržuje mezinárodní spolupráci, která jí přináší další inspiraci do praxe. Tyto poznatky vedly k vytvoření strategického dokumentu Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025, (dále jen „*Koncepce*“), který v sobě zakomponoval i různá evropská doporučení upravující výkon probace a mediace. Koncepce také upravuje spolupráci s jinými státními a nestátními organizacemi. Koncepce

---

[69] ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů.* Praha: Portál, 2010, s. 66. ISBN 978-80-7367-757-2.

[70] Tamtéž s. 68.

není určena výhradně pro pracovníky středisek PMS, ale je určena i pro orgány činné v trestním řízení a Vězeňskou službu ČR. Koncepce stanovuje plány pro rozvoj probace a mediace a poskytuje informace pro plánování, slouží také jako jeden ze zdrojů informací pro rozhodování v oblasti trestní politiky. Koncepci vytvořila skupina odborníků z Ministerstva spravedlnosti ČR, PMS, Vězeňské služby ČR, Nejvyššího soudu, Nejvyššího státního zastupitelství a dalších akademických a nestátních institucí. Kvalitativní rozvinutí probace a mediace v České republice bylo stanoveno jako globální cíl koncepce, který by měl v ideálním případě vytvořit systémový způsob zacházení s pachateli a obětmi trestných činů a zároveň zajistit ochranu společnost před následky trestné činnosti a recidivou. V Koncepci je nastaveno několik dílčích specifických cílů, spočívajících ve vhodném ukládání alternativních trestů a uplatňování odklonů, zvýšení výchovného působení na pachatele trestných činů, kteří porušují stanovené podmínky při výkonu alternativních trestů, intenzivnější práci pracovníků PMS s pachateli trestné činnosti a s jeho rodinnými příslušníky, integraci pachatele do společnosti, zefektivnění spolupráce při postpenitenciární péči a posílení spolupráce mezi státními a nestátními orgány. Lze předpokládat, že ke zvýšení efektivity výkonu uloženého alternativního trestu by značně pomohlo určité předjednávání trestu, zohlednění stanoviska probačního úředníka včetně širší spolupráce PMS a OČTŘ v průběhu přípravného řízení, popř. v řízení před soudem. Podle Koncepce je nezbytné, aby PMS měla širší oprávnění, a to i včetně částečné pravomoci rozhodovací při ukládání konkrétního alternativního trestu. Následný průběh výkonu trestu by byl administrativně rychlejší a účinnější v oblasti výchovných dopadů na pachatele. Jednou z nejčetnějších agend PMS je oblast obecně prospěšných prací (dále jen „*OPP*“). Z tohoto hlediska je zřejmé, že proces vydávání rozhodnutí o nařízení výkonu trestu OPP je pro soudy administrativní zátěží, neboť vyšší soudní úředníci de facto ve většině případů potvrzují již zpracované návrhy od pracovníků střediska PMS. V případě převodu této agendy do rukou PMS by došlo ke značnému administrativnímu odbřemenění soudů, přičemž by ale nebylo zasahováno do rozhodovací pravomoci soudů při rozhodování o nevykonaném trestu a následné přeměně trestu OPP na nepodmíněné odnětí svobody. Dlouhodobý personální podstav ve střediscích PMS se negativně

odráží na konkrétní časové dotaci v oblasti přímého výchovného působení na odsouzeného pachatele. Personál PMS by měl být v souladu s evropskými probačními pravidly dostatečně početný na to, aby mohl efektivně vykonávat svoji činnost v oblasti dohledu, poskytování pomoci pachatelům, spolupráce s jejich rodinami, k čemuž by bylo vhodné navýšit počty těchto odborných pracovníků/úředníků. V době, kdy vznikala Koncepce, zpracovávali probační úředníci celkově přibližně okolo 30 000 případů, z čehož necelá polovina připadala na činnost v přípravném řízení a řízení před soudem a zbylá část pak připadala na vykonávací řízení. Průměrně tak na jednoho probačního úředníka PMS připadalo okolo 72 případů a 23 případů v oblasti výkonu mediační činnosti. Pro porovnání se zahraničím je to číslo vysoké, v zahraničí je uváděn počet 40 až 50 případů na jednoho probačního úředníka. Každoročně jsou pak zpracovávány jednoleté akční plány, kde jsou specifické a strategické cíle vyhodnocovány. [71]

[71] Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025. [online]. [citováno dne 16.2.2025]. Dostupné z: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025*. Online. 2017. Dostupné z: https://msp.gov.cz/documents/12681/762397/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf/bd17324b-f3b7-4689-9418-760a03f92116. [citováno 2025-02-22].

4 Sankční systém v Polsku v porovnání s ČR

Již v první kapitole této diplomové práce byl vysvětlen sankční systém v České republice a také význam slova trest podle známých českých autorů zabývajících se trestním právem. Autor této práce si pro porovnání sankčního systému s akcentem na podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem vybral sousední Polsko, jako jednu z bývalých socialistických zemí, která 6. června 1997 přijala trestní zákoník jakožto určitou reformu v oblasti trestního práva. [72]

Podle polského trestního zákoníku, v originálním znění jako Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553)[73] (dále jen „*Kodeks karný*"), je pojem trestu originálně nazýván jako „*czyn zabroniony*", což v překladu znamená „*zakázané jednání*". Wróbel a Zoll pojem trestu ve své publikaci definovali jako určitou osobní újmu, která je pachateli trestného činu způsobena státním orgánem, který je k tomu zmocněn ústavou, jakožto projev odsouzení pachatelova chování. Tak jako v České republice, tak i v Polsku může být takovým orgánem jenom soud a je kladen důraz na osobní újmu pachatele trestného činu. [74]

Polský Kodeks karný klasifikuje trestný čin jako zločin nebo přestupek, přičemž zločin je zakázaný čin, za který je možné uložení trestu odnětí svobody v trvání nejméně tří let a přestupek je také zakázaný čin, avšak se trestá pokutou. Tresty odnětí osobní svobody jsou v trvání více než jeden měsíc.[75] Jakožto následky zakázaného jednání pro pachatele trestných činů spáchaných na území Polska, Kodeks karný rozděluje sankce na:

---

[72] KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis. Iuridica. No. 260. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 52. ISBN 80-210-3025-9.

[73] WOLTERS KLUWER. *USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*. Online. 2025. Dostupné z: https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683. [citováno 2025-02-14].

[74] WRÓBEL, W. a ZOLL, A. Polskie prawo karne. Część ogólna. 3. vydání. Kraków: Znak, 2014, s. 32. ISBN: 978 83-240-3045-3-32.

[75] Článek 7 - Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553).

tresty, kterými jsou v současné době peněžitý trest, omezení svobody, odnětí svobody, odnětí svobody na doživotí, [76]

trestní prostředky, kterými jsou ztráta veřejných práv, zákaz výkonu určité funkce, profese nebo podnikatelské činnosti, zákaz výkonu činnosti související s výchovou, léčbou či péče nebo vzdělávání o nezletilé, zákaz zastávat funkci nebo vykonávat povolání nebo pracovat v orgánech a institucích státní správy a místní samosprávy, jakož i v obchodněprávních společnostech, ve kterých státní pokladna nebo územní samosprávný celek drží přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiných subjektů alespoň 10 % akcií nebo podílů, zákaz pobytu v určitém prostředí nebo na určitých místech, kontakt s určitými osobami, přibližování se k určitým osobám nebo opouštění konkrétního místa bydliště bez povolení soudu zákaz vstupu na hromadnou akce, zákaz vstupu do herních center a účasti na hazardních hrách, povinnost dočasně opustit prostor, který obýval společně s poškozeným, zákaz řízení motorových vozidel, peněžité plnění, uveřejnění rozsudku, ztráta vojenské hodnosti, [77]

ochranná opatření, kterými jsou elektronická kontrola v místě bydliště, terapie, terapie závislosti, pobyt v psychiatrické léčebně. [78]

4.1 Základní zásady vyměřování sankcí

Polské soudy ukládají tresty podle svého uvážení a v mezích stanovených zákonem. Soudy přihlížejí ke stupni společenské škodlivosti spáchaného trestného činu a také k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem. Při ukládání trestu soud vždy přihlíží k motivaci a chování pachatele, zejména pak v případech, kdy spáchal trestný čin proti osobě, která byla vzhledem k věku nebo zdravotnímu stavu bezmocná. Soud přihlíží také k osobním poměrům pachatele, způsobu života před spácháním trestného činu a po něm, popř. k pozitivním výsledkům mediace mezi obětí a pachatelem nebo k dohodě dosažené mezi nimi v řízení před soudem nebo státním zástupcem.[79] V případě

[76] Článek 32 - Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553).

[77] Tamtéž článek 39.

[78] Tamtéž článek 93a.

[79] Tamtéž článek 53.

ukládání trestu pro nezletilé nebo mladistvé se pak soud řídí především tím, že se snaží pachatele vychovat a je garantováno pro osoby mladší 18 let, kteří spáchají trestný čin, že nemohou být odsouzeni k trestu odnětí svobody na doživotí. [80]

4.2 Trest odnětí svobody v Polsku

V polském Kodeksu karném se tento trest nazývá „*kara pozbawienia wolności*", ve volném překladu se jedná o to samé, jako v českém trestním právu trest odnětí svobody. Trest odnětí svobody v Polsku lze udělit za všechny trestné činy, které jsou uvedeny ve zvláštní části Kodeksu karného. Z ustanovení článku 58, § 1 Kodeksu karného vyplývá, že pokud zákon stanoví možnost zvolit si druh trestu a za trestný čin lze uložit trest odnětí svobody nepřesahující pět let, uloží soud nepodmíněný trest odnětí svobody pouze v případě, že jiný trest nebo trestní opatření nemůže naplnit cíle trestu. Tímto je zcela patrné, že se i polská právní úprava snaží ukládat alternativní tresty nespojené s odnětím svobody. [81] Hrozí-li za spáchaný trestný čin trest odnětí svobody až na tři léta a společenská újma takového trestného činu není významná, může soud upustit od uložení trestu v případě, že uloží i trestní opatření, propadnutí věci nebo kompenzační opatření, čímž je splněn cíl trestu. [82]

Polské soudy mohou uložit trest odnětí svobody samostatně, nebo vedle něj mohou uložit pokutu (trest grzywny). Takový trest je možné vedle trestu odnětí svobody uložit v případech majetkového trestného činu, respektive trestného činu za účelem získání majetkového prospěchu.[83] Trest odnětí svobody může trvat nejméně jeden měsíc a nejdéle 30 let. Trest odnětí svobody je vyměřován v měsících a v letech a v případě, že ve zvláštní části Kodeksu karného není výslovně uvedena konkrétní dolní nebo horní hranice trestní sazby,

---

[80] Tamtéž článek 54.

[81] WRÓBEL, W. a ZOLL, A. Polskie prawo karne. Część ogólna. 3. vydání. Kraków: Znak, 2014, s. 536-537. ISBN: 978-83-240-3045-3-32.

[82] Článek 59 - Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553).

[83] Tamtéž článek 33.

nemůže být tedy uložen trest odnětí svobody kratší než jeden měsíc a delší než 30 let. [84]

Samotný výkon trestu, ať už spojený s odnětím svobody nebo nespojený s odnětím svobody, upravuje v Polsku Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 1997 r., poz. 557), (dále jen „*Kodeks KW*“), což je jakýsi „*polský trestní řád*“, a to konkrétně v článku 67 a v následujících.[85] Při ukládání trestu odnětí svobody může soud určit druh věznice, ve které si odsouzený trest odpyká a také může rozhodnout o terapeutickém programu jeho výkonu. [86]

4.3 Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody

Podle článku 69, § 1 Kodeksu karného může soud podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody uloženého na dobu nepřesahující jeden rok v případech, kdy pachatel v době spáchání trestného činu nebyl odsouzen k trestu odnětí svobody a tento trest postačuje k dosažení cílů trestu uloženého proti němu, zejména k zabránění opakování trestné činnosti. Obsah ustanovení § 2 z článku 69 Kodeksu karného stanovuje, že při odkladu výkonu trestu soud přihlíží především k postoji pachatele, jeho vlastnostem a osobním poměrům, k jeho předchozímu způsobu života a chování po spáchání trestného činu. Pokud jde o pachatele trestného činu výtržnictví a pachatele trestného činu uvedeného v článku 178a Kodeksu karného, který řídí motorové vozidlo v opilosti nebo pod vlivem omamné látky, může soud podmíněně odložit výkon trestu jen ve zvlášť odůvodněných případech. Proto je třeba zdůraznit, že k odkladu výkonu trestu dochází na zkušební dobu, která se pohybuje v rozmezí od jednoho do tří let a běží ode dne nabytí právní moci rozsudku. V případě odkladu výkonu trestu proti mladistvému a pachateli, který spáchal násilný

---

[84] Tamtéž článek 37.

[85] WOLTERS KLUWER. *USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy*. Online. 2025. Dostupné z: https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-wykonawczy-16798687. [citováno 2025-02-14].

[86] Článek 62 - Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553).

trestný čin na úkor osoby žijící ve společném obydlí, činí zkušební doba dva až pět let. [87]

V případě, že soud současně s podmíněným odsouzením ukládá některé z trestních prostředků, není povinen ukládat další povinnosti (fakultativně ale může). V případě, že tomu tak ale není, je soud povinen pachateli obligatorně uložit určité povinnosti. Stanovené povinnosti může soud v rámci zkušební doby měnit. Kodeks karný stanoví, že v případě rozhodnutí o podmíněném odsouzení může soud uložit i pokutu. Článek 72 Kodeksu karného stanovuje následující povinnosti, mezi něž patří:

- *informovat soud nebo probačního úředníka o průběhu zkušební doby,*
- *omluvit se oběti,*
- *plnit vyživovací povinnosti jiné osoby,*
- *výkon výdělečné činnosti, vzdělávání nebo odborná příprava pro určité povolání,*
- *zdržení se zneužívání alkoholu nebo jiných drog,*
- *podstoupení léčby závislosti,*
- *podstoupení terapie, zejména psychoterapie nebo psycho-edukaci,*
- *účast na nápravných a vzdělávacích aktivitách,*
- *zdržte se pobytu v určitém prostředí nebo na určitých místech,*
- *zdržet se kontaktu s obětí nebo jinými osobami určitým způsobem nebo se k oběti nebo jiným osobám přibližovat,*
- *opustit prostory obývané společně s obětí,*
- *jiné vhodné zkušební řízení, které může zabránit opětovnému spáchání trestného činu.*

O tom, kterou z výše uvedených povinností soud uloží, rozhodne v závislosti na okolnostech případu. Je také možné umístit odsouzeného pod

[87] KOTUŁA, Gabriela. *Warunkowe zawieszenie wykonania kary- podstawy stosowania*. Online. 2024. Dostupné z: https://kancelaria-rogowski.pl/blog/warunkowe-zawieszenie-wykonania-kary-podstawy-stosowania. [citováno 2025-02-14].

dohled na zkušební dobu. Je obtížné jednoznačně predikovat, zda v daném případě soud uloží podmíněný odklad výkonu trestu. Ať tak či onak, je třeba mít na paměti, že i když je takové rozhodnutí učiněno, je vydán odsuzující rozsudek. Podmíněné přerušení výkonu trestu nic nemění na skutečnosti, že bylo rozhodnuto o vině a trestu. Rozsudek má tedy všechny důsledky odsouzení, včetně zápisu do rejstříku trestů. Z názvu institutu vyplývá, že podmíněný odklad výkonu trestu se uplatní v případě, že odsouzený ve zkušební době dodrží zákonný řád. Pokud se ukáže, že stanovené podmínky nebudou odsouzeným respektovány, hlavní líčení nebude obnoveno ani se nebude opakovat, ale mohou existovat důvody přímo pro nařízení výkonu trestu. Odsouzený, jehož trest byl podmíněně odložen, proto musí pamatovat na podmíněné odsouzení a dbát na dodržování předpisů. Kromě toho musí také plnit některé z výše popisovaných povinnosti, které mu byly uloženy soudem. [88]

Článek 73 Kodeksu karného dává soudu možnost stanovení dohledu probačního úředníka nad podmíněně odsouzeným, popř. dohled jiné důvěryhodné osoby nebo spolku, organizace, instituce. Podmínka u takových osob či organizací je taková, že k jejich činnosti patří pomoc odsouzeným v oblasti výchovy a předcházení demoralizace. V českém právu je stanovení dohledu u dospělých odsouzených fakultativní, v polském právu nikoliv, například pachatelům trestného činu souvisejícího s jejich sexuální deviací je dohled stanovován obligatorně. Obligatorně se též stanoví dohled mladistvým odsouzeným za úmyslné trestné činy. Vedle podmíněného odsouzení, jak již bylo uváděno, je možné uložit i pokutu, neboť samotné podmíněné odsouzení by se mohlo ve společnosti jevit, jako by pachatel ani nebyl potrestán. [89]

Nepodmíněný výkon trestu odnětí svobody se realizuje tehdy, když odsouzený spáchá ve zkušební době obdobný úmyslný trestný čin, za který mu byl pravomocně uložen trest odnětí svobody bez podmíněného odkladu výkonu. Stejně tak soud nařídí výkon trestu, jestliže odsouzený za trestnou činnost

[88] POPŁAWSKI, Adam. *Na czym polega warunkowe zawieszenie wykonania kary?* Online. Dostupné z: https://poplawski.legal/odpowiedzialnosc-malzonkow-za-zobowiazania-powstale-w-trakcie-trwania-malzenstwa/. [citováno 2025-02-15].

[89] WRÓBEL, W. a ZOLL, A. Polskie prawo karne. Część ogólna. 3. vydání. Kraków: Znak, 2014. s. 483. ISBN: 978-83-240-3045-3-32.

spáchanou za použití násilí nebo vyhrožování osobě blízké nebo jiné nezletilé osobě žijící s odsouzeným ve zkušební době hrubě porušuje právní řád, a to opět za použití násilí nebo vyhrožování osobě blízké nebo jiné nezletilé osobě žijící s odsouzeným. Dále může soud nařídit výkon trestu v případě, že odsouzený ve zkušební době hrubě poruší právní řád, spáchá-li jiný trestný čin, než za který byl pravomocně odsouzen nebo vyhýbá-li se placení peněžitého trestu, dohledu, plnění uložených trestních opatření, a dalších soudem stanovených povinností. Pokud odsouzený po písemném napomenutí probačním úředníkem nevyhoví stanoveným povinnostem, popř. po takovém napomenutí nebo po vynesení rozsudku (před právní mocí) určitým způsobem hrubě poruší právní řád, soud také nařídí výkon nepodmíněného trestu. Soud při nařizování výkonu trestu v těchto případech může přihlédnout k dosavadnímu průběhu zkušební doby, k plnění uložených povinností a uložený trest může zkrátit nejvýše na polovinu. Příkaz k výkonu trestu však nelze vydat později než do jednoho roku od konce zkušební doby. [90]

4.4 Dohled na odsouzeným pomocí EMS

Elektronický monitorovací systém (dále jen „*EMS*“) je v Polsku využíván u výkonu krátkodobých trestů odnětí svobody. Právní základ používání tohoto systému je zakotven v článku 43 Kodeksu KW, který je velmi rozsáhlý. Jde o sledování/dohled nad odsouzeným mimo věznici za pomoci monitorovacího zařízení. Jen soud může stanovit, v jakých dobách může odsouzený opustit svůj domov, kde se bude v konkrétní dobu zdržovat. Režim je velmi přísně sledován, jeho porušení má za následek odnětí svobody nepodmíněně. Soud může povolit výkon trestu pomocí ESM v případě, kdy trest odnětí svobody uložený odsouzenému nepřesahuje 1 rok a 6 měsíců, odsouzený má známé místo trvalého pobytu, majitel objektu a spolubydlící souhlasí s takovým režimem, takový režim ESM postačí k dosažení účelu trestu a odsouzeného není nutné umisťovat do věznice. Vysílač je připevněn na zápěstí nebo na noze, běžně se nazývá „*náramek*“. Soud ukládá odsouzenému konkrétní povinnosti, jako

[90] Článek 75 - Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553).

je nástup do zaměstnání, zahájení terapie nebo pobyt v místě bydliště v konkrétní hodiny. Správně naplánované aktivity jsou prvkem určité resocializace. Odsouzený se účastní rodinného života, řádně plní roli rodiče, zaměstnance nebo člena místní komunity. Může vykonávat každodenní domácí povinnosti, ale také pracovat nebo se léčit. Navíc díky pobytu rodiče v rodinném prostředí dítě nepociťuje nepříznivé důsledky odloučení, které by jinak bylo spojené s výkonem trestu odnětí svobody ve věznici. EMS je přínosem i pro společnost, jelikož je to nejlevnější způsob výkonu trestu. Měsíční náklady na elektronické dohlížení nad odsouzeným jsou desetkrát nižší než náklady na výkon trestu ve věznici. [91]

4.5 Dohled

Podle polského Nařízení ministra spravedlnosti ze dne 3. března 1965, o ochranném dohledu nad osobami, kterým byl podmíněně odložen výkon trestu odnětí svobody, a o dohledu nad osobami podmíněně propuštěnými, (dále jen „*Nařízení MS o OD*“) jsou k výkonu ochranného dohledu nad osobami, kterým byl podmíněně odložen výkon trestu odnětí svobody a k výkonu dohledu nad osobami podmíněně propuštěnými na svobodu, ustanoveni soudní probační úředníci. Soudní probační úředníci se rozdělují na dva typy, a to sociální probační úředníky a profesionální probační úředníky. **Sociální probační úředníci** jsou jmenováni k výkonu dohledu u každého okresního a zemského soudu. Jmenuje je, odvolává a pozastavuje výkon jejich funkce předseda příslušného soudu. **Profesionální probační úředníci** jsou zaměstnanci obecných soudů. Probační úředník je zapsán v seznamu probačních úředníků jmenovaných u daného soudu. Před zapsáním do seznamu probačních úředníků složí probační úředník před předsedou soudu, kterým byl jmenován, slib. Po složení slibu a zápisu do seznamu soudních probačních úředníků mu předseda soudu, u kterého byl probační úředník ustanoven, vydá průkaz. Probační úředník je povinen vynaložit veškeré úsilí, aby osoba pod jeho dohledem dodržovala pravidla společenského života, a zejména,

[91] SMOLIŃSKA, Ewa. *System Dozoru Elektronicznego*. Online. Dostupné z: https://sw.gov.pl/aktualnosc/areszt-sledczy-w-warszawie-grochowie-system-dozoru-elektronicznego-co-to-jest. [citováno 2025-02-16].

aby neopakovala trestnou činnost. Kromě toho by měl probační úředník v možném rozsahu poskytovat osobě pod jeho dohledem rady a pomoc při životních nesnázích, při získávání zaměstnání, a případně ji upozornit na následky nesplnění povinností uložených soudem. Probační úředník by se měl seznámit s odsouzeným a v rámci možností se spisem odsouzené osoby. S odsouzeným pak probační úředník musí navázat osobní kontakt a v případě potřeby navázat kontakt s jejími příbuznými, s institucemi a organizacemi, ve kterých osoba pracuje. Odsouzený je povinen se dostavit na každé předvolání soudu nebo probačního úředníka a také usnadnit probačnímu úředníkovi provedení příslušné prohlídky v bydlišti.

Mezi povinnosti profesionálního probačního úředníka patří zejména organizování práce sociálních probačních úředníků a dohled nad jejich činností, spolupráce s dotčenými úřady a orgány státní správy a sociálními institucemi, poskytování pomoci a vedení sociálních probačních úředníků. Probační úředník je povinen zachovávat mlčenlivost o okolnostech, o kterých se dozvěděl při výkonu své funkce. Předseda soudu, u kterého jsou probační úředníci ustanoveni, dohlíží na jejich činnost a poskytuje jim potřebné pokyny a pomoc. Dohledem nad odsouzenou osobou může být pověřena instituce, ve které je osoba zaměstnána, odborová organizace, mládežnická nebo jiná organizace, na jejíž činnosti se osoba podílí. Vedení takové instituce pak ustanoví svého zástupce, který je povinen udržovat stálý styk s příslušným soudem, v jehož obvodu společnost dohled vykonává. Jmenování takového zástupce se potvrdí listinou stvrzenou podpisem statutárního zástupce instituce a tento dokument je připojen ke spisu. V případě že instituce bezdůvodně neplnění povinnosti dohledu nad odsouzeným, popř. je plní nesprávně, je příslušný soud o těchto skutečnostech povinen informovat svůj nadřízený orgánů. V takovém případě pak soud pověří dohledem jinou instituci nebo přímo probačního úředníka.

Soud vydávající rozsudek v prvním stupni jmenuje osobu probačního úředníka výběrem ze seznamu probačních úředníků působících u tohoto soudu. Oznámení o svěření dohledu probačnímu úředníkovi by mělo obsahovat jméno, příjmení a bydliště osoby pod dohledem, druh trestného činu, za který byla osoba odsouzena, datum rozsudku a spisovou značku, výši uloženého trestu

odnětí svobody a dobu odkladu výkonu tohoto trestu. Pokud se osoba pod dohledem chová nevhodně, vyhýbá se dohledu nebo povinnostem k náhradě škody způsobené trestným činem, oznámí to probační úředník soudu, který v prvním stupni vydal rozsudek. O takovém pochybení pak soud rozhodne v neveřejném zasedání, zejména zda bude podmíněně odložený trest odnětí svobody odsouzeným vykonán. [92]

4.6 Dohled probačního úředníka nad mladistvými

Dohled probačního úředníka nad mladistvými se uplatňuje tehdy, když soud zjistí, že dítě potřebuje podporu z hlediska výchovy nebo resocializace. Probační úředník se snaží nejen změnit chování mladistvého, ale také mu pomoci v každodenním životě, naučit ho vhodným postojům a rozhodování. Probační úředníci často spolupracují se vzdělávacími centry, psychology a pedagogy, aby přizpůsobili podporu individuálním potřebám mladistvého. Dohled je určitou formou podpory a resocializace s cílem pomoci mladým lidem vrátit se na správnou cestu. Jeho účelem je nejen kontrolovat chování, ale také napomáhat rozvoji sociálních postojů, které nezletilému umožní fungovat ve společnosti. Důležitým prvkem práce probačního úředníka je spolupráce s organizacemi, nadacemi a školami, které spolu s ním pomáhají mladým lidem vyhnout se dalším problémům. Probační úředník v prvé řadě sleduje, zda mladistvý dodržuje pravidla, která mu soud stanovil, a také zda realizuje doporučení související s jeho resocializací. Mezi jeho úkoly navíc patří organizování vzdělávacích a resocializačních aktivit a také napomáhání při rozvoji sociálních dovedností, které umožní mladým lidem lépe fungovat ve společnosti. Probační úředník také působí jako „spojka“ mezi rodinou a resocializačními zařízeními. Jeho úkolem je spolupracovat s rodiči a opatrovníky a poskytovat jim podporu při výchově. Probační úředníci často organizují setkání, na kterých diskutují o problémech rodiny a navrhují řešení, která mohou pomoci zlepšit výchovnou situaci. Probační dohled se používá v případě dětí a mladistvých, kteří se dopustili trestného činu nebo přestupku, ale

[92] ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI. *Dozór ochronny nad osobami, którym wykonanie kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono, oraz nadzór nad osobami warunkowo zwolnionymi*. Online. AKTY PRAWNE. Dostupné z: https://www.prawo.pl/akty/dz-u-1965-12-80,16786307.html. [citováno 2025-02-16].

ještě nedosáhli zletilosti. Prostá probace se využívá především u dospělých pachatelů, kteří již spáchali trestný čin a byli odsouzeni k podmíněnému trestu. Dohled probačního úředníka má určitý dozorový charakter, který má ověřit, zda odsouzený dodržuje pravidla stanovená v rozsudku soudu. V případě žádosti o zrušení probačního dohledu musí být žádost odůvodněná, zejména musí být patrné zlepšení rodinných vztahů na základě absolvování terapií, kladného hodnocení vzdělávacích institucí a změna v postoji k životu samotného mladistvého. Teprve po důkladném přezkoumání takové žádosti může soud rozhodnout o zrušení zkušební doby a o návratu rodičovských práv. [93]

4.7 Komparace české a polské úpravy

Komparací české a polské právní úpravy bylo zjištěno, že polský probační úředník je přímo zaměstnán u příslušného soudu a činnost vykonává pro soud. V ČR mají probační úředníci volnější ruce. V českém úpravě je stanovení dohledu u dospělých odsouzených fakultativní, v polském právu nikoliv, například pachatelům trestného činu souvisejícího s jejich sexuální deviací je dohled stanovován obligatorně. Obligatorně se též stanoví dohled mladistvým odsouzeným za úmyslné trestné činy. Zkušební doba se v Polsku pohybuje v rozmezí od jednoho do tří let a běží ode dne nabytí právní moci rozsudku, což je rozdílné oproti české právní úpravě, kde je zkušební doba od jednoho do pěti let. U mladistvých pak činí zkušební doba v Polsku dva roky až pět let. V podstatě je systém dohledu a obecně systém probační a mediační služby, respektive činnost probačního úředníka obdobný. V polské právní úpravě je zajímavý institut dohledu nad odsouzenou osobou, kterým může být pověřena instituce, ve které je osoba zaměstnána, odborová organizace, mládežnická nebo jiná organizace, na jejíž činnosti se osoba podílí. O vhodnosti převzetí takového polského modelu dohledu na území ČR bude psáno v následující kapitole č. 5.

[93] SINGLE PARENTS. *Na czym polega nadzór kuratora nad nieletnim*. Online. 2024. Dostupné z: https://singleparents.pl/prawo/na-czym-polega-nadzor-kuratora-nad-nieletnim/. [citováno 2025-02-21].

5 Návrhy de lege ferenda

Autor práce navrhuje novelizovat jak trestní zákoník, tak trestní řád a v neposlední řadě i zákon o Probační a mediační službě, neboť na základě zjištěného stále existují určité nedostatky či překážky, jak účinněji a efektivněji vymáhat stanovené povinnosti u podezřelých/odsouzených osob, vyplývajících právě z citovaných předpisů.

V ustanovení § 48 odst. 4 TrZ jsou specifikována přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, které může soud uložit pachateli jak při podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, tak při podmíněném odsouzení s dohledem. Zde je dosti zavádějící znění § 48 odst. 4 písm. e) TrZ, zdržení se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, což de facto kopíruje jeden z možných trestů, který je zakotven v ustanovení § 52 odst. 1 písm. j) TrZ, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Nově by podle autora mělo znění § 48 odst. 4 písm. e) TrZ znít ve smyslu *zákazu návštěv nevhodných míst, podniků a zákaz styku se závadovými osobami*. Taková místa, podniky a osoby by pak měly být příslušným soudem blíže konkretizovány na podkladě důkladného terénního šetření probačního úředníka.

Co se týká samotného dohledu probačního úředníka nad odsouzeným, tak by podle názoru autora bylo efektivní v určitých případech dohledem pověřit instituci, kde odsouzený pracuje. Takový systém umožňuje právní úprava v Polsku, tak jak bylo uváděno v předchozí kapitole č. 4. Dle názoru autora by to mohlo být pro český právní řád přínosné, neboť by to pro odsouzeného neznamenalo až takové omezení v podobě docházení na schůzky v pravidelných intervalech v pracovních dobách. Rozhodně by takový systém usnadnil práci probačním úředníkům, kteří stejně jako jiné orgány bojují s byrokracií. Je ovšem otázkou, zda by toho odsouzený nezneužíval například v případech, kdy by byl zaměstnán v rodinné firmě, popř. u kamarádů a zaměstnavatel by zkresloval informace ohledně docházky, výdělků či chování odsouzeného. Zde by bylo nutné zakomponovat i určité sankce formou správních deliktů zaměstnavateli pro případy, kdy by ke zkreslování informací docházelo, načež v takových případech, by nezbývalo než dohledem standartně

pověřit probačního úředníka. Zaměstnavatel by nejméně jedenkrát za tři měsíce zasílal zprávu o disciplíně a chování odsouzeného zaměstnance na příslušné středisko PMS, kde by zpráva byla probačním úředníkem vyhodnocena a založena do spisu. Zpráva by měla formu uceleného textu, kde by se nadřízený pracovník zaměřil zejména na pozitivní vlastnosti odsouzeného, ale i na ty negativní. Probační úředník by pak nejméně jedenkrát za šest měsíců vykonal v místě zaměstnání odsouzeného fyzickou prověrku k ověření zjištěných skutečností a zprávy od zaměstnavatele by pak postupně vyhodnocoval, z čehož by bylo patrné, zda odsouzený dělá progres či nikoliv. Celý institut by byl postaven na dobrovolnosti toho konkrétního zaměstnavatele, který by byl vyzván již pověřeným pracovníkem střediska PMS. Výzva by spočívala v zaujetí stanoviska konkrétního zaměstnavatele v určitém časovém horizontu, zda by bylo v jeho silách vést agendu dohledu nad svým zaměstnancem. V kladném případě by mohlo dojít k přenesení pověření od probačního úředníka právě na zaměstnavatele. V případě zaujetí negativního stanoviska zaměstnavatele k vedení dohledu nad zaměstnancem, nebo v případech, kdy by byl pachatel v době rozhodování o vině a trestu nezaměstnaný, popř. by v průběhu takového výkonu dohledu došlo k rozvázání pracovního poměru, by přicházelo v úvahu standartní pověření dohledem probačního úředníka v intencích dnešní právní úpravy.

Dále se autor práce domnívá, že by se mohlo dostat změny legislativy ve vykonávacím řízení, spočívající v rozšíření pravomocí probačního úředníka, který by mohl určitým způsobem fakultativně podávat podněty proti odsouzeným osobám za jejich drobné neplnění stanovených podmínek, které by mohly mít povahu správních deliktů, jejichž výčet by byl uveden v zákoně o PMS. Vzhledem k tomu, že střediska PMS nemají status správního orgánu, pak by měl být příslušným orgánem k řešení takových deliktů místně příslušný správní orgán, který by takové drobné prohřešky řešil v příkazním řízení, popř. by zahájil správní řízení. Tímto způsobem by bylo do jisté míry možné přimět odsouzeného k řádnému plnění stanovených povinností bez nutnosti vyhlašování veřejného zasedání soudem. Při hrubém porušení stanovených podmínek, zejména při dalším páchání trestné činnosti ze strany odsouzeného, by pak postup soudu

v rozhodování o přeměně podmíněného trestu na trest nepodmíněný dotčen nebyl. Uvedené sankce za drobná porušení stanovených podmínek vyplývajících z probačního plánu dohledu by se pak nezapisovaly do informačního systému evidence přestupků. Popisovaný systém sankcionování by do jisté míry nemusel mít ani vliv na finálním rozhodování o osvědčení se odsouzeného ve zkušební době, neboť i v dnešní praxi jsou drobná porušení stanovených podmínek při dohledu řešeny pouze formou určitého „napomenutí“[94] ze strany probačního úředníka, která taktéž zpravidla nemají vliv na rozhodnutí soudu o osvědčení se.

Nově by trestní řád mohl obsahovat větší prostor pro iniciativu probačních úředníků. Dle názoru autora by bylo vhodné do trestního řádu zakomponovat i určitou pravomoc probačního úředníka pro případy ukládání různých alternativních trestů. V případě ukládání dohledu probačního úředníka k podmíněnému odsouzení by měl být probační úředník pravomoc k samotnému vytváření a stanovování podmínek dohledu konkrétnímu pachateli, a to po předchozí důkladné prověrce, což by určitým způsobem odbřemenilo práci soudu, respektive pracovníkům zařazených na konkrétním soudu. Tato agenda by mohla tedy spadat výlučně do pravomocí probačního úředníka, který by dokázal efektivněji využívat celé portfolio různých přiměřených omezení a povinností. Takový postup by bylo vhodnější zakomponovat do právního předpisu o PMS, konkrétně do ustanovení § 4 zákona PMS (činnost Probační a mediační služby v trestním řízení), přičemž v trestním řádu by v hlavě dvacáté první o vykonávacím řízení, respektive v ustanoveních, které stanovují podmínky podmíněného odsouzení (§ 329, § 330, § 330a TrŘ) postačilo odkázat na jiný právní předpis, tedy na zákon o PMS, kde by byla mimo jiné stanovena konkrétní oprávnění probačního úředníka při rozhodování o dohledu, přiměřených omezeních a povinnostech. V takovém případě by probační úředník rozhodoval usnesením, které by doručoval soudu, jenž o samotném trestu rozhoduje a také osobě obviněné. Na pravomocné usnesení by pak soud ve svém rozhodnutí ve výroku o trestu odkazoval. Vzhledem k tomu, že samotný dohled probačního úředníka, popř. přiměřená omezení a přiměřené povinnosti nejsou považovány

[94] Napomenutí není v tomto smyslu považováno jako druh správního trestu podle § 35 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

za trest podle TrZ, byla by zachována ústavní zásada vyplývající z LZPS: „*Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“ [95]

Dále autor dospěl k závěru, že byť existuje spolupráce mezi PMS a Policií ČR, je stále dosti prostoru k prohloubení takové spolupráce. Policejní orgán zasílá příslušnému středisku PMS hlášení, respektive údaje k osobě, její postavení v trestním řízení a právní kvalifikaci skutku.[96] Dle názoru autora by měla být taková spolupráce prohloubena například ve smyslu poskytování komplexního finančního šetření k osobě obviněného/podezřelého, a to zejména v případech náhrad škod, kdy jsou probační úředníci závislí pouze na prohlášení podezřelých/odsouzených, popř. na jimi doložených dokumentech, což nemusí být zcela objektivní. Podle získaných zkušeností autora práce lze konstatovat, že obviněný ve svém výslechu uvede k majetkovému profilu určité údaje, které již nejsou častokrát dále hodnověrně ověřovány, vyjma případů, kdy jsou vyžadovány zprávy od zaměstnavatele včetně výdělků, či výpisy z exekucí nebo zprávy z České správy sociálního zabezpečení. Z tohoto hlediska autor navrhuje změnu určitých interních nařízení ze strany Policie ČR, které by dávaly povinnost zpracovatele spisu ve spolupráci s policisty zařazenými na úseku finančního šetření, aby bylo ke každé osobě, které bylo sděleno podezření nebo obvinění, provedeno detailnější finanční šetření zaměřené na jeho majetkový profil. Takový výstup by pak byl součástí spisu, do kterého může v určitých případech probační úředník nahlédnout, popř. by byl takový výstup automaticky poskytován společně s hlášením na příslušné středisko PMS. Tato komplexní zpráva o majetkovém poměru obviněného/podezřelého, která by byla legálním způsobem zajištěna, by rozhodně byla přínosná i pro soud pro případy ukládání peněžitých trestů nebo jiných alternativních trestů.

Dalším návrhem v oblasti bezpečnosti by mělo být v zákoně č. 555/1992 Sb., zákona České národní rady o Vězeňské a justiční stráži České republiky zakomponováno, že každé středisko PMS bude v pracovní době střeženo

---

[95] Článek 40, odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

[96] Článek 9 Dohody mezi Policií České republiky a Českou republikou Probační a mediační službou o součinnosti č. 1/2015 ze dne 19.1.2015 a Dodatku č. 1 k této dohodě č. 14/2019 ze dne 11.6.2019.

příslušníkem justiční stráže, popř., že každé středisko PMS bude zřizováno v budově, kde má sídlo justiční stráž, a to z důvodu bezpečnosti každého pracovníka střediska PMS.

6 Praktická část

6.1 Analýza statistických dat v oblasti trestního práva

Autor čerpal data ze zpráv o činnosti státního zastupitelství, konkrétně z přehledů o pravomocně odsouzených fyzických osobách (dospělé i mladistvé osoby) za období od roku 2014 do roku 2023, celkově tedy za 10 jednotlivých roků. Veškerá zajištěná data jsou získávána z oblasti celé ČR. Autor do grafu č. 1 zaznamenal za jednotlivé roky uložené tresty odnětí svobody nepodmíněně, tresty odnětí svobody podmíněně odložené, tresty odnětí svobody podmíněně odložené s dohledem, tresty domácího vězení, tresty obecně prospěšných prací a pro dokreslení situace i uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti. Na následující straně je grafické znázornění uváděného včetně vysvětlení použitých zkratek a popisu jednotlivých údajů zanesených v grafu.

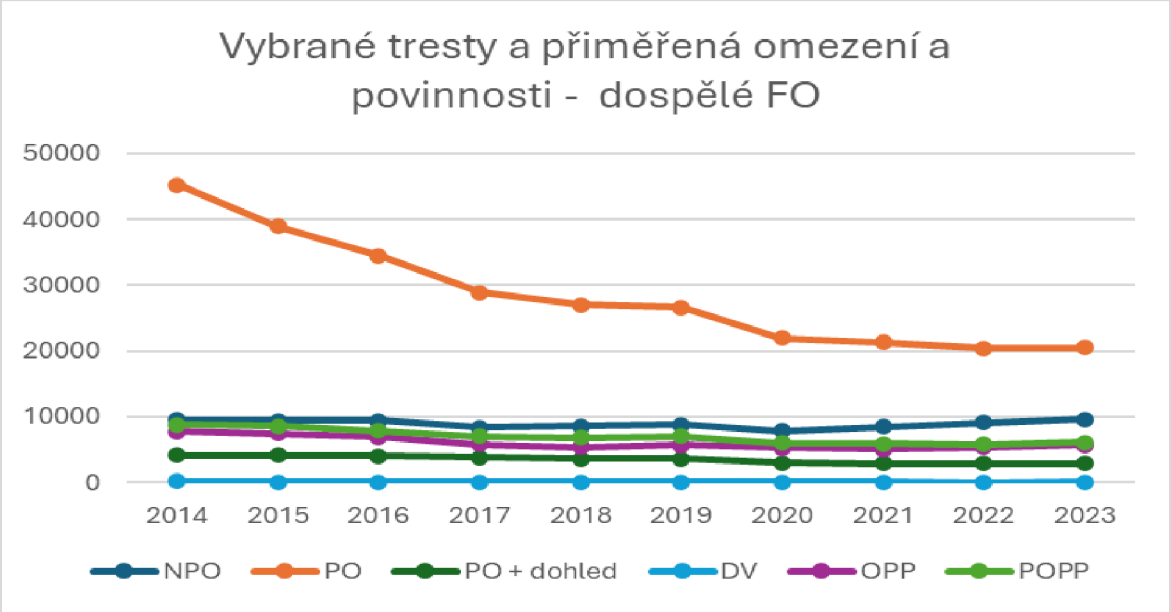

Graf č. 1 – Vybrané tresty a přiměřená omezení a povinnosti – dospělé FO.

Zdroj: *https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/.*

Vysvětlivky zkratek ke grafu č. 1:

NPO – trest odnětí svobody nepodmíněně

PO – trest odnětí svobody podmíněně odložený

PO + dohled – trest odnětí svobody podmíněně odložený s dohledem

DV – trest domácího vězení

OPP – trest obecně prospěšné práce

POPP – přiměřená omezení a přiměřené povinnosti

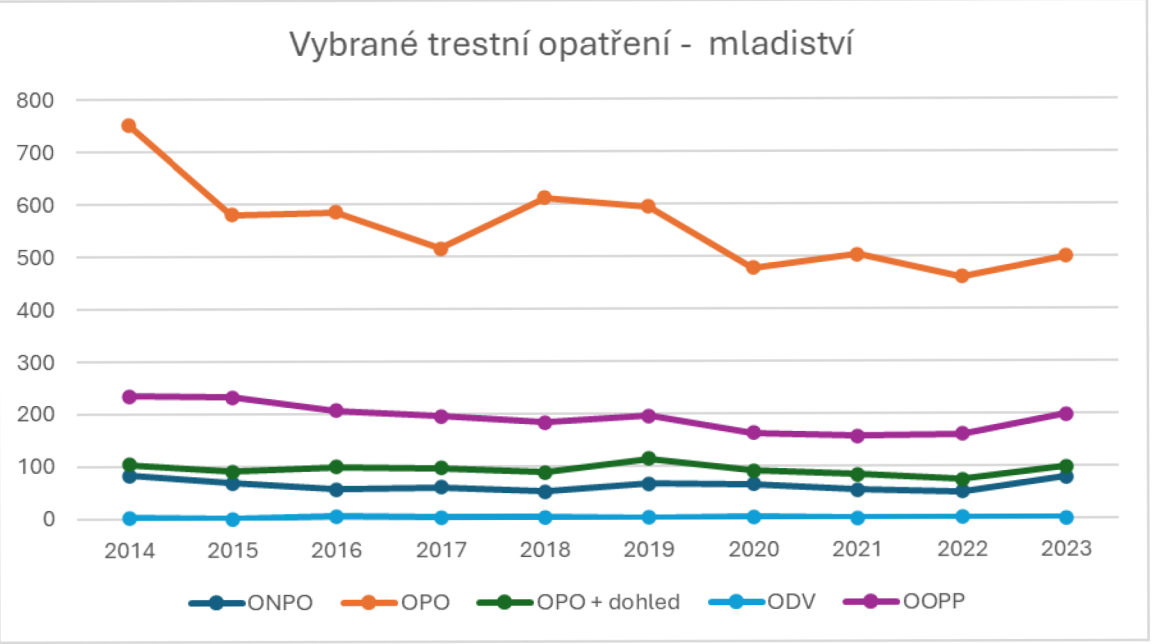

Graf č. 2 – Vybrané trestní opatření – mladiství.

Zdroj: *https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/.*

Vysvětlivky zkratek ke grafu č. 2:

ONPO – trestní opatření odnětí svobody nepodmíněně

OPO – trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební

OPO + dohled – trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem

ODV – trestní opatření domácího vězení

OOPP – trestní opatření obecně prospěšné práce

V roce **2014** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 9 485 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 45 246 podmíněných odsouzení, 4 100 podmíněných odsouzení s dohledem, 8 798 přiměřených opatření a povinností 156 domácích vězení a 7 727 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2014 pravomocně uloženo celkem 83 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 753 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 104 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 3 trestní opatření domácího vězení a 235 trestních opatření obecně prospěšných prací. [97]

V roce **2015** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 9 463 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 38 990 podmíněných odsouzení, 4 142 podmíněných odsouzení s dohledem, 8 604 přiměřených opatření a povinností, 130 domácích vězení a 7470 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2015 pravomocně uloženo celkem 68 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 580 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 90 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 0 trestních opatření domácího vězení a 232 trestních opatření obecně prospěšných prací. [98]

V roce **2016** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 9 429 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 34 523 podmíněných odsouzení, 4 044 podmíněných odsouzení s dohledem, 7 856 přiměřených opatření a povinností, 101 domácích vězení a 6 936 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2016 pravomocně uloženo celkem 56 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 585 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 99 trestních opatření odnětí svobody

---

[97] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2014, sp. zn. 4 NZN 602/2015*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti_2014_tabulky.pdf. [citováno 2025-02-23].

[98] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2015, sp. zn. 4 NZN 602/2016*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti_2015_tabulky.pdf. [citováno 2025-02-23].

podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 5 trestních opatření domácího vězení a 207 trestních opatření obecně prospěšných prací. [99]

V roce **2017** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 8 342 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 28 914 podmíněných odsouzení, 3 852 podmíněných odsouzení s dohledem, 7 066 přiměřených opatření a povinností, 92 domácích vězení a 5 786 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2017 pravomocně uloženo celkem 60 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 516 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 97 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 2 trestní opatření domácího vězení a 196 trestních opatření obecně prospěšných prací. [100]

V roce **2018** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 8 576 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 27 004 podmíněných odsouzení, 3 624 podmíněných odsouzení s dohledem, 6 815 přiměřených opatření a povinností, 83 domácích vězení a 5 372 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2018 pravomocně uloženo celkem 52 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 612 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 88 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 2 trestní opatření domácího vězení a 183 trestních opatření obecně prospěšných prací. [101]

V roce **2019** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 8 843 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 26 577 podmíněných odsouzení, 3 574 podmíněných odsouzení s dohledem, 7 034 přiměřených opatření a povinností, 130 domácích vězení a 5 658 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2019 pravomocně uloženo celkem 66 nepodmíněných

---

[99] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2016, sp. zn. 4 NZN 602/2017*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Tabulkova_cast_2016.pdf. [citováno 2025-02-23].

[100] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2017, sp. zn. 4 NZN 601/2018*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Tabulkova_cast_zpravy_o_cinnosti-II.pdf. [citováno 2025-02-23].

[101] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2018, sp. zn. 4 NZN 604/2019*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2018-Tabulkova_cast-II.pdf. [citováno 2025-02-23].

trestních opatření odnětí svobody, 595 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 114 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 1 trestní opatření domácího vězení a 196 trestních opatření obecně prospěšných prací. [102]

V roce **2020** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 7 910 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 21 934 podmíněných odsouzení, 2 986 podmíněných odsouzení s dohledem, 6 001 přiměřených opatření a povinností, 93 domácích vězení a 5 240 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2020 pravomocně uloženo celkem 65 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 478 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 90 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 2 trestní opatření domácího vězení a 163 trestních opatření obecně prospěšných prací. [103]

V roce **2021** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 8 435 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 21 322 podmíněných odsouzení, 2 890 podmíněných odsouzení s dohledem, 5 911 přiměřených opatření a povinností, 82 domácích vězení a 5 029 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2021 pravomocně uloženo celkem 54 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 503 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 83 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 0 trestních opatření domácího vězení a 156 trestních opatření obecně prospěšných prací. [104]

V roce **2022** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 9 145 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 20 398 podmíněných odsouzení, 2 877 podmíněných odsouzení s dohledem, 5 764 přiměřených

---

[102] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2019, sp. zn. 4 NZN 501/2020*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Tabulkova-cast-II-9-6-2020.pdf. [citováno 2025-02-23].

[103] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2020, sp. zn. 4 NZN 501/2021*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/06/Tabulkov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_II.pdf. [citováno 2025-02-23].

[104] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2021, sp. zn. 4 NZN 501/2022*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021_Tabulkov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_II.pdf. [citováno 2025-02-23].

opatření a povinností, 42 domácích vězení a 5 332 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2022 pravomocně uloženo celkem 50 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 461 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 73 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 1 trestní opatření domácího vězení a 160 trestních opatření obecně prospěšných prací. [105]

V roce **2023** bylo soudy pravomocně uloženo dospělým pachatelům celkem 9 606 nepodmíněných trestů odnětí svobody, 20 451 podmíněných odsouzení, 2 877 podmíněných odsouzení s dohledem, 6 145 přiměřených opatření a povinností, 64 domácích vězení a 5 687 obecně prospěšných prací. Mladistvým bylo v roce 2023 pravomocně uloženo celkem 78 nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody, 500 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu, 98 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem, 0 trestních opatření domácího vězení a 198 trestních opatření obecně prospěšných prací. [106]

[105] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, sp. zn. 4 NZN 501/2023*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Tabulkov%C3%A1%C4%8D%C3%A1st-II.pdf. [citováno 2025-02-23].

[106] NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2023, sp. zn. 4 NZN 501/2024*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2024/06/Zo%C4%8C_tabulkov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st-II.pdf. [citováno 2025-02-23].

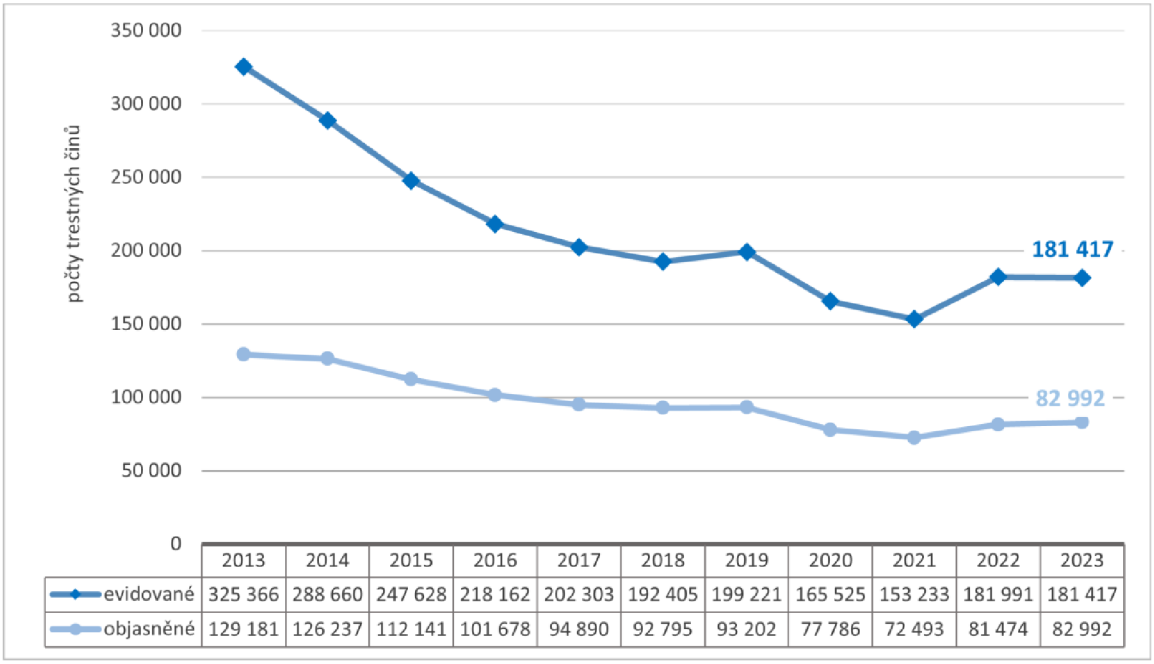

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
evidované	325 366	288 660	247 628	218 162	202 303	192 405	199 221	165 525	153 233	181 991	181 417
objasněné	129 181	126 237	112 141	101 678	94 890	92 795	93 202	77 786	72 493	81 474	82 992

Graf č. 3 – Trestné činy evidované Policií ČR za období od roku 2013 do roku 2023.

Zdroj: *https://www.iksp.cz/trendy-kriminality-v-ceske-republice-v-roce-2023.*

6.2 Vyhodnocení zjištěných údajů

Ze zjištěných dat vyplývá, že od roku 2014 rapidně ubývá ukládání prostého podmíněného odsouzení, což má zcela jistě souvislost i s postupně klesající celkovou trestnou činností na území ČR. Za posledních 10 let došlo k více než dvojnásobnému snížení počtu ukládání těchto trestů dospělým pachatelům. Podmíněné odsouzení s dohledem v posledních 5 letech osciluje okolo počtu 3000, přičemž nepodmíněné odsouzení je v posledních letech na mírném vzestupu. Mezi lety 2014 a 2019 byly počty podmíněného odsouzení s dohledem na počtech mezi 3 500 – 4 000, v době covidové došlo k poklesu. Stejně tak klesá i počet uložených trestů domácího vězení, byť byly v minulých letech investovány velké peníze do EKS a ze strany PMS probíhá testovací režim v dohledu při domácím vězení. I vzhledem ke klesajícímu trendu v celkové trestné činnosti, počty uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody oscilují stále okolo 8 000– 10 000, v posledních 3 letech je však mírně na vzestupu na čísla vyšší, než byly v roce 2014. Je tedy patrné, že poměr mezi celkovou

trestnou činností a počty uložených nepodmíněných trestů má vzestupnou tendenci. Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti jsou ukládány častěji, počty jejich ukládání se snížily přibližně o třetinu od roku 2014. Počty uložených trestů obecně prospěšných prací jsou od roku 2017 téměř konstantní.

U mladistvých počty nepodmíněných trestních opatření odnětí svobody od roku 2014 nepřekročily hranici jednoho sta, což je velmi příznivé číslo. Trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené je ukládáno v počtu řádově stovek případů, načež uložený dohled k tomuto opatření je v číslech opět okolo jednoho sta. Zajímavá jsou ovšem trestní opatření domácího vězení, která byla uložena nejčastěji v roce 2016, a to pouze v pěti případech. V ostatních letech jsou čísla nižší, dokonce v několika případech i rovna nule. Trestní opatření obecně prospěšných prací se ukládá přibližně 200x za rok.

Analýzou statistických dat autor dospěl k závěru, že postupně klesající trend celkové kriminality za jednotlivé roky se úměrně odráží v počtech ukládání vybraných alternativních trestů. Nepodmíněný trest odnětí svobody se zdá být v posledních letech na konstantních číslech, avšak opět s ohledem na klesající trend celkové kriminality je tento druh trestu u dospělých pachatelů na vzestupu.

6.3 Výzkumný soubor a výzkumné otázky

Respondenty se stala probační úřednice střediska Probační a mediační služby ve Žďáru nad Sázavou a dva dospělí muži s bohatou trestní minulostí. První respondentkou „**R1**“ je Mgr. Kamila Odehnalová, vedoucí žďárského střediska a zároveň probační úřednice vykonávající dohled nad mladistvými. Druhým respondentem „**R2**““ je D. Š., ročník 1969, který si nepřál být jmenován a třetím respondentem „**R3**“ je J. M., ročník 1987, který si taktéž nepřál být jmenován. Osobní kontakt s respondentkou R1 proběhl dne 3.2.2025 v jejich středisku Probační a mediační služby ve Žďáru nad Sázavou. Osobní kontakt s respondentem R2 proběhl ve Věznici Příbram dne 17.2.2025 a osobní kontakt s respondentem R4 proběhl na Oddělení obecné kriminality ve Žďáru nad Sázavou dne 18.2.2025. Respondentům byly kladeny předem připravené otázky, přičemž odpovědi byly doslovně zaznamenávány do sběrných archů, které byly následně přepsány do elektronické formy a vyjma respondenta R2 byly předestřeny jmenovaným respondentům ke schválení. Vzhledem k tomu,

že respondent R2 je umístěn ve věznici, byl přepsaný rozhovor schválen jeho osobou přímo ve věznici. Rozhovory byly provedeny po předchozím ústním souhlasném prohlášení všech jmenovaných, rozhovor s respondentem R2 byl dále proveden i se souhlasem jeho obhájce JUDr. Pilným, AK Hutařova 1495/18, 612 00 Brno. Respondenti byli předem seznámeni s důvody provedení rozhovorů a dále byli seznámeni s obsahem diplomové práce, zejména pak se zjišťovanými cíli. Výzkumná část byla provedena formou polostrukturovaných rozhovorů. Polostrukturované rozhovory s probační úřednicí a odsouzenými muži pomohly zjistit především to, jak respondenti svoji činnost fyzicky vnímají a prožívají, načež zjištěné skutečnosti budou kriticky zhodnoceny v závěrečných kapitolách této diplomové práce. Zjištěné výsledky však nelze paušalizovat na celý výzkumný soubor, neboť se jedná o subjektivní názory respondentů.

Jako hlavní výzkumná otázka (**HVO**), která byla v rozhovorech zjišťována, byla stanovena následovně:

HVO: Je aktuálně nastavený systém činností Probační a mediační služby efektivní a důležitý?

Dále byly stanoveny výzkumné podotázky (**VPO**):

VPO1: ***Má probační úředník nějaký vliv na vedení řádného života u odsouzené osoby?***

VPO2: ***Může mít odsouzená osoba určitý vliv na samotném průběhu probačního dohledu?***

VPO3: **Je aktuálně nastavený systém probačního dohledu bezpečný?**

VPO4: **Je aktuálně nastavený systém průběhu probačního dohledu efektivní?**

Po vytvoření výzkumných podotázek byly vytvořeny další tazatelské otázky TO (celkem 22), které byly přímo kladeny probační úřednici a tazatelské otázky TO (celkem 19), které byly kladeny odsouzeným osobám, a to přímo ke zjištění jejich subjektivních názorů v oblasti podmíněného odsouzení.

Po provedení všech rozhovorů byla vytvořena obsahová analýza, na základě níž autor této práce odpověděl na jednotlivé výzkumné podotázky

VPO1, VPO2, VPO3 a VPO4. Z kompletních přepisů rozhovorů, které tvoří přílohu této diplomové práce, byly využity jednotlivé úseky odpovědí respondentů R1, R2 a R3, neboť ponechání celých přepisů rozhovorů by bylo značně rozsáhlé a nepřehledné. Vždy je tedy sepsána otázka „VPO" a k ní přiřazeny příslušné pasáže rozhovorů respondentů „R". Následně je na každou otázku „VPO" autorem této práce zodpovězeno s náležitým vyhodnocením.

6.4 Analýza rozhovorů

VPO1: ***Má probační úředník nějaký vliv na vedení řádného života odsouzené osoby?***

Respondentka R1:

„…v případě, že u soudu dojde k odsouzení pachatele, kterému je navíc uložen dohled probačního úředníka nebo mu je uloženo určité přiměřené omezení nebo přiměřené povinnosti, tak nám je doručeno od soudu pověření společně s trestním příkazem nebo rozsudkem a my na základě toho zahajujeme činnost tím, že si odsouzené musíme do 30 dní zkontaktovat aby se dostavili do našeho střediska a pokud přijdou, tak s nimi vedeme takovou úvodní konzultaci, ptáme se jich, zda-li ví, za co vůbec byli potrestáni nebo odsouzeni, zjišťujeme jejich životní situaci, jestli fakticky na našem území bydlí, pracují nebo studují. Například při trestu obecně prospěšných prací u odsouzených zjišťujeme, kde konkrétně pracují, jak to mají s dojížděním, jestli se jim vykonávání trestu neprolíná s jejich prací či studiem. Prostě již klientům a poskytovatelům děláme plány na míru…"

„…nejčastěji se u odsouzených setkáváme se stanovením přiměřeného omezení v podobě zdržení se požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek. To bývá signalizováno právě v prvotním pověření, které nám soud doručuje společně s rozsudkem nebo trestním příkazem. My pak odsouzeného musíme minimálně jedenkrát za půl roku otestovat. Děje se tak ale mnohem častěji, protože půl roku je velmi dlouhá doba na takové kontroly. V případě, že vyjde pozitivní výsledek při orientačním testu, tak odsouzenému udělíme výtku. Pokud se to stává opakovaně, tak musím soudu podat zprávu,

že odsouzený porušuje přiměřená omezení a soud by pak měl nařídit veřejné zasedání s tím, aby zjistil, proč se tomu tak děje. Při opakovaném porušování by pak soud měl rozhodnout o přeměně podmíněně odloženého trestu na trest odnětí svobody...“

„…probační úředník si s odsouzenými, kterým byl stanoven dohled, musí vybudovat určitý vztah, aby s nimi mohl efektivně pracovat a sledovat progres…“

„…s odsouzenými, kterým byl stanoven dohled třeba na 5 let, si probační úředník vybuduje určitý vztah, dokonce fungujeme jako jejich „zpovědnice“ a ti lidé se k nám i rádi vracejí…“

„…to je ten rozdíl soudu a nás, jakožto Probační a mediační služby. Soud udělí pachateli trest nebo ochranná opatření, my s tím pak pracujeme a hledáme vhodná východiska…“

„…v případě, že se odsouzený odmítá dostavovat na plánované schůzky, tak se jej zprvu snažíme telefonicky nebo písemně kontaktovat, a když to nemá žádný výsledek, tak sepisujeme zprávu na soud, že odsouzený porušuje podmínky dohledu a soud si to pak řeší po své linii. Není to tak, že by po sepsání takové zprávy soud ihned zakročil a odsouzenému podmínku přeměnil ve výkon trestu, tak to v praxi nebývá, pokud tedy ten odsouzený třeba nepáchá další trestnou činnost. Zákonné zmocnění k přemožení odporu u odsouzených ale nemáme, je to vždy na jejich dobrovolnosti. Naší nejsilnější zbraní je vždy argumentace, že pokud odsouzený nebude řádně plnit svůj probační plán dohledu, tak si sám sobě přihoršuje a hrozí mu přeměna podmíněně odloženého trestu na trest nepodmíněný…“

„…s odsouzeným se zpravidla nejprve domlouváme, že v místě jeho bydliště proběhne kontrola. Doporučujeme mu, aby třeba upozornil ostatní členy rodiny nebo spolubydlící, že taková kontrola proběhne. Samozřejmě ještě zjišťujeme, zda nás v místě bydliště nemůže něco ohrozit…“

„…máme oznamovací povinnost, a v případě, že se dozvíme přímo od odsouzeného nebo jiným způsobem o skutečnostech, že se dopustil trestného činu nebo přestupku, tak odsouzeného upozorníme, že takové chování

nekoresponduje s vedením řádného života a protiprávní jednání oznamujeme příslušnému orgánu veřejné moci k projednání…“

Respondent R2:

„…za co jsem paní z probačky vděčný, tak že mi celkem rychle pomohla najít si práci. Já jsem vyučený zedník, ale nikdy jsem tu práci nedělal. Až paní mě něco doporučila a já jsem začal pracovat jako normální člověk, sice až v padesáti letech, ale přece jen. S odstupem času si zazlívám to, že jsem se nikdy nikomu nesvěřil s mým dlouholetým problémem. Já totiž trpím nějakou úchylkou, protože mě vzrušuje se vloupat do trafik s tabákem a tam se pak sexuálně ukájím. Možná kdybych o tom někdy v minulosti někomu řekl, tak by mě z toho psychiatr vyléčil a mohl jsem fungovat jinak. Měl jsem v plánu to říct paní na probačce, ale styděl jsem se. Určitě by to byl dobrý cíl v tom probačním plánu, ale bohužel to nevyšlo. Teď už to řeším ale oficiálně, po posledním odsouzení jsem se s tím svěřil vězeňskému lékaři, a dokonce mi pak vyhověl i policejní vyšetřovatel, který mi našel psychiatra…“.

„…v době, kdy jsem měl dohled, tak to bylo chvíli dobré, to jsem pracoval a částečně splácel škody, které jsem svojí trestnou činností napáchal. Ale to bych nebyl já, abych v podmínce zase šel a zase vyloupil trafiku s tabákem. Takže jsem si to celé „podělal“. Pak mě to bylo všechno tak nějak jedno. Do toho jsem ještě užíval drogy, konkrétně pervitin, to člověk kolikrát ani neví, co dělá…“

Respondent R3:

„…teď mám stanovený soudem ten dohled, prvně to bylo myslím na tři roky a pak mi to prodloužili na pět let. Jakože pět let podmínka a pět let dohled. Aktuálně musím chodit na probačku, paní mě to všechno pěkně vysvětlila a divím se, že mě do teď nikdo ještě nezavřel, protože jsem se choval fakt hrozně. To jsem si uvědomil až na té probačce…“

„…moje vedoucí na probačce mi otevřela oči, jak vnímat život. Budu se snažit napravit vztahy se svojí dcerou a chci žít hlavně pro ni. Za tím svým dosavadním životem chci udělat tlustou čáru a začnu znova. Práci mám, stálý příjem také, tak by to mělo být v pohodě. Pak musím ještě pochválit probačku v tom, jak mi poradili se vypořádat se všemi pokutami. Já sám bych to asi nechal

ležet, ale to by pak na mě přišla exekuce. Takže teď jsem si na soudu domluvil splátkový kalendář tak, aby mě to nezruinovalo a všechno běží dobře bych řekl. Ještě mi pomohli řešit na OSPODU ty problémy s matkou mojí dcery a taky mě nasměrovali, jak řešit všechno okolo dcery, k tomu bych se taky sám asi nikdy neodhodlal. Ohledně závislosti na drogách mi doporučili navštívit nějaké centrum, kde by mi mohli poradit. Dostal jsem na to letáček, na který jsem se ještě pořádně nekoukal ale. Budu to muset také asi pořešit, hlavně se snažím sám abstinovat od pervitinu, což se mi zatím daří…"

„…jednoznačně ano, zatím se cítím velmi dobře, snad to nepokazím. Jsem takové flegmatické povahy a v minulosti mi bývalo všechno jedno. S tím také pracuji, nechci zase padnout do problémů kvůli nějaké blbosti. Teď mě hodně nad vodou drží ta dcera, kterou mi zatím soud předběžným opatřením svěřil do péče. Takže mám obrovskou motivaci, ona je teď můj hnací motor, za ni bych dýchal…"

VPO2: ***Může mít odsouzená osoba určitý vliv na samotném průběhu probačního dohledu?***

Respondentka R1:

„…odsouzený si může v probačním plánu dohledu stanovit i svoje cíle, aby měl motivaci se určitým způsobem zlepšit, což samozřejmě akceptujeme, musí se ale jednat o reálné cíle, které u odsouzeného korespondují s vedením řádného života. Například jeden klient si dal cíl, že v rámci stanovené zkušební doby sníží svoji hmotnost, což se mu i dařilo. Byť se nejedná o konkrétní povinnost stanovenou soudem, určitě se to pak kladně promítá ve chvíli, kdy soud rozhoduje o jeho osvědčení se. Nesplnění takového cíle ale určitě nemá vliv při rozhodování o osvědčení se. Naopak třeba v případě, kdy má odsouzený rozsudkem stanovenou povinnost nahradit škodu poškozenému, tak v tomto případě to rozhodné je…"

„…maximální doba dohledu je stanovena na pět let a po vykonané jedné třetině dohledu si odsouzený může požádat o jeho zrušení. Podmínka ohledně výkonu trestu běží ale dále. My jako Probační a mediační služba k takové

žádosti o zrušení dohledu musíme dát stanovisko, které je pro soud rozhodné, samozřejmě my ale dohled zrušit nemůžeme, i když ho odsouzený řádné plní…“

Respondent R2:

„…no, jak jsem už říkal, ze začátku, asi první rok, tak to jsem tam chodil jednou za týden a pak se to nějak změnilo, už to nebylo tak časté. Paní, která na mě na probačce dohlížela, tak byla s mojí docházkou spokojená, nikdy jsem to neporušil. Pak když jsem měl práci a nemohl jsem třeba přijít, tak jí stačilo zavolat a vždycky jsme se domluvili jako lidé…“

Respondent R3:

„...poprvé jsem tam byl na takovém seznámení se spíše a od té doby chodím tak nějak jedenkrát za měsíc. Je tam dobrá domluva, v práci mě to neomezuje, tak se to dá zvládat. Asi bych to zvládal i častěji. Jednou nebo dvakrát se mi stalo, že jsem nemohl na domluvený termín přijet, tak jsem se dopředu slušně omluvil a vůbec s tím nebyl problém. Pak jsem tam přijel nějaký další den a bylo všechno v pohodě…“

„…Chodím tam teprve chvíli, zatím se nic neměnilo. Od kamarádů vím, že když se to dodržuje, tak to je pak volnější, uvidíme...“

VPO3: Je aktuálně nastavený systém probačního dohledu bezpečný?

Respondentka R1:

„…ve Žďáru nad Sázavou sídlíme v samostatné budově a bezpečnost není nikterak zajištěna. Výhodu mají ta střediska, která třeba sídlí v budovách soudů, protože mají zajištěnou ochranu od justiční stráže. U nás nemáme nic, je nás tu pouze 5 žen, ozbrojené nejsme. Občas strach máme, a to zejména při prvním kontaktu nám do té doby neznámým odsouzeným…“

„…když jezdíme do terénu, tak s sebou také nikoho nemáme, ale když jezdíme například na kontrolu odsouzeného do místa bydliště, tak si můžeme přizvat ke spolupráci Policii ČR, která je nám na blízku, do obydlí ale nevstupují…“

„…s odsouzeným se zpravidla nejprve domlouváme, že v místě jeho bydliště proběhne kontrola. Doporučujeme mu, aby třeba upozornil ostatní členy rodiny nebo spolubydlící, že taková kontrola proběhne. Samozřejmě ještě zjišťujeme, zda nás v místě bydliště nemůže něco ohrozit, občas mívají odsouzení třeba zlého psa na zahradě, tak je požádáme, aby jej zabezpečili…“

„…v případě, že se odsouzený odmítá dostavovat na plánované schůzky, tak se jej zprvu snažíme telefonicky nebo písemně kontaktovat, a když to nemá žádný výsledek, tak sepisujeme zprávu na soud, že odsouzený porušuje podmínky dohledu a soud si to pak řeší po své linii. Není to tak, že by po sepsání takové zprávy soud ihned zakročil a odsouzenému podmínku přeměnil ve výkon trestu, tak to v praxi nebývá, pokud tedy ten odsouzený třeba nepáchá další trestnou činnost. Zákonné zmocnění k přemožení odporu u odsouzených ale nemáme, je to vždy na jejich dobrovolnosti. Naší nejsilnější zbraní je vždy argumentace, že pokud odsouzený nebude řádně plnit svůj probační plán dohledu, tak si sám sobě přihoršuje a hrozí mu přeměna podmíněně odloženého trestu na trest nepodmíněný…“

Respondent R2:

„…jistě že ano, spíše jsem si říkal, jestli se nebojí oni mě. Tam byli všichni slušní, já jsem mezi nimi byl jako trestanec. Ale zase jsem nikdy nedělal násilnou trestnou činnost, tak se mě proto nebáli. Možná kdybych dělal jenom násilnou, tak bych ten dohled třeba ani nedostal. Když to srovnám se životem za mřížemi, tak tady ve vězení je to hrůza, přijde mi, že kdo je ve vězení, tak úplně ztrácí motivaci se nějak polepšit. Tady se to každý nějak snaží přežít, ale rozhodně je minimum lidí, kteří na sobě chtějí nějak makat. Většina lidí to tu vzdala a tím stahují i ostatní spoluvězně. Já už jsem starší člověk, ale to prostředí mě taky stahuje k tomu, abych to tady na oko nějak bezproblémově doklepal a mohl si zažádat o prominutí zbytku trestu. I když teď jsem toho udělal hodně, tak se asi jen tak ven nedostanu. Když srovnám život za mřížemi teď a třeba před 30 lety, tak je to podle mě teď mnohem bezpečnější než dříve.“…“

Respondent R3:

„…tak tam žádné problémy asi nehrozí, když to srovnám s tím, když mě zadržela zásahovka od Policie ČR, tak docházení na probačku je procházka růžovou zahradou, tam se mě snaží pomoci, teď je to hlavně na mě. Myslím, že kdybych na ně něco zkusil, tak by to byl můj poslední počin na svobodě…“

VPO4: **Je aktuálně nastavený systém průběhu probačního dohledu efektivní?**

Respondent R1:

„…probační dohled probíhá tak, že na prvotní úvodní schůzce s odsouzeným sestavíme jednodušší probační plán dohledu, kde sepíšeme základní ujednání o tom, že byl odsouzenému stanoven dohled probačního úředníka spočívající v konkrétních povinnostech, popř. že má uložené přiměřené povinnosti a probační plán dohledu se zpracovává na první tři měsíce, kdy poté se aktualizuje a doplňuje, dojednávají se tam postupně určité cíle. Mezi základní cíle řadíme například to, že odsouzený bude docházet jednou za měsíc docházet osobně na Probační a mediační službu, jakým způsobem bude probíhat omluva v případě, když se nemůže dostavit, kde bude odsouzený dosažitelný. Probační plán dohledu je takový formalizovaný formulář, který není obecně mezi probačními úředníky moc oblíbený. Dále se při první schůzi odsouzený poučí ve smyslu toho, co vůbec dohled znamená, jaké má povinnosti a jaké jsou následky při neplnění těchto povinností, tedy, že se kontaktuje soud. Odsouzený pak dochází minimálně půl roku pravidelně každý měsíc na předem domluvené schůzky, přičemž pak je možné konzultace rozvolnit na jednu schůzku za tři měsíce, ale to je v ideálních případech. Odsouzený musí vést řádný život, musí prostě spolupracovat s probačním úředníkem, popř. s dalšími organizacemi podle plánu. Od první schůzky do šesti měsíců má také probační úředník povinnost provést fyzickou kontrolu odsouzeného v místě bydliště. U nás vedeme dva druhy spisů, kdy jeden z nich je „bílý spis“ pro méně závažnou trestnou činnost a „červený spis“ pro závažnější trestnou činnost, kde je povinnost provedení kontroly v místě bydliště do dvou měsíců od první

schůzky. U mladistvých odsouzených jsou tyto lhůty stejné, vyjma lhůty rozvolnění, která je pouze dvou měsíční oproti dospělým, která je tří měsíční. Obecně lhůty nejsou nikde v zákoně zakotveny, odvíjí se to podle našich interních metodik. V zákoně o Probační a mediační službě je pouze pojednáváno o pravidelném osobním kontaktu s probačním úředníkem. Minimální doba stanovena není, zpravidla používáme lhůtu 14 dní. Teoreticky by šlo aplikovat i každodenní schůzky s odsouzeným, ale to bych si dokázala představit třeba u nahrazení vazby dohledem, tam by to určitý smysl dávalo, ale ve svojí dosavadní praxi jsem se s tím nikdy nesetkala, většinou u náhrad vazby dochází odsouzení jednou za týden nebo jednou za dva týdny. Co se týče terénní práce, tak máme povinnost klienta navštívit v místě bydliště s cílem ověřit jeho sociální poměry, abychom věděli, v jakém prostředí odsouzený žije, jestli opravdu bydlí tam, kde po celou dobu uváděl. Další specifická terénní činnost je v případě, když mají odsouzení uloženou přiměřenou povinnost podrobovat se testování na alkohol nebo jiné návykové látky. V těchto případech můžeme provádět „přepadovky" v jejich bydlišti a vyzvat je k podrobení se testu. Častěji ale odsouzení dochází k nám do střediska, kde jsou v našem prostředí těmto testům podrobování. Disponujeme jednorázovými orientačními testy na jiné návykové látky a orientačními testy na přítomnost alkoholu v dechu.
U odsouzených za drogovou trestnou činnost se občas stává, že mají pozitivní výsledky na nějaké drogy, většinou to ale zpochybňují, že to není možné, a proto je vyzýváme, aby si zašli na odběry krve, což ale odmítají. Co se týká dohledu nad trestem domácího vězení, tak k tomu bych uvedla, že je to druhý nejpřísnější trest u nás v ČR, který může být pachateli uložen, neboť je citelně omezen na osobní svobodě, byť se nachází ve svém bydlišti. Zde tento dohled může probíhat dvěma způsoby, a to za prvé elektronickou kontrolou formou elektronického náramku, ale i přesto bychom v bydlišti jakožto probační úřednice měly vykonávat fyzickou prověrku, abychom u něj udržely ten fyzický kontakt minimálně 1x měsíčně. V případě, že elektronickým náramkem nemůže odsouzený z nějakého důvodu disponovat, tak probíhají ze strany probačních úředníků namátkové kontroly…"

„…efektivněji asi v případech využití institutu parole, který pomáhá při odsouzenému při jeho podmíněném propuštění. Co se týká podmíněného odsouzení s dohledem, tak tam asi osoby nemají tu možnost porovnání se světem za „mřížemi“. Určitě existuje velké množství odsouzených, které stačí jenom nasměrovat a oni se snaží, s naší pomocí si najdou třeba práci, najdou si bydlení a snaží se vést řádný život. Často se setkáváme s odsouzenými, kteří jsou drogově závislí, tak je posíláme do adiktologické ambulance. Většinou se jedná o dobrovolné návštěvy, zprávy nám pak odsouzení poskytují nebo neposkytují, důležité je, že tam docházejí a snaží se svoji závislost nějak řešit…“

Respondent R2:

„…když jsem měl obyčejné podmínky, tak jsem tam taky vůbec nechodil, akorát při tom dohledu, to jsem tam musel chodit jednou týdně. Pak se to trochu upravilo a chodil jsem tam možná jednou za dva nebo tři týdny...“

„…za mě velice dobře, dokážou člověka nasměrovat na správnou cestu. Já jako zkušený kriminálník to mohu opravdu dobře zhodnotit. Věznice není špatná, ale svoboda je svoboda…“

„…tak asi je to dobrá organizace, já se setkal pouze s jednou paní, která se o mě starala po tři roky, ale určitě to funguje dobře. Kdybych měl možnost výběru mezi tresty, tak bych asi jako nejpříjemnější volil podmínku s dohledem…“

„…jak jsem říkal, chvíli to bylo dobré, chvíli jsem se snažil a fungovalo to. Pak jsem ale znova spadl do páchání trestné činnosti, takže mě to určitě nevychovalo. Určitě na to období ale rád vzpomínám…“

Respondent R3:

„…odjakživa vím, že taková instituce existuje, ale popravdě jsem se o ni nikdy nezajímal. Spousty kamarádů tam docházelo, to si pamatuji z jejich vyprávění, spíše na to každý nadával, že zase musí jet tam a tam, a co po něm zase budou chtít. Za mě je to v pohodě, a když sám člověk také chce udělat nějakou změnu, tak mu asi nikde jinde, než na probačce neporadí…“

6.5 Odpovědi na výzkumné podotázky VPO

VPO1: Z odpovědí respondentů, respektive z odpovědí respondentky R1, tedy probační úřednice, vyplývá, že probační úředník má obrovský vliv na vedení řádného života u odsouzené osoby, neboť již od prvního setkání s odsouzeným klientem se mu v rámci stanoveného dohledu snaží pomáhat, a to po vzájemném nastavení pravidel. Probační úředník není represivní složkou, hledá určitá východiska, jak odsouzeného motivovat a vést k řádnému životu. Probační úředník musí být trpělivý, ale zároveň i nekompromisní. Z odpovědí respondentů R2 a R3, tedy osob s bohatou trestní minulostí, je zřejmé, že jejich postoj k práci probačního úředníka je kladný. Oba si nezávisle na sobě pochvalovali, že jim probační úředník pomohl najít práci, respondent R2 dokonce vedl určitým způsobem nějaký čas i řádný život, což se mu v dobách před stanovením dohledu probačního úředníka ani po tom nedařilo. Autor kladně hodnotí u respondenta R2 snahu při řešení jeho psychiatrického problému. Zda měl stanovený dohled u respondenta R3 nějaký výchovný efekt do budoucna se nedá konstatovat, neboť i v průběhu stanoveného dohledu a nastavení pravidel šel a páchal další majetkovou trestnou činnost. Respondent R3 chválil práci probačního úředníka v tom smyslu, že mu „otevřel oči“ a až na středisku PMS si uvědomil své protispolečenské chování a poradili mu, jak splácet svoje pokuty. To, že nevedl řádný život mohlo být zapříčiněno i tím, že ve většině případů bylo o protiprávním jednání respondenta R3 rozhodováno trestními příkazy, a ne rozsudkem v hlavním líčení, neboť zde by mohlo mít slovo soudce určitý výchovný efekt. Autor kladně hodnotí snahu respondenta R3 ve výchově své dcery, a snaze přestat s užíváním návykových látek.

VPO2: Z odpovědí probační úřednice, respondentky R1 vyplývá, že odsouzený si může v probačním plánu dohledu nastavit i svoje cíle, které by ho měly určitým způsobem motivovat a vést k cíli, kterým je vedení řádného života. Odsouzený si může cíle nastavit sám, musí se jednat ale o reálné cíle. Nesplnění takových cílů ale nemá vliv na osvědčení se, neboť to nejsou cíle závazné, soudem stanovené. Jak uváděla respondenta R3, významný vliv může mít odsouzený například na trvání stanoveného dohledu, neboť po vykonané jedné třetině dohledu si může požádat o jeho zrušení. Samozřejmě musí

odsouzený principy dohledu řádně plnit, musí získat kladné stanovisko probačního úředníka a v neposlední řadě pak musí přesvědčit soud, zda se osvědčil. Už jen zkrácení takové povinnosti v podobě docházení na středisko PMS, popř. trpět nějaké prověrky v místě bydliště, ve škole, v zaměstnání, může být určitým hnacím motorem pro odsouzené, aby si probační plán dohledu řádně plnili a po jedné třetině si mohli zažádat o jeho zkrácení. Respondenti R1 a R2 kladně hodnotili domluvu ohledně docházení na středisko PMS, nenamítali žádné negativa, spíše naopak si chválili možnost jednoduché telefonické omluvy a změnu termínu v případě obligatorních překážek.

VPO3: Probační úřednice, respektive respondentka R1 byla v tomto hledisku spíše negativního názoru, protože jejich bezpečnost není zajištěna ideálním způsobem. Je patrné, že střediska PMS, která sídlí přímo v budovách soudu mají bezpečnost zajištěnou efektivněji, střediska PMS sídlící v samostatných budovách nemají bezpečnost zajištěnou vůbec. Kladně hodnotila možnost spolupráce s Policií ČR v případech prověrek v místě bydliště u odsouzených. Co se týká vymáhání povinností u odsouzených, tak PMS nedisponuje žádnými zákonnými zmocněními. Plnění povinností vyplývajících z probačního plánu dohledu je vždy na dobrovolnosti odsouzených. Nejsilnější zbraň k vymáhání určitých povinností u odsouzených je pouhé prohlášení o možnosti přeměny podmíněného trestu odnětí svobody na trest nepodmíněný. Dále z rozhovoru vyplývá, že probační úředníci násilně nezasahují do práv a svobod odsouzených, vše nechávají na jejich dobrovolnosti, aby se nevystavovali nějakým rizikům. Respondent R2 kriticky porovnával výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody ve věznici s výkonem podmíněného odsouzení s dohledem. Život ve věznici hodnotí negativně, naráží na ztrátu motivace k polepšení se. Negativní postoj k trestu ve věznici popisuje i v tom smyslu, že je přenášen i na další spoluvězně. Respondent R3 pochopil, že osvědčení se ve zkušební době je hlavně na něm samotném, proto nemá důvod to nějak porušovat. Respondenti R2 a R3 oba shodně uvedli, že nejsou násilných povah a ve vztahu k PMS je nenapadlo nějakým způsobem narušovat bezpečnost.

VPO4: Respondentka R1 detailně popsala celý postup od prvotní schůzky, přes tvorbu probačního plánu dohledu až k samotnému výkonu dohledu nad odsouzeným. Dále popsala i princip dohledu v případě podmíněného propuštění osoby z výkonu trestu s uložením dohledu. Nebyly zjištěny žádné kritické nedostatky, ovšem z hlediska personálního je takto nastavený systém méně efektivní. Různé prověrky, kontroly a terénní práce by bylo efektivnější vykonávat v kratším časovém horizontu, ale z důvodu personálního se tomu tak často neděje. Z odpovědí respondentů R2 a R3 je patrné, že aktuálně nastavený systém průběhu probačního dohledu je efektivní. Už jen prvotní seznámení jich s činností PMS v nich zanechalo kladné vzpomínky a samotný průběh probačního dohledu v nich zanechalo dobré mínění.

6.6 Odpověď na hlavní výzkumnou otázku HVO

HVO: Je aktuálně nastavený systém činností Probační a mediační služby efektivní a důležitý?

Podle autora této diplomové práce je aktuálně nastavený systém činností Probační a mediační služby velmi důležitý, neboť pracovníci ve službách PMS dávají značnou motivaci nejen odsouzeným pachatelům k určité nápravě. K nápravě ve smyslu náhrady škody nebo odčinění nemajetkové újmy, kterou pachatel trestným činem způsobil. Stěžejní činnosti PMS je pak dohlížení na odsouzené osoby, kterým byl stanoven dohled, popř. i další přiměřená omezení a přiměřené povinnosti. V tomto okamžiku se probační úředník stává určitým „mentorem“ odsouzeného, kterého se snaží motivovat k vedení řádného života a pomocí zákonných oprávnění jej kontroluje. Zda je činnost PMS efektivní, je otázkou složitější, neboť určitě existuje mnoho oblastí, ve kterých by mohlo dojít k posílení oprávnění probačního úředníka. Autor práce hodnotí jako méně efektivní spolupráci soudu a střediska PMS. Zde by bylo vhodné, aby byla posílena oprávnění probačního úředníka při rozhodování o uložení dohledu nebo přiměřených omezení a povinností. Tato agenda by mohla totiž spadat výlučně do pravomocí probačního úředníka, který by dokázal efektivněji využívat celé portfolio těchto omezení a povinností. Ze zkušenosti autora této diplomové práce, který pracuje jako policejní komisař na Oddělení obecné kriminality ve

Žďáru nad Sázavou plyne, že spolupráce mezi Policií ČR a PMS je také na nízké úrovni. Zejména v oblasti spolupráce při výměně informací o odsouzených osobách by mohla být posílena, neboť jak vyplývá z rozhovoru s probační úřednicí, občas se jim stává, že ani nevědí, že je osoba propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody, nebo jaký je její faktický finanční profil, který může mít pak vliv i na konečné odsouzení a náhradu škody.

Závěr

Autor této diplomové práce po vyhodnocení všech informací zjištěných z teoretické i praktické části dospěl k názoru, že cíl práce v podobě analýzy aktuálně nastaveného systému ukládání podmíněného odsouzení s dohledem, jeho „vymáhání“, efektivity a účinnosti, zejména ve vztahu k resocializaci pachatelů trestných činů, byl naplněn. Avšak bylo zjištěno, že jsou v současné právní úpravě určité mezery, které autor práce navrhuje vyplnit pomocí návrhů de lege ferenda, kteréžto jsou podrobněji popsány v samostatné kapitole č. 5. Autor práce k takovému zjištění využíval výzkumných metod v podobě analýzy, syntézy, komparace dat, analýzy statistických dat a v neposlední řadě i metody řízených polostrukturovaných rozhovorů s osobami, které zkoumaný objekt přímo vnímají svými smysly.

Obecně lze institut podmíněného odsouzení s dohledem hodnotit kladně, neboť dosavadním zjištěním autor neshledal žádných zásadních překážek pro jeho ukládání či překážek pro vykonávací řízení. Jelikož se jedná již o zaběhnutý trest v tuzemském právním řádu, je zcela patrné, že dotčené orgány, které s ním mají, co dočinění, vědí, co dělat. Z rozhovorů s odsouzenými respondenty vyplývá, že období, kdy jim byl uložen citovaný trest, bylo, respektive je obdobím, na které pozitivně vzpomínají, neboť se jim dařilo plnit běžné úkoly všedního života, což lze de facto hodnotit, že určitým způsobem vedli řádný život. Vedení řádného života je jednou z podmínek podmíněného odsouzení s dohledem. Z takového zjištění tedy lze konstatovat, že trest podmíněného odsouzení s dohledem je efektivní, má svůj smysl, dokáže odsouzeného určitým způsobem resocializovat. Kladně je hodnocena činnost probačních úředníků, což lze vysvětlovat i tím, že probační úředníci mají u odsouzených volnější pole působnosti v podobě nabízení různých programů či spolupráce s neziskovými organizacemi nebo adiktologickými ambulancemi, popř. dávají možnost odsouzeným se určitým způsobem podílet na tvorbě probačního plánu dohledu a stanovovat si cíle. Státní zástupce nebo soudce až takové možnosti nemají, neboť se drží základních zásad trestního řízení a pachatel do tvorby jejich rozhodnutí nemůže nikterak zasahovat.

Závěrem lze kriticky hodnotit určitou benevolenci soudů v oblasti přeměny podmíněného odsouzení s dohledem na trest nepodmíněný. Obecně je známo, že celá ČR se potýká s vysokým indexem uvězněných osob na počet obyvatel. Z profesní praxe autora této diplomové práce vyplývá, že o této skutečnosti vědí nejen pracovníci OČTŘ, ale i běžní občané a pachatelé trestné činnosti, zejména pak recidivisté. Opakovaně se stává, že v přípravném řízení, obvinění ve fázi vyšetřování mimo protokol prohlašují, že je stejně nikdo nemůže „zavřít", protože jsme v ČR, věznice jsou plné, popř. prohlašují, že se u soudu trochu polituji, slíbí „modré z nebe" a odejdou „jenom" s podmínkou. Jedná se zejména o pachatele, kteří do té doby nežijí řádným životem, většinou nemají zaměstnání, rodinu ani žádný životní cíl. V takových případech jsou pak pachatelé opakovaně trestně stíháni, respektive odsouzeni a uložení trestu prostého podmíněného odsouzení nebo podmíněného odsouzení s dohledem je pro ně vlastně výhra, neboť zůstávají na svobodě a mohou v klidu dále vést zahálčivý život spojený s páchání další trestné činnosti. Takový způsob života ale není nekonečný, neboť jim je postupem času uloženo vícero podmíněných odsouzení, která se pak postupně přemění v trest nepodmíněný. Trestu nepodmíněného odnětí svobody se tedy stejně nevyhnou, naopak, o to déle ve výkonu trestu odnětí svobody zůstávají. Největší význam má podle autora ukládání trestu podmíněného odsouzení s dohledem v případě mladistvých delikventů, popř. u osob prvotrestaných. Takové osoby pak mají ve většině případů zájem na své nápravě, mají zájem na tom, aby uhradily škodu nebo jinou nemajetkovou újmu způsobenou trestným činem, a už jen kvůli své pověsti mají zájem se určitým způsobem resocializovat a spolupracují s OČTŘ.

Dle názoru autora by bylo významným milníkem v oblasti trestání, potažmo ve vykonávacím řízení, vypuštění bagatelních trestných činů z trestního zákoníku, zejména přečinu zanedbání povinné výživy uvedeného v § 196 TrZ. Pachatelé citovaného přečinu se značnou mírou podílejí na již uváděném vysokém indexu uvězněných osob na území ČR. Vypuštěním citovaného přečinu by došlo k uvolnění přeplněných věznic a vznikla by tak místa pro odsouzené pachatele, kteří například hrubě porušovali stanovené podmínky probačního

plánu dohledu. Uvedená myšlenka nebyla záměrně zakomponována do kapitoly č. 5, neboť se jedná pouze o určitou vizi, jak snížit počty uvězněných osob.

Jak již bylo zmiňováno v kapitole č. 5, autor práce navrhoval v případech o podmíněném odsouzení s dohledem novelizovat jak trestní zákoník, tak trestní řád a v neposlední řadě i zákon o Probační a mediační službě, neboť stále existují určité nedostatky či překážky, jak účinněji a efektivněji vymáhat stanovené povinnosti u podezřelých/odsouzených osob. Autor hodnotí stávající právní předpisy jako kvalitní a logicky promyšlené, ale i přes to by bylo možné provést drobné úpravy či doplnění citovaných právních předpisů, a to na základě zjištění vyplývajících zejména z analýz řízených rozhovorů a z analyzované teorie. Patřičným návrhům de lege ferenda se věnuje celá kapitola č. 5 této diplomové práce. S odkazem na kapitolu č. 4 by český zákonodárce mohl hledat inspiraci v polské právní úpravě, zejména v jejich trestním řádu, který je velmi podrobně zpracován. Kladně autor v polské právní úpravě hodnotí dokonalé zpracování problematiky EMS, která v této zemi funguje již řadu let. V ČR problematika EMS (EKS) pokulhává, a to i přes to, že jsou na ni vynakládány značné finanční prostředky.

Závěrem této diplomové práce autor uvádí, že dnešní nejistá a nelehká doba, byť je v mnoha oborech obrovský rozmach umělé inteligence, je v oblasti trestního práva stále závislá na každé konkrétní osobě, která má určitý podíl na náležitém zjištění, že byl spáchán trestný čin, následném prověřování/vyšetřování, podání obžaloby, odsouzení a v neposlední řadě i na vykonávacím řízení, tedy na osobách, které jsou nenahraditelné a svoji práci vykonávají iniciativně a svědomitě.

Seznam použité literatury

Monografie

1) BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2.

2) DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. II. díl, (§ 180 až 471). Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

3) JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8 vydání*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

4) JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 7. vydání.* Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3.

5) KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*. *Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Řada teoretická*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1197-1.

6) KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis. Iuridica. No. 260. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9.

7) KURILOVSKÁ Lucia a SVOBODA Ivo. *Kriminologické aspekty činnost probační a mediační služby.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. ISBN: 978-80-8054-886-5.

8) MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

9) NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie a ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné: Obecná část. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-509-01.

10) SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva*. *Hlava I.* Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9.

11) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. I, § 1-139. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

12) ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Teoretik. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-68-4.

13) ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář. Svazek 1, § 1 až 204.* Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8.

14) ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů.* Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

15) VÁLKOVÁ, Helena; KUCHTA, Josef a HULMÁKOVÁ, Jana. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3.

16) VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezm. vyd. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4056-4.

17) WRÓBEL, W. a ZOLL, A. Polskie prawo karne. Część ogólna. 3. vydání. Kraków: Znak, 2014. ISBN: 978 83-240-3045-3-32.

Časopisecké články

1) SOTOLÁŘ, Alexander. K probačním programům v systému soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue, 2006, č. 12. ISSN 1213-5313.

Judikatura

1) Nález Ústavního soudu ze dne 15.8.2017, sp. zn. I. ÚS 1202/17.
2) Nález Ústavního soudu ze dne 29.6.2021, sp. zn. I.ÚS 2959/20-2.
3) Nález Ústavního soudu ze dne 13.7.2021, sp. zn. IV. ÚS 575/21.
4) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10.05.2000, sp. zn. 8 To 45/2000.
5) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.3.2013, sp. zn. 8 Tdo 197/2013.
6) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.01.2015, sp. zn. 8 Tdo 1501/2014.

Zákonná úprava a a IAŘ (interní akty řízení)

1) Článek 9 Dohody mezi Policií České republiky a Českou republikou Probační a mediační službou o součinnosti č. 1/2015 ze dne 19.1.2015 a Dodatku č. 1 k této dohodě č. 14/2019 ze dne 11.6.2019.
2) Nařízení ministra spravedlnosti ze dne 3. března 1965, o ochranném dohledu nad osobami, kterým byl podmíněně odložen výkon trestu odnětí svobody, a o dohledu nad osobami podmíněně propuštěnými.
3) Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.
4) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553).
5) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 1997 r., poz. 557).
6) Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění.
7) Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod v platném znění.
8) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění.
9) Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních v platném znění.

10) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním v platném znění.

11) Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě v platném znění.

12) Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky v platném znění.

13) Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob v platném znění.

Webové stránky a elektronické zdroje

1) HLOŽÁNEK, Petr. *Zahlazení odsouzení a jak na něj*. Online. Epravo.cz. 2024. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/zahlazeni-odsouzeni-a-jak-na-nej-118525.html.

2) KOTUŁA, Gabriela. *Warunkowe zawieszenie wykonania kary – podstawy stosowania*. Online. 2024. Dostupné z: https://kancelaria-rogowski.pl/blog/warunkowe-zawieszenie-wykonania-kary-podstawy-stosowania.

3) Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Elektronický monitoring v kontextu právních předpisů*. Online. Dostupné z: https://msp.gov.cz/web/msp/pravni-uprava-trestu-domaciho-vezeni.

4) Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025*. Online. 2017. Dostupné z: https://msp.gov.cz/documents/12681/762397/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf/bd17324b-f3b7-4689-9418-760a03f92116.

5) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2014, sp. zn. 4 NZN 602/2015*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti_2014_tabulky.pdf.

6) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2015, sp. zn. 4 NZN 602/2016*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti_2015_tabulky.pdf.

7) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2016, sp. zn. 4 NZN 602/2017*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Tabulkova_cast_2016.pdf.

8) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2017, sp. zn. 4 NZN 601/2018*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Tabulkova_cast_zpravy_o_cinnosti-II.pdf.

9) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2018, sp. zn. 4 NZN 604/2019*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2018-Tabulkova_cast-II.pdf.

10) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2019, sp. zn. 4 NZN 501/2020*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Tabulkova-cast-II-9-6-2020.pdf.

11) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2020, sp. zn. 4 NZN 501/2021*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/06/Tabulkov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_II.pdf.

12) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2021, sp. zn. 4 NZN 501/2022*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021_Tabulkov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_II.pdf.

13) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, sp. zn. 4 NZN 501/2023*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Tabulkov%C3%A1%C4%8D%C3%A1st-II.pdf.

14) NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *ZPRÁVA o činnosti státního zastupitelství za rok 2023, sp. zn. 4 NZN 501/2024*. Online. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2024/06/Zo%C4%8C_tabulkov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st-II.pdf.

15) POPŁAWSKI, Adam. *Na czym polega warunkowe zawieszenie wykonania kary?* Online. Dostupné z: https://poplawski.legal/odpowiedzialnosc-malzonkow-za-zobowiazania-powstale-w-trakcie-trwania-malzenstwa/.

16) PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *PMS spustila elektronický monitoring v ověřovacím provozu v praxi*. Online. 2024. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-spustila-elektronicky-monitoring-v-overovacim-provozu-v-praxi/.

17) ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI. *Dozór ochronny nad osobami, którym wykonanie kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono, oraz nadzór nad osobami warunkowo zwolnionymi*. Online. AKTY PRAWNE. Dostupné z: https://www.prawo.pl/akty/dz-u-1965-12-80,16786307.html.

18) SINGLE PARENTS. *Na czym polega nadzór kuratora nad nieletnim*. Online. 2024. Dostupné z: https://singleparents.pl/prawo/na-czym-polega-nadzor-kuratora-nad-nieletnim/.

19) SMOLIŃSKA, Ewa. *System Dozoru Elektronicznego*. Online. Dostupné z: https://sw.gov.pl/aktualnosc/areszt-sledczy-w-warszawie-grochowie-system-dozoru-elektronicznego-co-to-jest.

20) WOLTERS KLUWER. *USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*. Online. 2025. Dostupné z: https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683.

21) WOLTERS KLUWER. *USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy*. Online. 2025. Dostupné z: https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-wykonawczy-16798687.

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

EKS – Elektronický kontrolní systém

EMS – Elektronický monitorovací systém

Kodeks karný – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., poz. 553)

Kodeks KW – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 1997 r., poz. 557)

Koncepece – Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025

LZPS – zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod

Nařízení MS o OD – Nařízení ministra spravedlnosti ze dne 3. března 1965, o ochranném dohledu nad osobami, kterým byl podmíněně odložen výkon trestu odnětí svobody, a o dohledu nad osobami podmíněně propuštěnými

OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení

OPP – Obecně prospěšné práce

PMS – Probační a mediační služba

TrŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním v platném znění

TrZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

TOPO – zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob v platném znění

Úmluva – Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Ústava – zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon PMS – Zákon č. 257/2000 Sb., *o Probační a mediační službě*

ZOMJS – zákon č. 104/2013 Sb., *o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních v platném znění*

ZSM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže v platném znění

Seznam příloh

1) Celý rozhovor s respondentkou R1 – probační úřednice, vedoucí PMS Žďár nad Sázavou.
2) Celý rozhovor s respondentem R2 – odsouzený D. Š. (1969)
3) Celý rozhovor s respondentem R3 – odsouzený J. M. (1987)

Přílohy:

Celý rozhovor s respondentkou R1 – probační úřednice, vedoucí PMS Žďár nad Sázavou.

TO1: Proč jste si vybrala práci u Probační a mediační služby?

Odpověď R1: „*To je těžká otázka (smích). Určitě je to specifická práce s lidmi, které se snažíme s kolegyněmi nějakým určitým způsobem vychovat k řádnému životu. Specifické u nás je to, že tito odsouzení lidé k nám nedochází dobrovolně, jako třeba do jiných neziskových organizací. Samozřejmě se setkáváme s lidmi, které činnost probační a mediační služby obtěžuje, ale převažují spíše ti, kteří k nám chodí, dovolím si říci, že i rádi. Probační úředník si s odsouzenými, kterým byl stanoven dohled, musí vybudovat určitý vztah, aby s nimi mohl efektivně pracovat a sledovat progres. Jak říkám, liší se to člověk od člověka. Já osobně v našem středisku vykonávám činnost vedoucí pracovnice a souběžně i činnost probačního úředníka pro mladistvé a nezletilé odsouzené. Dále v našem středisku působí kolegyně, která se věnuje dohledům nad dospělými pachateli, kolegyně, která vykonává činnost v oblasti odklonů, zkráceného a přípravného řízení, mediace, kolegyně, která vykonává dohledy nad odsouzenými nebo podmíněně propuštěnými, kterým byl udělen rozsudkem nebo trestním příkazem trest obecně prospěšných prací a dále máme v týmu i poradkyni pro oběti.*“

TO2: Jaké musí člověk splňovat podmínky k zastávání tohoto zaměstnání?

Odpověď R1: „*Musíme mít magisterské vzdělání v humanitním oboru, abychom mohly mít status probačního úředníka. Dále by člověk měl splňovat bezúhonnost a být plnoletý. Na práci probačního asistenta postačí střední škola. V zákoně o probační a mediační službě je specifikováno, jaké podmínky by měl splňovat probační úředník i asistent. Vedoucí střediska by měl mít navíc určitou praxi. Přijímací procedura spočívá v tom, že probíhá typické výběrové řízení, kterého se účastní i krajský vedoucí pracovník. Dále již přijatý pracovník*

absolvuje tzv. KVK, což je kvalifikační vzdělávací kurz, kdy budoucí probační úředníci jezdí každý měsíc na týden do Prahy. Kurz trvá 9 měsíců, který je zakončen odbornou zkouškou a získává se certifikát, díky němuž může pracovník vykonávat činnost probačního úředníka."

TO3: Co je Vaší hlavní náplní?

Odpověď R1: *„Je to hlavně práce s odsouzenými, respektive s pachateli a také s obětmi trestných činů. S pachateli zdůrazňuji proto, že s nimi pracujeme již od přípravného řízení až do doby odsouzení a následného výkonu trestu. Co se týče s obětmi, tak s těmi se potkáváme spíše při mediaci, kdy zprostředkováváme uspokojování nároků na způsobené škody. Zejména hlavně provádíme dohledy nad odsouzenými. V přípravném a ve vykonávacím řízení musíme oslovovat každou oběť/poškozeného. Někdy postačí jen telefonická konzultace. Ne vždy dojde k mediaci.*

TO4: Se kterými orgány veřejné moci nejčastěji spolupracujete?

Odpověď R1: *„Tak určitě nejčastěji spolupracujeme se soudy, s Policií ČR, se státními zastupitelstvími, s orgány sociální péče o děti, dále s obcemi a městy, s neziskovými organizacemi, se školami, či adiktologickými ordinacemi. Například při dohledu nad uloženým trestem obecně prospěšných pracích je to velmi specifické, protože samotnou kontrolu, dá se říct, provádí pověřený pracovník té konkrétní obce, kde odsouzený svůj trest vykonává. Pracovník musí zapisovat jeho příchod, odchod, zadávat mu práci, poskytovat k tomu potřebné vybavení. Občas mají zástupci obcí strach, aby odsouzený nepáchal proti nim nějakou trestnou činnost, třeba majetkovou. Například v zimě moc práce v obcích či městech není, tudíž trest musí vykonat až v letních měsících, což je docela problém, protože trest musí být vykonán do jednoho roku od stanovení podmínek odsouzeným.“*

TO5: Jakým způsobem probíhá komunikace mezi Vámi a státními zastupitelstvími a soudy?

Odpověď R1: *„Komunikujeme zejména prostřednictvím datových schránek, poštou, emailem, telefonicky, osobně. Vyloženě nějaký specifický systém mezi námi není. V případě, že u soudu dojde k odsouzení pachatele,*

kterému je navíc uložen dohled probačního úředníka nebo mu je uloženo určité přiměřené omezení nebo přiměřené povinnosti, tak nám je doručeno od soudu pověření společně s trestním příkazem nebo rozsudkem a my na základě toho zahajujeme činnost tím, že si odsouzené musíme do 30 dní zkontaktovat aby se dostavili do našeho střediska a pokud přijdou, tak s nimi vedeme takovou úvodní konzultaci, ptáme se jich, zda-li ví, za co vůbec byli potrestáni nebo odsouzeni, zjišťujeme jejich životní situaci, jestli fakticky na našem území bydlí, pracují nebo studují. Například při trestu obecně prospěšných prací u odsouzených zjišťujeme, kde konkrétně pracují, jak to mají s dojížděním, jestli se jim vykonávání trestu neprolíná s jejich prací či studiem. Prostě již klientům a poskytovatelům děláme plány na míru. Občas se setkáváme s podmínkami poskytovatelů, kteří nechtějí přijímat odsouzené osoby za majetkové trestné činy. Občas si odsouzení nepřejí vykonávat obecně prospěšné práce v místě svého bydliště, protože se stydí. Pokud je to možné, tak se snažíme všem vyhovět. To je ten rozdíl soudu a nás, jakožto Probační a mediační služby. Soud udělí pachateli trest nebo ochranná opatření, my s tím pak pracujeme a hledáme vhodná východiska. Například obecně prospěšné práce musí být vykonány do jednoho roku ze zákona. Spoustu odsouzených si myslí, že do jednoho roku od vynesení rozsudku nebo trestního příkazu nebo od právní moci těchto rozhodnutí, ale není tomu tak. Správně to je tak, že trest musí být vykonán do jednoho roku od první schůzky s odsouzeným, respektive od stanovení podmínek. Ne vždy se ale povede stanovit podmínky hned na první konzultaci. Konzultaci musíme udělat do měsíce a stanovit podmínky můžeme až do 3 měsíců od doručení pověření, respektive do 3 měsíců by měl odsouzený zahájit výkon trestu obecně prospěšných prací. Během toho může proběhnout dalších X schůzek. K této otázce bych ještě doplnila, že máme oznamovací povinnost, a v případě, že se dozvíme přímo od odsouzeného nebo jiným způsobem o skutečnostech, že se dopustil trestného činu nebo přestupku, tak odsouzeného upozorníme, že takové chování nekoresponduje s vedením řádného života a protiprávní jednání oznamujeme příslušnému orgánu veřejné moci k projednání.“

TO6: Kdo nad Vámi vykonává kontrolní činnost?

Odpověď R1: *„V našem okresním středisku mám jako vedoucí pracovnice na starost svoje lidi, což jsou tři moje kolegyně – probační úřednice a poradkyni pro oběti. Nade mnou je pak krajský vedoucí. Krajské středisko nemáme. Krajský vedoucí má nad sebou ještě ředitele, který podléhá ministru spravedlnosti. V současné době nemáme ředitelku, ta rezignovala v listopadu 2024. V současné době přebral funkci ředitele ekonomický náměstek, ale v průběhu února 2025 pak bude řádné výběrové řízení na post nového ředitele Probační a mediační služby.“*

TO7: Co je specifické ve Vaší činnosti oproti neziskovým organizacím?

Odpověď R1: *„Nejcitelnější rozdíl je asi ten, že u nás máme klienty nedobrovolné, přičemž u neziskových organizací jsou klienti na dobrovolné bázi. Není tomu ale vždy, protože třeba v přípravném řízení, respektive v řízení o odklonech je naopak přičinění pachatele dobrovolné. Jsme přímo vázáni zákonem o Probační a mediační službě, musíme se řídit interními instrukcemi, jak zacházet v určitých agendách, máme jednotlivé metodiky pro specifické skupiny odsouzených. S odsouzenými, kterým byl stanoven dohled třeba na 5 let, si probační úředník vybuduje určitý vztah, dokonce fungujeme jako jejich „zpovědnice“ a ti lidé se k nám i rádi vracejí.“*

TO8: Jak probíhá první kontakt s klienty? Jak si zjednáváte jejich přítomnost na pracovišti nebo v terénu?

Odpověď R1: *„První kontakt s odsouzeným probíhá zejména telefonicky a v případě, že telefonem nedisponuje, tak jej vyzýváme písemně formou takové pozvánky. Poté čekáme, zda odsouzený přijde nebo nepřijde. V negativním případě vyžadujeme spolupráci Policie ČR, a pokud i v tomto případě odsouzeného neseženeme, tak to avizujeme na soud, který dohled stanovil. Fyzicky do terénu kvůli konzultacím nejezdíme, neboť by si na to odsouzení mohli zvyknout a my bychom to pak časově nezvládaly, bylo by to pro ně moc pohodlné. Abych byla přesná, tak povinnost mají docházet na středisko Probační a mediační služby.*“

TO9: Existují nějaká rizika při výkonu Vaší činnosti, popř. je nějakým způsobem zajištěna bezpečnost pracovníků Probační a mediační služby?

Odpověď R1: „*Tak na tuto otázku je jednoduchá odpověď. Ve Žďáru nad Sázavou sídlíme v samostatné budově a bezpečnost není nikterak zajištěna. Výhodu mají ta střediska, která třeba sídlí v budovách soudů, protože mají zajištěnou ochranu od justiční stráže. U nás nemáme nic, je nás tu pouze 5 žen, ozbrojené nejsme. Občas strach máme, a to zejména při prvním kontaktu nám do té doby neznámým odsouzeným. V krajních případech máme pod stolem tlačítko připojené na pult centralizované ochrany na operační středisko Krajského ředitelství Policie Kraje Vysočina. Dále je v budově u hlavního vchodu instalována bezpečnostní skříňka, která je určena na ukládání zbraní pro klienty. Samozřejmě je to na dobrovolnosti příchozích klientů. Tím, že jsem tady pouze ženy a klienti jsou převážně muži, tak ani nemůžeme provést nějakou fyzickou prohlídku. Zatím se nám zde nic závažného nestalo, tlačítko jsme aktivovat zatím nemusely. Když jezdíme do terénu, tak s sebou také nikoho nemáme, ale když jezdíme například na kontrolu odsouzeného do místa bydliště, tak si můžeme přizvat ke spolupráci Policii ČR, která je nám na blízku, do obydlí ale nevstupují.*“

TO10: Popište, jak probíhá dohled probačního úředníka nad odsouzeným.

Odpověď R1: „*V tomto případě si většina lidí myslí, že dohled je nějaká forma sledování odsouzeného jak v místě bydliště, tak třeba ve škole, v práci nebo při trávení volného času, ale tak to rozhodně není, na to Probační a mediační služba nemá čas, síly ani prostředky. Probační dohled probíhá tak, že na prvotní úvodní schůzce s odsouzeným sestavíme jednodušší probační plán dohledu, kde sepíšeme základní ujednání o tom, že byl odsouzenému stanoven dohled probačního úředníka spočívající v konkrétních povinnostech, popř. že má uložené přiměřené povinnosti a probační plán dohledu se zpracovává na první tři měsíce, kdy poté se aktualizuje a doplňuje, dojednávají se tam postupně určité cíle. Mezi základní cíle řadíme například to, že odsouzený bude docházet jednou za měsíc docházet osobně na Probační a mediační službu, jakým způsobem bude probíhat omluva v případě, když*

se nemůže dostavit, kde bude odsouzený dosažitelný. Probační plán dohledu je takový formalizovaný formulář, který není obecně mezi probačními úředníky moc oblíbený. Dále se při první schůzi odsouzený poučí ve smyslu toho, co vůbec dohled znamená, jaké má povinnosti a jaké jsou následky při neplnění těchto povinností, tedy, že se kontaktuje soud. Odsouzený pak dochází minimálně půl roku pravidelně každý měsíc na předem domluvené schůzky, přičemž pak je možné konzultace rozvolnit na jednu schůzku za tři měsíce, ale to je v ideálních případech. Odsouzený musí vést řádný život, musí prostě spolupracovat s probačním úředníkem, popř. s dalšími organizacemi podle plánu. Od první schůzky do šesti měsíců má také probační úředník povinnost provést fyzickou kontrolu odsouzeného v místě bydliště. U nás vedeme dva druhy spisů, kdy jeden z nich je „bílý spis" pro méně závažnou trestnou činnost a „červený spis" pro závažnější trestnou činnost, kde je povinnost provedení kontroly v místě bydliště do dvou měsíců od první schůzky. U mladistvých odsouzených jsou tyto lhůty stejné, vyjma lhůty rozvolnění, která je pouze dvou měsíční oproti dospělým, která je tří měsíční. Obecně lhůty nejsou nikde v zákoně zakotveny, odvíjí se to podle našich interních metodik. V zákoně o Probační a mediační službě je pouze pojednáváno o pravidelném osobním kontaktu s probačním úředníkem. Minimální doba stanovena není, zpravidla používáme lhůtu 14 dní. Teoreticky by šlo aplikovat i každodenní schůzky s odsouzeným, ale to bych si dokázala představit třeba u nahrazení vazby dohledem, tam by to určitý smysl dávalo, ale ve svojí dosavadní praxi jsem se s tím nikdy nesetkala, většinou u náhrad vazby dochází odsouzení jednou za týden nebo jednou za dva týdny. Co se týče terénní práce, tak máme povinnost klienta navštívit v místě bydliště s cílem ověřit jeho sociální poměry, abychom věděli, v jakém prostředí odsouzený žije, jestli opravdu bydlí tam, kde po celou dobu uváděl. Další specifická terénní činnost je v případě, když mají odsouzení uloženou přiměřenou povinnost podrobovat se testování na alkohol nebo jiné návykové látky. V těchto případech můžeme provádět „přepadovky" v jejich bydlišti a vyzvat je k podrobení se testu. Častěji ale odsouzení dochází k nám do střediska, kde jsou v našem prostředí těmto testům podrobování. Disponujeme jednorázovými orientačními testy na jiné návykové látky a orientačními testy na přítomnost alkoholu v dechu.

U odsouzených za drogovou trestnou činnost se občas stává, že mají pozitivní výsledky na nějaké drogy, většinou to ale zpochybňují, že to není možné, a proto je vyzýváme, aby si zašli na odběry krve, což ale odmítají. Co se týká dohledu nad trestem domácího vězení, tak k tomu bych uvedla, že je to druhý nejpřísnější trest u nás v ČR, který může být pachateli uložen, neboť je citelně omezen na osobní svobodě, byť se nachází ve svém bydlišti. Zde tento dohled může probíhat dvěma způsoby, a to za prvé elektronickou kontrolou formou elektronického náramku, ale i přesto bychom v bydlišti jakožto probační úřednice měly vykonávat fyzickou prověrku, abychom u něj udržely ten fyzický kontakt minimálně 1x měsíčně. V případě, že elektronickým náramkem nemůže odsouzený z nějakého důvodu disponovat, tak probíhají ze strany probačních úředníků namátkové kontroly. Aktuálně k dnešnímu dni na okrese Žďár nad Sázavou vykonáváme dohled nad jedním trestem domácího vězení, a to ještě bez užití elektronického náramku."

TO11: Jakou hraje roli Probační a mediační služba při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody?

Odpověď R1: „*Odsouzení vykonávající trest odnětí svobody si mohou žádat o propuštění sami bez našeho přičinění, nebo nás mohou žádat o spolupráci. V případě spolupráce se tato agenda nazývá parole, kdy jakožto probační úřednice vyjíždíme do terénu a zjišťujeme zejména to, jestli se mají odsouzení z výkonu trestu kam vracet. Vzhledem k tomu, že nemáme spádově žádnou věznici, tak nám tato agenda není zas tak blízká. Samozřejmě existuje forma dožádání mezi jednotlivými středisky Probační a mediační služby, kdy nás jiná střediska žádají o spolupráci v tomto směru a my musíme zpracovat zprávu k sociálním poměrům. V případě, že odsouzený žádá o podmíněné propuštění, tak si z věznice musí sám odsouzený podat podnět ke spolupráci s Probační a mediační službu, načež probační úředník jezdí pravidelně za odsouzeným do věznice, kde s ním vede rozhovory, provádí návštěvy v bydlišti a ze zjištěného zpracuje závěrečné stanovisko, na což navazuje rozhodnutí soudu, zda žádosti vyhoví nebo nevyhoví. V případě, že odsouzený nežádal naši součinnost, a i přesto soud žádosti vyhoví, odsouzeného podmíněně propustí na svobodu se stanovením dohledu. Ne vždy má uložen dohled probačního úředníka, můžou*

ho propustit i na prostou podmínku bez dohledu. Propuštěný nás pak do tří dnů musí kontaktovat s doručením rozhodnutí o podmíněném propuštění se stanoveným dohledem. Následně čekáme na pověření, které nám zasílá soud. Někdy se také stává, že nám prvotně přijde pověření od soudu a propuštěný se nám nenahlásí. Není pravidlem soudu stanovovat dohled při podmíněném propuštění, ač by to pro nás bylo lepší, měly bychom lepší přehled o odsouzených. Problém nastává tehdy, když mají podmíněně propuštění ještě vykonat trest obecně prospěšných prací a my o jejich propuštění nevíme, jelikož nám z věznice nechodí žádná zpětná vazba o jejich propuštění nebo prodloužení trestu odnětí svobody. Prosté podmínky bez stanovení dohledu nám ze soudu také nejsou avizovány, což si myslím, že je také docela problém. Zpravidla si k osobám odsouzených děláme lustrace v centrální evidenci vězňů maximálně jedenkrát za šest měsíců. Také 1x za 6 měsíců děláme kontrolní CESO – centrální evidenci stíhaných osob, rejstříky trestů a evidenci přestupků, abychom zjistily, zda proti odsouzenému je vedeno nové trestní stíhání či nikoliv.“

TO12: Popište, jak dohlížíte nad stanovenými přiměřenými omezeními nebo přiměřenými povinnostmi u odsouzených.

Odpověď R1: „*Nejčastěji se u odsouzených setkáváme se stanovením přiměřeného omezení v podobě zdržení se požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek. To bývá signalizováno právě v prvotním pověření, které nám soud doručuje společně s rozsudkem nebo trestním příkazem. My pak odsouzeného musíme minimálně jedenkrát za půl roku otestovat. Děje se tak ale mnohem častěji, protože půl roku je velmi dlouhá doba na takové kontroly. V případě, že vyjde pozitivní výsledek při orientačním testu, tak odsouzenému udělíme výtku. Pokud se to stává opakovaně, tak musím soudu podat zprávu, že odsouzený porušuje přiměřená omezení a soud by pak měl nařídit veřejné zasedání s tím, aby zjistil, proč se tomu tak děje. Při opakovaném porušování by pak soud měl rozhodnout o přeměně podmíněně odloženého trestu na trest odnětí svobody. Přiměřené omezení nebo povinnosti soud ukládá i vedle různých alternativních trestů, třeba k obecně prospěšnými pracím, k peněžitému trestu, a to i v případě, kdy není pachateli stanoven dohled. Třeba i zákazu řízení*

motorových vozidel my nevyžadujeme výpis z evidenční karty řidiče, to si dělá soud sám, my o tomto zákazu víme, ale nijak to extra nekontrolujeme. Co se týče zdržení se návštěv třeba sportovních akcí, tak to jde také přes nás. Aktuálně řešíme jeden případ, kdy odsouzený má zákaz návštěv všech utkání nejvyšší hokejové soutěže v ČR. V tomto případě jsme mu stanovily povinnost se hlásit na Obvodním oddělení Policie ČR v místě jeho bydliště, a to vždy v době, kdy hokejové utkání začíná. Policistům jsme poskytnuly takový záznamový arch, kde se vždy v konkrétním termínu za přítomnosti policistů odsouzený podepíše. Tím je zajištěno to, že se nestihne na zápas fyzicky ani dostavit, protože než by tam stihl od nás dojet, je téměř po zápase. Dále k nám odsouzený dochází 1 – 2x měsíčně na konzultace."

TO13: Jak se vytváří probační plán dohledu? Podílí se na něm i odsouzený?

Odpověď R1: „*To už jsem tak nějak rozebírala v předchozích otázkách. Co mě ještě napadá, tak odsouzený si může v probačním plánu dohledu stanovit i svoje cíle, aby měl motivaci se určitým způsobem zlepšit, což samozřejmě akceptujeme, musí se ale jednat o reálné cíle, které u odsouzeného korespondují s vedením řádného života. Například jeden klient si dal cíl, že v rámci stanovené zkušební doby sníží svoji hmotnost, což se mu i dařilo. Byť se nejedná o konkrétní povinnost stanovenou soudem, určitě se to pak kladně promítá ve chvíli, kdy soud rozhoduje o jeho osvědčení se. Nesplnění takového cíle ale určitě nemá vliv při rozhodování o osvědčení se. Naopak třeba v případě, kdy má odsouzený rozsudkem stanovenou povinnost nahradit škodu poškozenému, tak v tomto případě to rozhodné je.*"

TO14: Jak probíhá kontrola odsouzeného v místě jeho bydliště?

Odpověď R1: „*S odsouzeným se zpravidla nejprve domlouváme, že v místě jeho bydliště proběhne kontrola. Doporučujeme mu, aby třeba upozornil ostatní členy rodiny nebo spolubydlící, že taková kontrola proběhne. Samozřejmě ještě zjišťujeme, zda nás v místě bydliště nemůže něco ohrozit, občas mívají odsouzení třeba zlého psa na zahradě, tak je požádáme, aby jej zabezpečili. V nedávné době jsme řešily zajímavý případ, kdy odsouzenému prověrka bydliště nebyla vůbec příjemná, ale nesnažil se jí vyhýbat. Poprosil*

nás, abychom jeho mamince žijící ve společné domácnosti sdělili nějakou legendu, třeba že jsme poskytovatelé energií. Nedávno se nám také stalo, že se jiný klient obával z reakcí své partnerky, která zřejmě nevěděla o jeho odsouzení, a proto prověrku v místě bydliště rezolutně odmítl. Takové jednání jsme samozřejmě museli písemně zaznamenat a zprávu o odmítnutí prověrky zaslat na soud, který o dohledu rozhodoval. Záznam o nesplnění podmínky prověrky bydliště se ale přímo do probačního plánu nezapisuje, v probačním plánu dohledu je zaznamenáno pouze to, že takový úkon proběhne ve stanovené době."

TO15: V případě, že odsouzený odmítá spolupracovat s probačním úředníkem, jaké máte donucovací nástroje?

Odpověď R1: „*Tak vyloženě zákonné nástroje k tomu nemáme. V případě, že se odsouzený odmítá dostavovat na plánované schůzky, tak se jej zprvu snažíme telefonicky nebo písemně kontaktovat, a když to nemá žádný výsledek, tak sepisujeme zprávu na soud, že odsouzený porušuje podmínky dohledu a soud si to pak řeší po své linii. Není to tak, že by po sepsání takové zprávy soud ihned zakročil a odsouzenému podmínku přeměnil ve výkon trestu, tak to v praxi nebývá, pokud tedy ten odsouzený třeba nepáchá další trestnou činnost. Zákonné zmocnění k přemožení odporu u odsouzených ale nemáme, je to vždy na jejich dobrovolnosti. Naší nejsilnější zbraní je vždy argumentace, že pokud odsouzený nebude řádně plnit svůj probační plán dohledu, tak si sám sobě přihoršuje a hrozí mu přeměna podmíněně odloženého trestu na trest nepodmíněný. Zda to funguje ve všech případech, tak to nejsem schopna s jistotou určit, ale dalo by se říct, že to má určitě nějaký význam.*"

TO16: Jak často podáváte zprávu na příslušný soud, který rozhodl o stanovení dohledu nad podmíněně odsouzeným?

Odpověď R1: „*Spoustu odsouzených si myslí, že z každé návštěvy našeho střediska pořizujeme záznam, který pak posíláme na soud. To je možná dobře, že si to myslí, jejich docházka je pak pravidelná. Ovšem tak tomu není, některé soudy chtějí tu prvotní úvodní zprávu o zahájení výkonu dohledu nad odsouzeným a pak tu poslední zprávu závěrečnou. Některé soudy chtějí třeba zprávy za konkrétní měsíce, některé požadují zprávy jedenkrát za tři měsíce, jiné*

soudy zase požadují zprávu třeba jedenkrát za půl roku. Je to různé. K této otázce bych také dodala nějaký příklad, a to k odsouzenému, který opakovaně nedocházel na sjednané schůzky v rámci stanoveného dohledu. Já jsem tyto skutečnosti avizovala na soudě s tím, aby bylo zahájeno veřejné zasedání. Odsouzený se k veřejnému zasedání dostavil a svoje absence omlouval, že je to pro něj velmi těžké, litoval se, načež soud rozhodl o prodloužení podmínky, byť jsem tak nějak doufala, že mu původní podmínka bude přeměna ve výkon trestu.“

TO17: Může odsouzený požádat o zkrácení stanovené doby dohledu?

Odpověď R1: *„Tak maximální doba dohledu je stanovena na pět let a po vykonané jedné třetině dohledu si odsouzený může požádat o jeho zrušení. Podmínka ohledně výkonu trestu běží ale dále. My jako Probační a mediační služba k takové žádosti o zrušení dohledu musíme dát stanovisko, které je pro soud rozhodné, samozřejmě my ale dohled zrušit nemůžeme, i když ho odsouzený řádné plní.“*

TO18: Jak probíhá spolupráce v případě, že bylo odsouzenému uloženo nahradit škodu nebo odčinění nemajetkové újmy, kterou trestným činem způsobil, nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem?

Odpověď R1: *„Tento institut je ve větší míře uplatňován v řízení o odklonech, tam je právě u narovnání nebo u podmíněného odložení trestního stíhání náhrada škody velmi důležitá. Co se týká ale náhrady škody u podmíněného odsouzení s dohledem, také se s tím setkáváme. Záleží na tom, podle jakého paragrafu má odsouzený náhradu škody uloženou. V případě § 228 trestního řádu má odsouzený povinnost škodu nahradit, a když tak neučiní, tak si poškozený může podat návrh do exekučního řízení. V případě § 229 trestního řádu soud odkáže poškozeného s náhradou škody do občanskoprávního řízení, a proto toto ustanovení, respektive tento způsob náhrady škody neřešíme. V těchto případech, pokud je ve vykonávacím řízení stanovený dohled nad odsouzeným, tak se zabýváme i osobami poškozenými. V ideálním případě je dobré dát prostor nějaké mediaci, takže se v našem*

středisku sejde poškozený s odsouzeným a snažíme se najít nějaký kompromis k uspokojení škody poškozenému. Jak jsem již uváděla, tak lepší páky na náhradu škody ze strany pachatele jsou v přípravném řízení v řízení o odklonech, kde je právě náhrada škody nebo uzavření dohody podmínkou k uskutečnění odklonu. Je zde tedy větší motivace ze strany pachatele než potom ve vykonávacím řízení. Opět bych uvedla nějaký příklad z praxe, kdy jsme řešili odsouzeného, kterému byly soudem stanoveny přiměřené povinnosti ve smyslu splácení náhrady škody podle svých sil, ale z důvodu, že na jeho osobu bylo uvaleno několik exekucí, tak pravidelně nebyl schopen splácet, což vedlo opět k avizovaní těchto skutečností na příslušný soud, který rozhodoval o tom, zda se odsouzený osvědčil nebo neosvědčil, popř. zda konal podle svých sil nebo nekonal. Je to takový neurčitý pojem, většinou to bývá tak, že když se odsouzený alespoň snaží a byť i nepravidelně splácí, rozhoduje většinou soud tak, že odsouzený konal podle svých sil."

TO19: Lze efektivně zvládat administrativu a činnost v terénu v základní pracovní době?

Odpověď R1: *„Na to je jednoduchá odpověď - ne. Určitě bychom potřebovali více času na práci v terénu, administrativa pojme většinu našeho času. Nyní máme nový systém, se kterým se seznamujeme, jmenuje se „NAIS" a znamená to „Nový agendový informační systém".*

TO20: Stává se, že se k Vám odsouzení vracejí opakovaně?

Odpověď R1: *„Opět mohu jednoznačně odpovědět, že ano. Když ne sami odsouzení, tak jejich potomci. Celkem pozorujeme, že u mladistvých odsouzených má probační činnost výchovný efekt, ovšem záleží na tom, z jaké rodiny pocházejí. U této otázky bych zdůraznila program FLASH, který je velice efektivní u mladistvých a u osob do třiceti let věku. Není to přímo probační program, ale program sociálního výcviku. Jsou to taková sezení, která probíhají buď v individuální formě, anebo ve formě skupinové. Program je zhruba na půl roku intenzivní práce, kdy v první části probíhají skupinová sezení a v druhé části rodinná sezení. S odsouzeným se řeší zejména jejich náhled na trestnou činnost, jejich osobnostní charakteristiky či různé rizikové situace. Od klientů máme pozitivní zpětné vazby. Z tohoto programu pak získáváme závěrečné*

zprávy, které jsou zase rozhodné pro další vývoj odsouzeného. Do programu mohou nastoupit pachatelé nastoupit ještě v době před odsouzením nebo potrestáním, to se pak bere jako plusové body. Samozřejmě to může nařídit i soud ve svém rozhodnutí, to je pak pro odsouzeného povinné. Takový program můžeme zakomponovat i do probačního plánu dohledu, bez nutnosti soudního rozhodnutí.“

TO21: Existuje nějaká legislativní překážka, která by bránila v efektivním výkonu probační činnosti?

Odpověď R1: „*Napadá mě možná otázka vstupu do obydlí v rámci prověrek v místě bydliště u odsouzeného. Odsouzený má povinnost strpět návštěvu probačního úředníka v místě svého bydliště, stejně tak můžeme jít i do školy, kde mladistvý studuje. Pokud by odsouzený rezolutně nesouhlasil se vstupem do jeho faktického bydliště, tak teoreticky bychom tento odpor mohly překonat, ale je to asi hodně na hraně, do těchto situací zpravidla nechodíme. Jak jsem uváděla, v našem středisku konáme funkci probačních úřednic jenom ženy. V některé předchozí otázce jsem uváděla, že je efektivnější, a hlavně bezpečnější podat zprávu na soud, že odsouzený nespolupracuje. Vyloženě v zákoně ale podmínky ke vstupu do obydlí konkretizované nemáme. Můžeme si vyžádat spolupráci od Policie ČR, která fyzicky do obydlí nevstupuje, ale střeží nás z místa třeba před domem. Už jen přítomnost policejní hlídky u domu vyvolá určitý psychologický efekt u odsouzeného. Dále mě napadá určitá legislativní překážka v oblasti mlčenlivosti. Často se nás dotazuje OSPOD, jejichž pracovníci řeší nezletilé děti odsouzených, na konkrétní informace právě k osobám odsouzených, ale my jim ty informace prostě dát nemůžeme, i když bychom tak rádi učinily ve prospěch dětí. Další legislativní překážky mě asi teď nenapadají.*“

TO22: Myslíte si, že institut podmíněného odsouzení s dohledem dokáže pachatele trestné činnosti převychovat k vedení řádného života?

Odpověď R1: „*Většinou ano, efektivněji asi v případech využití institutu parole, který pomáhá při odsouzenému při jeho podmíněném propuštění. Co se týká podmíněného odsouzení s dohledem, tak tam asi osoby nemají tu možnost porovnání se světem za „mřížemi“. Určitě existuje velké množství odsouzených,*

které stačí jenom nasměrovat a oni se snaží, s naší pomocí si najdou třeba práci, najdou si bydlení a snaží se vést řádný život. Často se setkáváme s odsouzenými, kteří jsou drogově závislí, tak je posíláme do adiktologické ambulance. Většinou se jedná o dobrovolné návštěvy, zprávy nám pak odsouzení poskytují nebo neposkytují, důležité je, že tam docházejí a snaží se svoji závislost nějak řešit. Z praxe bych dále uvedla zajímavý případ, kdy vykonáváme dohled nad jednou plnoletou klientkou, která má stanoven dohled a v nedávné době byla opět obviněna pro drogovou trestnou činnost. Soud zatím neproběhl, ale výkon dohledu z prvního odsouzení stále běží. Jedná se o velmi problémovou klientku, kterou při každé návštěvě testujeme na přítomnost alkoholu a jiných návykových látek. Často zjišťujeme pozitivní výsledky na přítomnost pervitinu, což vždy velmi překvapeně komentuje slovy, že to není možné, že nic nebere. Dokonce byla v době tohoto dohledu i kontrolována hlídkou Policie ČR jakožto řidička, a také jí byl zjištěn obsah pervitinu ve slinách, kdy následné odběry ale odmítla. Několikrát se i stalo, že při odběru moči v našem středisku v nestřeženém okamžiku nabrala vodu přímo z toalety s tvrzením, že se jedná o její moč. My takový podfuk jednoduše zjistíme, protože neprodleně provedený test vyhodnotí nízkou teplotu odebraného materiálu. Vzhledem k tomu, že se odsouzená stará o nezletilé dítě ve školkovém věku trpící blíže nespecifikovanou chorobou, je k ní soud velmi benevolentní a zatím jí podmíněně odložený trest odnětí svobody s dohledem neproměnil v nepodmíněný trest.“

Celý rozhovor s respondentem R2 – odsouzený D. Š. (1969)

TO1: Kolik Vám je let, jaké máte vzdělání, žijete ve městě nebo na vesnici?

Odpověď R2: *„Je mi 55 let, vzdělání mám základní a když zrovna nejsem v base, tak žiji v malé vesnici nedaleko Mostu v Ústeckém kraji.“*

TO2: Za jaké trestné činy jste byl v minulosti odsouzen?

Odpověď R2: *„Já celý život tak nějak páchám hlavně majetkovou trestnou činnost. Moje „specializace“ je na vloupání do trafik, poslední odsouzení*

proběhlo v polovině loňského roku v Benešově, kvůli tomu, že mě policisté přistihli při činu, jak jinak než při vloupání do trafiky. Poprvé mě soudili jako 16letého za nějaké obchodování nevím už s čím, k tomu jsem se ale nachomýtl nějak omylem, nepamatuji si už. Pak mě soudili hlavně za krádeže. Pak jsem tam měl nějaké trestné činy proti minulému režimu, za což jsem se dostal nepodmíněně do nápravného výchovného ústavu, to bylo hrozné, už bych to nechtěl opakovat. Pak už mě soudili hlavně za krádeže, poškozování cizích věcí a za porušování domovní svobody. Ještě si vzpomínám, že jsem tam měl nějakou drogovou trestnou činnost, řízení bez řidičáku.“

TO3: Jaké Vám byly uloženy konkrétní tresty nebo ochranná opatření?

Odpověď R2: „*Za poslední prohřešek jsem šel do vězení na 13 měsíců, za tu krádež. Prvně jsem nastoupil do věznice v Brně a pak mě přestěhovali sem do Věznice Příbram. Co si vzpomínám, tak trestů jsem posbíral hodně. Když to tak celkově sečtu, tak mi mohlo být postupně uloženo dohromady celkem 50 let nepodmíněně, samozřejmě jsem chodíval po polovinách trestů domů za dobré chování. Takže jsem ve vězení odseděl „jenom“ polovinu života. Pamatuji si, že většinou jsem dostával právě ty tresty nepodmíněné, ale i podmíněné, zákazy řízení, zákazy pobytu, peněžité tresty, propadnutí věci. Nejdelší trest jsem dostal 7 let nepodmíněně, to bylo skoro před 20 lety za takovou větší krádež, asi jsem způsobil velkou škodu, nevím už přesně. Ten podmíněný trest odnětí svobody s dohledem jsem měl v pořadí asi jako dvacátý trest. Do té doby jsem se s ním nesetkal.“*

TO4: Kolikrát jste byl za život pravomocně podmíněně odsouzen?

Odpověď R2: „*Nikdy jsem to nepočítal, ale u posledního soudu mi říkali, že to bude můj 25. záznam v rejstříku trestů. Většinou se jednalo ale o nepodmíněné tresty.“*

TO5: Na jak dlouho Vám byla stanovena zkušební doba u podmíněných odsouzení?

Odpověď R2: „*Pokud jsem měl podmínku bez dohledu, tak to si nepamatuji, ale standartně 2, 3, 4 nebo 5 let. Ale jednou jsem měl podmínku*

s dohledem, tam si to pamatuji dobře, to bylo z roku 2019, takže nedávno. Nebyl to špatný trest. V tomto případě jsem měl dohled na 3 roky, chodil jsem na probačku v Mostě, celkem jsem si na to zvykl a ani jsem v tom období moc nevyváděl. Tehdy jsem se držel zkrátka asi nejdéle.“

TO6: Byla Vám uložena přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti a jaké konkrétně? V případě, že ano, popište, jaké konkrétně.

Odpověď R2: „*Ano, myslím si, že mi soud zakázal požívat drogy a alkohol, protože jsem většinu vloupaček dělal pod vlivem pervitinu. Tím si ale nejsem jistý, ale pamatuji si, že mi každou návštěvu na Probační a mediační službě dělali test na drogy stěrem z čela a dýchal jsem na alkohol. Jiné zákazy jsem neměl.“*

TO7: Měl jste soudem uloženo zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části?

Odpověď R2: „*To ne, doma mě nikdo nehlídal a ani mě z Probační a mediační služby doma nikdy nenavštívili.*“

TO8: Bylo Vám soudem uloženo nahradit škodu nebo odčinění nemajetkové újmy, kterou jste trestným činem způsobil, nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem?

Odpověď R2: „*To bylo dost často. Při každé vloupačce jsem hodně věcí poničil i odcizil. Věci jsem pak většinou prodal nebo sám spotřeboval. Já ale po chvíli nikdy nic neměl, tak nemohu nikomu nic zaplatit. Asi na mě bude hodně exekucí, já to nijak nesleduji, je mi to jedno. Kde nic není, ani smrt nebere.“*

TO9: Jak často navštěvujete Probační a mediační službu?

Odpověď R2: „*Když jsem ve vězení, tak vůbec. Když jsem měl obyčejné podmínky, tak jsem tam taky vůbec nechodil, akorát při tom dohledu, to jsem tam musel chodit jednou týdně. Pak se to trochu upravilo a chodil jsem tam možná jednou za dva nebo tři týdny.“*

TO10: Měl jste takto stanovený interval konzultací již od začátku nebo se tento interval nějakým způsobem měnil v průběhu?

Odpověď R2: „*No, jak jsem už říkal, ze začátku, asi první rok, tak to jsem tam chodil jednou za týden a pak se to nějak změnilo, už to nebylo tak časté. Paní, která na mě na probačce dohlížela, tak byla s mojí docházkou spokojená, nikdy jsem to neporušil. Pak když jsem měl práci a nemohl jsem třeba přijít, tak jí stačilo zavolat a vždycky jsme se domluvili jako lidé.*“

TO11: Bylo pro Vás absolvování probačního dohledu určitým zásahem do osobní svobody?

Odpověď R2: „*Za mě osobně ne, protože jsem byl pořád na svobodě. I kdybych na Probační a mediační službu měl chodit každý den, tak by to pro mě bylo lepší než sedět ve vězení. Takže ve srovnání s vězením to nebyl žádný zásah do mé svobody, spíše naopak, já jsem tam chodil rád, hodně mi pomohli.*“

TO12: Odmítal jste plnit nějaké povinnosti vyplývající z probačního plánu dohledu?

Odpověď R2: „*Ne, to bych si nedovolil, nechtěl jsem se dostat za mříže.*“

TO13: V případě, že ano, rozhodoval soud o přeměně podmíněného odsouzení v trest odnětí svobody nepodmíněně?

Odpověď R2: „*Z toho důvodu jsem tam chodil pravidelně a řádně připraven, aby k tomu nedošlo. O přeměně samozřejmě vím, to mi bylo řečeno hned při první schůzce.*“

TO14: Jakým způsobem Vám probační úředník pomohl? (práce, bydlení, obnovení narušených vztahů, pomoc se závislostí)

Odpověď R2: „*Za co jsem paní z probačky vděčný, tak že mi celkem rychle pomohla najít si práci. Já jsem vyučený zedník, ale nikdy jsem tu práci nedělal. Až paní mě něco doporučila a já jsem začal pracovat jako normální člověk, sice až v padesáti letech, ale přece jen. S odstupem času si zazlívám to, že jsem se nikdy nikomu nesvěřil s mým dlouholetým problémem. Já totiž trpím nějakou úchylkou, protože mě vzrušuje se vloupat do trafik s tabákem a tam se pak sexuálně ukájím. Možná kdybych o tom někdy v minulosti někomu*

řekl, tak by mě z toho psychiatr vyléčil a mohl jsem fungovat jinak. Měl jsem v plánu to říct paní na probačce, ale styděl jsem se. Určitě by to byl dobrý cíl v tom probačním plánu, ale bohužel to nevyšlo. Teď už to řeším ale oficiálně, po posledním odsouzení jsem se s tím svěřil vězeňskému lékaři, a dokonce mi pak vyhověl i policejní vyšetřovatel, který mi našel psychiatra. To se teď řeší v další kauze, pro kterou mě stíhají na Vysočině. Vyšetření bude sice až za půl roku, ale doufám, že mě vyléčí. Opravdu to není moje obhajoba, je to zdravotní problém, který chci řešit.“

TO15: Jak hodnotíte činnost probačního úředníka?

Odpověď R2: „*Za mě velice dobře, dokážou člověka nasměrovat na správnou cestu. Já jako zkušený kriminálník to mohu opravdu dobře zhodnotit. Věznice není špatná, ale svoboda je svoboda.*“

TO16: Jak hodnotíte činnost Probační a mediační služby celkově?

Odpověď R2: „*Tak asi je to dobrá organizace, já se setkal pouze s jednou paní, která se o mě starala po tři roky, ale určitě to funguje dobře. Kdybych měl možnost výběru mezi tresty, tak bych asi jako nejpříjemnější volil podmínku s dohledem.“*

TO17: Myslíte si, že Vás institut podmíněného odsouzení s dohledem vychoval k vedení řádného života?

Odpověď R2: *„V době, kdy jsem měl dohled, tak to bylo chvíli dobré, to jsem pracoval a částečně splácel škody, které jsem svojí trestnou činností napáchal. Ale to bych nebyl já, abych v podmínce zase šel a zase vyloupil trafiku s tabákem. Takže jsem si to celé „podělal“. Pak mě to bylo všechno tak nějak jedno. Do toho jsem ještě užíval drogy, konkrétně pervitin, to člověk kolikrát ani neví, co dělá.“*

TO18: Pociťujete na sobě, že by Vás absolvování probačního dohledu nějakým způsobem změnilo?

Odpověď R2: „*Jak jsem říkal, chvíli to bylo dobré, chvíli jsem se snažil a fungovalo to. Pak jsem ale znova spadl do páchání trestné činnosti, takže mě to určitě nevychovalo. Určitě na to období ale rád vzpomínám.“*

TO19: Cítíte se (cítil jste) se bezpečně při absolvování probačního dohledu?

Odpověď R2: *„Jistě že ano, spíše jsem si říkal, jestli se nebojí oni mě. Tam byli všichni slušní, já jsem mezi nimi byl jako trestanec. Ale zase jsem nikdy nedělal násilnou trestnou činnost, tak se mě proto nebáli. Možná kdybych dělal jenom násilnou, tak bych ten dohled třeba ani nedostal. Když to srovnám se životem za mřížemi, tak tady ve vězení je to hrůza, přijde mi, že kdo je ve vězení, tak úplně ztrácí motivaci se nějak polepšit. Tady se to každý nějak snaží přežít, ale rozhodně je minimum lidí, kteří na sobě chtějí nějak makat. Většina lidí to tu vzdala a tím stahují i ostatní spoluvězně. Já už jsem starší člověk, ale to prostředí mě taky stahuje k tomu, abych to tady na oko nějak bezproblémově doklepal a mohl si zažádat o prominutí zbytku trestu. I když teď jsem toho udělal hodně, tak se asi jen tak ven nedostanu. Když srovnám život za mřížemi teď a třeba před 30 lety, tak je to podle mě teď mnohem bezpečnější než dříve.“*

Celý rozhovor s respondentem R3 – odsouzený J. M. (1987)

TO1: Kolik Vám je let, jaké máte vzdělání, žijete ve městě nebo na vesnici?

Odpověď R3: *„Je mi čerstvě 38 let, jsem vyučen v automobilovém průmyslu a žiji v malé vesnici nedaleko Velké Bíteše na Vysočině. Mám dceru, kterou mi nedávno soud předběžným opatřením svěřil do péče, takže mám o zábavu postaráno.“*

TO2: Za jaké trestné činy jste byl v minulosti odsouzen?

Odpověď R3: *„Myslím, že to bylo v 17 letech, to jsem byl poprvé odsouzen za sprejerství. Byla to klukovina, s partou kamarádů jsme z hecu prostě něco počmárali. Pak jako čerstvě dospělí jsem klasicky něco vykradl, takže mě soudili za krádež vloupáním. Pak to bylo takové nedorozumění, to jsem asi ve 25 letech jezdil s autem, které nebylo moje, no a nakonec mě odsoudili za neoprávněné užívání cizí věci, to jsem moc nechápal, ale odvolání jsem*

nedával. V necelých 30 letech jsem pak jezdíval často opilý, párkrát mě policie chytla, také to šlo k soudu, protože to bylo vždy více než jedna promile alkoholu. V roce 2019 mě pak policie obvinila z nedovolené výroby a nakládání s OPL, to jsem trochu prodával pervitin kamarádům, za to mě také pak soud odsoudil a pak se to se mnou nějak vezlo. Drogy, alkohol a k tomu jsem řídil auta se zákazem řízení, chytli mě a zase soud za maření. Těsně po skončení podmínky za drogy, tak šup a znova mě za drogy policie točila, takže zase soud. Pak se to nějak střídalo, maření, vaření (myšleno drogy).“

TO3: Jaké Vám byly uloženy konkrétní tresty nebo ochranná opatření?

Odpověď R3: *„Za sprejerství z mládí jsem dostal nějaké výchovné povinnosti. Pamatuji si, že u nás byly ženské z probační služby ze Žďáru nad Sázavou tenkrát. Zajímali se o mě i ve škole, takže docela ostuda. Před ostatními jsem si hrál na hrdinu, ale osobně mě to dost tížilo, měl jsem strach, co se mnou bude. Pamatuji si ještě, že se o nás zajímal i OSPOD, byl jsem pod drobnohledem. Rodiče mě v té době moc nemuseli, ale odpustili mi, brali to jako ponaučení. Pak jsem dostával jako dospělý už jenom podmíněné tresty. Vždycky mi ta podmínka skončila a pak jsem zase udělal nějaký průšvih. Nikdy jsem nebyl ve vězení. Za poslední drogovou činnost a nějaké maření úředního rozhodnutí, tak mi byl udělen jeden trest za všechno, to si pamatuji, to jsem si na poště v září převzal trestní příkaz. Dostal jsem podmíněné odsouzení s dohledem jeden na tři, což znamená, že budu tři roky docházet na probačku a snažit se žít správně, jinak půjdu na rok do vězení. Ještě jsme k tomu dostal peněžitý trest, nějaké sazby, nevím, ale celkem jsem zaplatil 24 000 Kč, a ještě další zákaz řízené jsem dostal. Od té doby pravidelně chodím na Probační a mediační službu do Žďáru nad Sázavou na kontroly. Tady po tom všem jsem měl zase exces při řízení auta, za což mě odsoudili zase k dalšímu zákazu řízení a další pokutě myslím okolo 30 000 Kč a prodloužili mi podmínku. Tady jsem měl hodně strach, že už půjdu do vězení, protože jsem porušil všechno, co šlo. S těmi peněžáky si nejsem úplně jistý, něco mi tam zvýšili, ale co vím, tak celkově mám zaplatit 69 000 Kč.“*

TO4: Kolikrát jste byl za život pravomocně podmíněně odsouzen?

Odpověď R3: *„Tak když to spočítám, tak asi 6 – 8x, popravdě jsem tohle nikdy nepočítal. Když to bylo poprvé, podruhé, tak jsem si to pamatoval, ale teď to moc neřeším, i když se za to stydím.“*

TO5: Na jak dlouho Vám byla stanovena zkušební doba u podmíněných odsouzení?

Odpověď R3: *„Tak to si fakt nepamatuji. Zpočátku mě ty podmínky vůbec nijak netížily. Nenapadlo mě, že když udělám průšvih, tak mě můžou zavřít do vězení. Prostě jsem to bral jako nějaký canc papíru od soudu, který mě nikdy nijak neomezoval. Teď mám stanovený soudem ten dohled, prvně to bylo myslím na tři roky a pak mi to prodloužili na pět let. Jakože pět let podmínka a pět let dohled. Aktuálně musím chodit na probačku, paní mě to všechno pěkně vysvětlila a divím se, že mě do teď nikdo ještě nezavřel, protože jsem se choval fakt hrozně. To jsem si uvědomil až na té probačce. Taky jsem si uvědomil, že mám malou dcerku, o kterou se matka moc nestará a já jsem se vlastně také nikdy moc nestaral. Teď se mi otevřely oči a chci jí všechen ten čas vrátit.“*

TO6: Byla Vám uložena přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti a jaké konkrétně? V případě, že ano, popište, jaké konkrétně.

Odpověď R3: *„Myslím si, že ne, sice mě testují na drogy a na alkohol, ale v tom trestním příkaze mi asi nic zakázané nebylo. Raději se na to zeptám na probačce, abych něco nepodcenil.“*

TO7: Měl jste soudem uloženo zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části?

Odpověď R3: *„Soudem vyloženě ne, ale z Probační a mediační služby mi paní volala, že mi doma musí udělat prověrku, tak abych byl v konkrétní hodinu v konkrétní den doma. Než přijeli, tak jsem to tam všechno uklidil, vyčistil, připravil. Myslím si, že byli překvapení, že to nečekali. Osobně musím říct, že i já jsem byl překvapený. Našel jsem při úklidu hodně věcí, ale hlavně pro moji dceru je to mnohem důstojnější. Jinak bydlím v domě společně s rodiči, ale já mám svoje patro, tam nikdo jiný nechodí. Možná dobře, že se to celé stalo, jinak bych v tom bordelu shnil.“*

TO8: Bylo Vám soudem uloženo nahradit škodu nebo odčinění nemajetkové újmy, kterou jste trestným činem způsobil, nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem?

Odpověď R3: *„S tím jsem se setkal úplně zpočátku, u těch prvních trestů. Poprvé to za mě platili rodiče, pak jsem si to platil sám, až jsem začal vydělávat peníze. Za to sprejerství toho nebylo moc, spíše jsem chodil po městě a omlouval se majitelům popelnic a tak. Při těch dalších trestech jsem nikomu nezpůsobil žádnou škodu, tam to bylo v pohodě, nic jsem neplatil.“*

TO9: Jak často navštěvujete Probační a mediační službu?

Odpověď R3: *„Poprvé jsem tam byl na takovém seznámení se spíše a od té doby chodím tak nějak jedenkrát za měsíc. Je tam dobrá domluva, v práci mě to neomezuje, tak se to dá zvládat. Asi bych to zvládal i častěji. Jednou nebo dvakrát se mi stalo, že jsem nemohl na domluvený termín přijet, tak jsem se dopředu slušně omluvil a vůbec s tím nebyl problém. Pak jsem tam přijel nějaký další den a bylo všechno v pohodě.“*

TO10: Měl jste takto stanovený interval konzultací již od začátku nebo se tento interval nějakým způsobem měnil v průběhu?

Odpověď R3: *„Chodím tam teprve chvíli, zatím se nic neměnilo. Od kamarádů vím, že když se to dodržuje, tak to je pak volnější, uvidíme.“*

TO11: Bylo pro Vás absolvování probačního dohledu určitým zásahem do osobní svobody?

Odpověď R3: *„Zatím mi to nepřijde nijak obtěžující, fakt jsem rád, že nemusím být někde ve věznici. Z čeho jsem měl strach, tak byla ta návštěva u mě doma, ale nakonec to dopadlo hodně dobře.“*

TO12: Odmítal jste plnit nějaké povinnosti vyplývající z probačního plánu dohledu?

Odpověď R3: *„Zatím to zvládám dobře, nemám v plánu se vyhýbat.“*

TO13: V případě, že ano, rozhodoval soud o přeměně podmíněného odsouzení v trest odnětí svobody nepodmíněně?

Odpověď R3: *„Byl jsem o tom výslovně poučen, takže si budu dávat pozor, nestálo by to za to.“*

TO14: Jakým způsobem Vám probační úředník pomohl? (práce, bydlení, obnovení narušených vztahů, pomoc se závislostí)

Odpověď R3: *„To se asi budu opakovat, ta moje vedoucí na probačce mi otevřela oči, jak vnímat život. Budu se snažit napravit vztahy se svojí dcerou a chci žít hlavně pro ni. Za tím svým dosavadním životem chci udělat tlustou čáru a začnu znova. Práci mám, stálý příjem také, tak by to mělo být v pohodě. Pak musím ještě pochválit probačku v tom, jak mi poradili se vypořádat se všemi pokutami. Já sám bych to asi nechal ležet, ale to by pak na mě přišla exekuce. Takže teď jsem si na soudu domluvil splátkový kalendář tak, aby mě to nezruinovalo a všechno běží dobře bych řekl. Ještě mi pomohli řešit na OSPODU ty problémy s matkou mojí dcery a taky mě nasměrovali, jak řešit všechno okolo dcery, k tomu bych se taky sám asi nikdy neodhodlal. Ohledně závislosti na drogách mi doporučili navštívit nějaké centrum, kde by mi mohli poradit. Dostal jsem na to letáček, na který jsem se ještě pořádně nekoukal ale. Budu to muset také asi pořešit, hlavně se snažím sám abstinovat od pervitinu, což se mi zatím daří.“*

TO15: Jak hodnotíte činnost probačního úředníka?

Odpověď R3: *„Zatím nemám nic, co bych jim mohl vytknout, dobrá domluva, vědí, co dělají.“*

TO16: Jak hodnotíte činnost Probační a mediační služby celkově?

Odpověď R3: *„Odjakživa vím, že taková instituce existuje, ale popravdě jsem se o ni nikdy nezajímal. Spousty kamarádů tam docházelo, to si pamatuji z jejich vyprávění, spíše na to každý nadával, že zase musí jet tam a tam, a co po něm zase budou chtít. Za mě je to v pohodě a když sám člověk také chce udělat nějakou změnu, tak mu asi nikde jinde, než na probačce neporadí.“*

TO17: Myslíte si, že Vás institut podmíněného odsouzení s dohledem vychoval k vedení řádného života?

Odpověď R3: *„Jednoznačně ano, zatím se cítím velmi dobře, snad to nepokazím. Jsem takové flegmatické povahy a v minulosti mi bývalo všechno jedno. S tím také pracuji, nechci zase padnout do problémů kvůli nějaké blbosti. Teď mě hodně nad vodou drží ta dcera, kterou mi zatím soud předběžným opatřením svěřil do péče. Takže mám obrovskou motivaci, ona je teď můj hnací motor, za ni bych dýchal..“*

TO18: Pociťujete na sobě, že by Vás absolvování probačního dohledu nějakým způsobem změnilo?

Odpověď R3: „Na to nelze odpovědět jinak než ano, změnilo*. Škoda, že se to nestalo už dříve.“*

TO19: Cítíte se (cítil jste) se bezpečně při absolvování probačního dohledu?

Odpověď R3: „*Tak tam žádné problémy asi nehrozí, když to srovnám s tím, když mě zadržela zásahovka od Policie ČR, tak docházení na probačku je procházka růžovou zahradou, tam se mě snaží pomoci, teď je to hlavně na mě. Myslím, že kdybych na ně něco zkusil, tak by to byl můj poslední počin na svobodě.“*